

Miksi vain puoli totuutta?

Huumevalistuksen mahdollisuudet ja huumeisiin liittyvät tiedontarpeet

Kaisa Greta Yliruokanen

Sosiaalityön pro gradu -tutkielma

Helsingin yliopisto

Yhteiskuntapolitiikan laitos

Huhtikuu 2004

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 HUUMEET, HUUMEIDEN KÄYTTÖTAVAT JA HUUMEPOLITIikka	7
2.1 Huumausaine, huume ja päihde	7
2.2 Yleisimmät päihdeet	8
2.3 Huumeaallot	9
2.4 Huumeiden käyttäjä ja huumeiden käyttötavat	11
2.4.1 Kokeilukäyttö ja primääritaso	12
2.4.2 Ajoittainen tai holtiton käyttö ja sekundääritaso	13
2.4.3 Ongelma- tai pakonomainen käyttö ja tertiääritaso	13
2.4.4 Viihdekäyttö ja hallittu käyttö	14
2.4.5 Luokittelu tässä tutkimuksessa	17
2.5 Huumepolitiikan ja -keskustelun suuntaviivat	19
2.5.1 Aikojen ja tapojen muuttuminen	19
2.5.2 Huumekontrollin synty ja päihdepolitiikan riippuvuus	20
2.5.3 Huumeet ja päihdeet lainsäädännössä	20
2.5.4 Huumepolitiikka ja -tilanne Suomessa nyt	22
2.6 Narkofobia ja tulevaisuus	24
2.6.1 Narkofobiset asenteet ja tiedotus	24
2.6.2 On aika avata silmät	25
3 ENNALTAEHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ JA KAKSISUUNTAINEN VALISTUS	26
3.1 Ennaltaehkäisevä päihdetyö	26
3.1.1 Huumehaittojen ehkäisy	27
3.1.2 Haittojen vähentäminen	28
3.2 Kaksisuuntainen valistus	29
3.3 Varhainen tunnistaminen	30
3.4 Aikaisempi tutkimus puolittuus.com-internet -sivustosta	31
4 AINEISTO JA MENETELMÄT	34
4.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tarkoitus	34
4.2 Internet tiedon areenana	35
4.3 Aineiston taustakuvaus	36
4.4 Tutkimuksen eettiset kysymykset	39
4.5 Aineiston valinta ja hankinta	40
4.6 Tutkimusmenetelmänä sisällönanalyysi	41
4.7 Analyysiprosessi	42
4.7.1 Huume- ja päihdevalistusteema	44
4.7.2 Huumeiden käyttöön liittyvät tiedontarpeet	45
4.7.3 Kokonaisuuden hahmottaminen	47
5 HUUMEVALISTUKSEN MAHDOLLISUUDET JA TIEDONTARPEET	48
5.1 Huono huumevalistus	48
5.1.1 Epärealistinen tieto ja ristiriitaisuus koetun elämän välillä	48
5.1.2 Interaktiivisuus ja valistajan rooli	50
5.1.3 Päihdevalistuksen yhtenäisyys	51
5.2 Hyvä huumevalistus	52
5.2.1 Realistisuus ja asiantuntijuus	52

5.2.2 Interaktiivinen kaksisuuntainen valistus	54
5.2.3 Päihdevalistus yhtenäiseksi	55
5.3 Huumeiden käyttöön liittyvät tiedontarpeet	55
5.3.1 Käyttöön liittyvät kysymykset	55
5.3.2 Terveystiedontarve	59
5.3.3 Huumeen hankinta	61
5.3.4 Laki- ja oikeusturva	62
5.3.5 Tehokkaan valistuksen malli	63
5.4 Analyysin arviointi	63
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	65
6.1 Tehokkaan valistuksen malli	65
6.1.1 Tieteellinen totuus valistuksen yhtenäisen sanoman pohjana	65
6.1.2 Valistuksesta asiantuntevaan tiedotukseen	67
6.1.3 Kokeilija, käyttäjä ja tavallinen ihminen	68
6.2. Päihdepolitiikan tulevaisuus	69
6.3 Internet huumevalistuksen kenttänä	71
6.4 Lopuksi ja seuraavaksi	74
LÄHTEET	75
Lait ja asetukset	80
Internet-lähteet	80
LIITTEET	82
Liite 1. Tutkimuslupahakemus	82
Liite 2. Tutkimuslupa	84

Taulukot, kuviot ja kuva

Taulukot

Taulukko 1. Yleisimmät päihteet Suomessa.....	8
Taulukko 2. Aineiston määräytyminen viestien mukaan.....	43

Kuviot

Kuvio 1. Yhteenveto huumeiden käyttötavoista.....	17
Kuvio 2. Analyysiprosessin eteneminen.....	45
Kuvio 3. Tehokkaan päihdevalistuksen malli.....	69

Kuva

Kuva 1. Puolitotuus.com -kampanjamainos.....	37
--	----

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä internetin huumeita käsittelevissä keskusteluissa kirjoitetaan suomalaisesta huumevalistuksesta. Tavoitteena on myös tarkastella huumeisiin liittyviä tiedontarpeita. Tutkimus perustuu ajatukseen, jonka mukaan huumeita ei enää saada kitkettyä yhteiskunnastamme. Sen sijaan niistä aiheutuvia haittoja on mahdollista minimoida, mikäli vain tarvittavaa tietoa saadaan ajoissa. Huumehaittojen ehkäisy pakottamalla tai perinteisellä valistuksella ei toimi, vaan on suunnattava katseet haittojen vähentämiseen, reflektiiviseen valistukseen ja hyvinvoinnin edistämiseen (ks. Kaukonen 1998).

Huumeet ovat tulleet Suomeen kahtena aaltona (ks. Salasuo 1999, Partanen & Metso 1999, Seppälä & Salasuo 2001, Partanen 2002), joista tällä hetkellä jälkimmäinen on nostattanut kuohut, joille ei näy loppua. Huumeet ovat tulleet jäädäkseen. Huumeiden käyttötavat ovat moninaistuneet (ks. Salasuo & Rantala 2002), mutta huumeita koskeva keskustelu ja huumepolitiikka näyttää säilyvän samanlaisena. Narkofobiset asenteet tekevät huumeongelman hoitamisesta entistäkin hankalampaa (ks. Partanen 2002), mutta seurauksista kärsii kuitenkin eniten huumeiden käyttäjä omassa elämässään. Poliitikot ovat sätkynukkeja kansan käsissä ja vain ehdottomaan kokonaiskieltoon perustuva huumepolitiikka sallitaan (ks. Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepolitiikasta 1998).

Huumeetutkijat ovat huomanneet, että tavoitteisiin ei päästä perinteisin keinoin. Uusi tutkimussuuntaus, joka perustuu huumeilmiöiden varhaiseen tunnistamiseen, on rantautunut Suomeen (ks. Seppälä 2003). Enää ei tiedemaailmassa uskota hyssyttelyyn vaan järeämmät keinot on otettu käyttöön. Nyt on aika puhua huumeiden kokeilu- ja viihdekäytöstä. Pelkkä huumeiden ongelmakäytön tunnustaminen on jäämässä tiedemaailmassa historiaan. Kaksisuuntaisella valistuksella ja ilmiön varhaisella tunnistamisella voidaan tuottaa ajankohtaista huumetyötä ja päätöksentekoa palvelevaa tietoa. Tätä tietoa pääsevät määrittelemään myös huumeiden käyttäjät. (Ks. Seppälä & Mikkola 2003.) Asiat eivät voi jatkua nykyisellään. Huumevalistus, huumepolitiikka ja huumeetiedotus eivät tuota haluttua tulosta. Myös huumeiden käyttäjän on saatava äänensä kuuluville.

Tutkimusaineistona käytän Terveystieteiden tutkimuskeskuksen koordinoiman huumeekampanjahankkeen puolittotuus.comin internet-sivustoa ja siellä käytäviä huumeiden käyttöön ja

huumevalistukseen liittyviä keskusteluja. Sivustojen keskustelijat ovat aikaisemman tutkimuksen perusteella huumemyönteisiä ja liberaaleja, joten tutkimuskysymyksiä lähestytään näkökulmasta, jota huumevalistus ei ole tavoittanut toivotulla tavalla. Aineiston analyysimenetelmänä käytän sisällönanalyysiä.

Tutkimuksen rakenne on seuraava: Toisessa luvussa esittelen yleisimmät huumeet, niiden käyttötavat sekä luon katsauksen suomalaiseen huume- ja päihdepolitiikkaan. Kolmannessa luvussa käsittelen ennaltaehkäisevää päihdetyötä, kaksisuuntaista valistusta ja varhaisen tunnistamisen tutkimussuuntausta sekä esittelen lyhyesti aikaisemman tutkimuksen puolittuus.com-internet -sivustosta. Neljännessä luvussa kerron tutkimuksen toteuttamisesta, pohdin tutkimuksen eettisiä kysymyksiä sekä tuon esille analyysiprosessin kulun. Viidennessä luvussa esittelen tutkimuksen tulokset hyvästä ja huonosta huumevalistuksesta sekä huumeiden käyttöön liittyvistä tiedontarpeista. Kuudennessa luvussa tuon esille johtopäätökset tehokkaan päihdevalistuksen mallista ja internetin sekä tietotekniikan hyödynnettävyydestä päihdevalistuksessa ja sosiaalihuollossa. Lisäksi luon katsauksen suomalaiseen päihdepolitiikkaan. Lopuksi esittelen havaitsemani jatkotutkimuksen tarpeet.

2 HUUMEET, HUUMEIDEN KÄYTTÖTAVAT JA HUUMEPOLITIikka

Tässä luvussa esittelen tutkimuksessa käytetyt tärkeimmät käsitteet ja kerron kuinka huumeet ovat saapuneet Suomeen. Esittelen myös erilaisia huumeiden käyttötapoja ja teen niistä yhteenvedon. Lisäksi luon katsauksen suomalaiseen päihdepolitiikkaan ja sen historiaan.

2.1 Huumausaine, huume ja päihde

Huumausainelain (1289/1993) mukaan ”Huumausaineena pidetään vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksessa (SopS 43/65) tarkoitettuja aineita ja valmisteita sekä psykotrooppisia aineita koskevassa yleissopimuksessa (SopS 60/76) tarkoitettuja aineita ja valmisteita, siten kuin sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä tarkemmin määrätään. Asetuksella voidaan lisäksi säätää, että huumausaineiksi luetaan siinä mainitut kasvit, jotka sisältävät jotakin edellä mainituissa kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitettua ainetta.” Tähän asti olen itse arkiajattelussa mieltänyt huumeiksi kaikki laittomat päihteet.

Tapani Sarvanti (1997) toteaa, että keskeinen osa huumeista on nautintoaineita. Huumeiden luokittelu on myös aina melko teennäistä, koska niiden vaikutukset ovat eriasteisia sekavaikutuksia ja riippuvaisia vaikutuksen vaiheesta, huumeen annoksesta sekä annostelutavasta, käyttöympäristöstä, käyttäjästä ja itse huumeesta. (Sarvanti 1997, 23–24.) Päihdehuoltolaissa (41/1986) *päihteellä* tarkoitetaan alkoholia tai muuta päihtymystarkoitukseen nautittua ainetta. Olennaista on aineen käyttötarkoitus eikä aineen kemiallinen koostumus. Termiä *huumausaine* käytetään silloin, kun tarkoitetaan kansainvälisessä luettelossa mainittuja kontrolloitavia aineita lukuun ottamatta valmistuksessa käytettäviä niin sanottuja lähtöaineita. (Sarvanti 1997, 25.)

Tässä tutkimuksessa tarkoitan käsitteellä *laiton huume* niitä aineita, jotka huumausainelaki (1289/1993) katsoo huumausaineeksi. Käsitteellä *laillinen huume* tarkoitan tutkimuksessani alkoholia, kahvia ja tupakkaa, koska ne mielletään kaikki nautintoaineiksi, jotka nykyään ovat lainsäädännöllisesti vapaammin saatavissa. Mikäli jatkossa käytän käsitettä *huume* ilman erittelyä sen laillisuudesta, tarkoitan laitonta huumetta. Käsitteellä *päihde* tarkoitan sekä laittomia että laillisia huumeita.

2.2 Yleisimmät päihteet

Laadin tutkimusta varten taulukon, jossa esitellään Suomessa yleisimmin käytetyt päihteet. Taulukon *Päihdeluokat-* ja *Käyttötapa-*osiot on muodostettu kokototuus.com ja irti huumeista.fi-internet -sivustojen avulla, *Vaikutus-*osio on koottu kokototuus.com-internet -sivujen avulla ja *Lempinimet*-osio puolittotuus.comin avulla. Taulukko on tarkoitettu helpottamaan erityisesti tutkimuksen analyysin ja tutkimustulosten ymmärtämistä.

Taulukko 1. Yleisimmät päihteet Suomessa

Päihdeluokka (luokkaan kuuluvat aineet)	Lempinimet	Käyttötapa	Vaikutus
Tupakka (savukkeet, sikarit, nuuska)	Rööki	Polttaminen, verenkiertoon imeyttäminen suun kautta	Kiihdyttää keskushermostoa ja supistaa verisuonia. Poistaa nälän tunnetta
Kannabistuotteet (hasis, marihuana, kannabisöljy)	Kukka, laatta, myssy, hasa, mari, pilvi, ruoho	Polttaminen, nieleminen	Lamaannuttaa keskushermostoa. Ahdistuksen tai mielihyvän kokemuksia. Puheliaisuus, aktiivisuus tai sisäänpäin kääntyminen
Alkoholit (Etyylialkoholi eli etanoli)	Viina, punssi, viinas	Nieleminen	Puheliaisuus, iloisuus. Suorituskyvyn ja arvostelukyvyn lasku, liikkeiden säätely, reaktioaika ja kipukynnys heikkenevät
Opiaatit (heroiini, morfiini)	Hepo, polle	Suonensisäinen käyttö, polttaminen, nuuskaus	Voimakas hyvinolontunne, mistä seuraa jännitystilojen ja ahdistuneisuuden laukeaminen
Hallusinogeenit (LSD, sienet)	Happo, lappu	Veren kiertoon imeyttäminen suun kautta, nieleminen, polttaminen	Näkyhallusinaatioita, Aistit herkistyvät ja vääristyvät, tunne minän jakautumisesta, itsetunnon kohoaminen, hilpeys ja masentuneisuus, paniikki ja "pahat matkat"
Amfetamiinit (ekstaasi eli MDMA, MDEA, MDA ja amfetamiini)	Ekstaasi: Eemeli, esso, essu, mitsu, nipsu Amfetamiini: Spiidi, vauhti, piri	Nieleminen, nuuskaaminen, suonensisäinen käyttö	Kiihtynyt mielihyvän tunne ja itsetuntoinen olotila. Väsymys ja näläntunne katoavat. Ekstaasissa aistiharhat
Kokaiini	Free base, crack	Polttaminen, nuuskaaminen, suonensisäinen käyttö	Voimakas hyvinolontunne, kiihtyneisyys, nälän tunne katoaa
Liuttimet (esim. butaani, bensiinituotteet, liimat, lakat)		Hengitys, haistelu	Sekavuus, tokkuraisuus, aistiharhat, pahoinvointi, itsekontrolli häviää
Lääkkeet (esim. neuroleptit, barbituraatit)	Riippuu lääkkeestä. Esim. subu, bentso, pami	Nieleminen	Useita erilaisia vaikutuksia riippuen aineesta ja yhdistelmästä

Vuoden 2002 päihdetilastollisen vuosikirjan mukaan huumeiden kokeilu, käyttö ja haitat ovat lisääntyneet 1990-luvulla koko maassa ja erityisesti Etelä-Suomessa sekä pääkaupunkiseudulla (Hein & Virtanen 2002, 14).

Euroopan unionin huumausaineiden seurantakeskuksen EMCDDA:n vuosiraportin 2003 mukaan kannabis on yleisimmin käytetty huumausaine Euroopan unionin alueella. Toiseksi eniten käytetään amfetamiinia, vaikka ero ekstaasin käytön yleisyyden välillä ei enää ole kovin selvä. (<http://annualreport.emcdda.eu.int/fi/page004-fi.html>.) Suomessa huumeiden käytöstä aiheutuneet ongelmat eivät kuitenkaan ole saavuttaneet samanlaisia mittasuhteita kuin muualla Euroopassa (Hein & Virtanen 2002, 14). Suomessa aineiden sekakäyttö näyttää silti yleistyvän. Sekakäytöllä tarkoitetaan sitä, että henkilö käyttää useampaa kuin yhtä päihdettä joko saman tai eriaikaisesti (Seppälä 2003, 34). Keskeiset päihteiden käyttäjäryhmät maassamme ovat edelleen alkoholin ongelmakäyttäjät, alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttäjät, kannabiksen ja amfetamiinin käyttäjät sekä opiaattien käyttäjät (Hein & Virtanen, 15).

Suomen yleisimmin käytetty päihde on alkoholi. Vuoden 2002 päihdetilastollisen vuosikirjan mukaan alkoholia käyttää noin 90 prosenttia suomalaisesta aikuisväestöstä. Heistä suurin osa käyttää alkoholia kohtuullisesti tai hyvin vähän. Alkoholin suurkuluttajia on arviolta kuitenkin noin 6–12 prosenttia aikuisväestöstä. Alkoholikuolemien osuus kaikista kuoleman tapauksista vuonna 2001 oli peräti 6 prosenttia. (Hein & Virtanen 2002, 17.) Tästä on mahdollista päätellä, että myös alkoholi on hyvin vaarallinen päihde.

2.3 Huumeaallot

Juha Partasen mukaan (2002) huumeiden käyttö oli ollut Suomessa ennen sotia niukkaa. Tuolloin huumeiden käyttö oli erityisesti yläluokan harrastus ja siinä oli kyse lähinnä morfiinin käytöstä, mutta myös heroiniä, oopiumia ja kokaiinia käytettiin jonkin verran. Sotien jälkeen heroinin käyttö lisääntyi, ja heroinin käytön luonne muuttui. Rintamaoloissa heroininista oli tullut paljon käytetty lääke yskään ja reumaattisiin kipuihin, mikä johti siihen, että useat siviiliin palanneet miehet jatkoivat sen käyttöä myös sodan jälkeen. Myös amfetamiinia oli käytetty sodassa väsymyksen torjumiseksi. Olojen vakiintuessa ja kontrollin tiukentuessa heroinin käyttö alkoi vähetä, mutta osa sen käyttäjistä siirtyi kuitenkin morfiiniin ja metadoniin. (Partanen 2002, 22.)

Huumeiden käytön yleisyys on aaltomaista. Mikko Salasuo (1999) tutkinut 1960–1970-lukujen huumeaaltoa Suomessa. Hän toteaa, että ensimmäinen huumeaalto rantautui Helsinkiin 1960-luvulla kansainvälisten virtausten mukana. Tällöin huumeet saapuivat uusiin käyttäjäryhmiin. (Salasuo 1999, 95–96.) Juha Partasen (2002) mukaan huumeet levisivät tuolloin erityisesti keskiluokkaisen, valtaväestöön kuuluvan nuorison piirissä voimakkaasti.

Aalto oli saanut alkunsa Yhdysvalloissa yliopistojen kampuksilla ja laajeni nopeasti koulutetun nuorison keskuudessa kaikkialla länsimaailmassa sekä kehitysmaiden suurkaupungeissa.

Huumeiden käyttö oli osa laajempaa nuorten kulttuurista ja poliittista protestiliikettä. Sen näkyvimmäksi ilmiöksi tuli hippikulttuuri, jonka tunnuksena komeilivat rock, rakkaus ja ruoho. Huumeista tuli muotia. Nuoruus irtautui erilliseksi elämänvaiheeksi, kun se aiemmin oli ollut aikuisuuteen valmistautumisen aikaa. Nuorisosta tuli itsenäinen yhteiskunnallinen tekijä, jolle tärkeitä olivat niin sanotut omat jutut, joiden avulla saattoi ottaa etäisyyttä valtakulttuuriin ja vanhempaan sukupolveen. Muoti, seksi, huumeet ja musiikki tarjosivat tavan katkoa siteitä valtioon sekä vanhempiin ja osin juuri laittomuutensa vuoksi. Taloudelliset ja sosiaaliset muutokset olivat näiden perinteisten arvojen ja tapojen murenemisen ja kulttuurin muutoksen perusta. (Partanen 2002, 13–15.)

Aalto menetti voimansa 1970-luvun puolivälissä (Salasuo 1999, 96). Pekka Hakkaraisen (1992) mukaan tähän olivat syynä huumenäkemyksien kiristymisen, poliittisten nuorisoliikkeiden järjestäytyminen, poliisin resurssien lisääntyminen ja otteiden koveneminen sekä viihdetarjonnan kasvu. Käyttäjärühmät pienenivät ja toiminta-areenat sulkeutuivat jääden piiloon julkisuudelta. (Ks. Partanen 2002, 23.)

Tilanne muuttui 1990-luvun puolivälissä. Juha Partasen ja Leena Metson (1999) tekemän koko väestöön kohdistuneen huumeiden käyttöä ja sitä koskevia mielipiteitä käsitelleen kyselytutkimuksen mukaan 1990-luvun lopulla Suomessa oltiin keskellä toista huumeaaltoa (Partanen & Metso 1999, 143–148). Lisäksi kaikki tutkimustulokset ja viranomaistiedot osoittavat, että huumeiden käytön yleisyys on kasvanut erityisen nopeasti 1990-luvun aikana: Monien ihmisten suhtautuminen huumeisiin on muuttunut aiempaa myönteisemmäksi. Ilmiönä toinen aalto on ollut myös tällä kertaa yleismaailmallinen ja yksi sen tärkeä edellytys on ollut kansainvälisen huumekaupan ja -tuotannon organisoituminen. Kansainväliset muotivirtaukset ja huumeiden käytön laajentuminen underground- ja avantgardepiireistä muun nuorison keskuuteen ovat olleet ilmeisiä tekijöitä myös tässä huumeaallossa. (Partanen 2002, 13, 25.)

Pauliina Seppälä ja Mikko Salasuo (2001) toteavat Yhteiskuntapolitiikka-lehden 1/2001 artikkelissaan ”Aaltoja vai vedenpinnan pysyvää nousua”, että ensimmäinen ja toinen huumeaalto ovat liittyneet läheisesti nuorisokulttuureihin ja niillä on ollut vahva symbolinen

arvo erottelujen ja arvojen ilmentäjänä. 1960- ja 1990-lukujen huumeekulttuureilla on kuitenkin merkittäviä eroja erityisesti siitä syystä, että nykyinen huumeekulttuuri syntyi täysin päinvastaiseen tilanteeseen kuin sen edeltäjä. Syyt, joiden vuoksi ensimmäinen huumeaalto taantui, olivat jo muuttuneet osaksi todellisuutta. 1990-luvulla huumeiden käyttö liittyikin ennen kaikkea juhlimiseen sekä viikonloppuna tapahtuvaan irtiottoon arjesta ja se voidaan nähdä määrätynlaisena vapaa-ajan ideologiana. Omassa arvomaailmassaan juhlimiskulttuuri toistaa markkinatalouden arvoja, kuten tehokkuutta, menestystä, älykkyyttä ja kauneutta. Huumeiden käyttö on usein tarkoin suunniteltua, ja aineet sekä niiden määrät valitaan itselle sopiviksi. Kyseessä voi olla huumeiden käytön liberalisoituminen, globalisoituminen, tiedon saatavuuden lisääntyminen tai kaikki ne yhdessä. Salasuo ja Seppälä esittävät mielenkiintoisen kannan siitä, että huumeiden käyttö normalisoituu muun päihdekulttuurin osaksi, jolloin päihteiden käyttö saavuttaa saman tilan kuin muut ensimmäisen huumeaallon aikaan alkaneet liberalisoitumiskehityksen osa-alueet. (Seppälä & Salasuo 2001, 71–73.)

2.4 Huumeiden käyttäjä ja huumeiden käyttötavat

Huumeiden käyttäjä on henkilö, joka käyttää laittomasti sellaisia aineita, jotka on yhteiskunnassa määritelty huumeiksi. Huumeiden käyttäjäksi voi tulla vain käyttämällä aineita niin, että niiden käyttö ei ole lääketieteellisesti perusteltua ja käyttö on siten laitonta. (Kontula 1992, 12–13.) Aineiden käyttö ei siten aina välttämättä määritä ihmistä huumeiden käyttäjäksi.

Huumeiden käyttötavat ovat moninaiset, vaikka yleisimmin julkisuudessa puhutaan vain huumeiden ongelmakäytöstä. Myös muut käyttötavat on kuitenkin väärin käsitysten välttämiseksi viisasta tiedostaa. Mikko Salasuo ja Kati Rantala (2002) jakavat huumeiden käytön käyttökulttuurien ja -tapojen mukaan kolmeen kategoriaan, jotka ovat *viihde-*, *kokeilu-* ja *ongelmakäyttö*, joista kahden viimeisen väliin jää siirtymäalue. Kategorioita ei voi kuitenkaan heijastaa suoraan todellisuuteen. Ihmiset liikkuvat niiden välillä ja saattavat myös poistua niistä kokonaan. Kategorioita voidaan silti käyttää käyttömuotoihin liittyvien erilaisten riskien ymmärtämisen. (Salasuo & Rantala 2002, 42.) Salasuo ja Rantala puhuvat rohkeasti väittäessään, että kaikkea huumeidenkäyttöä ei aina voida suoraan kutsua ongelmakäytöksi.

Pekka Hakkarainen (1992) on myös erotellut erilaisia huumausaineiden käyttötapoja. Hakkarainen näkee käyttötapojen erittelyn tärkeäksi, sillä erilaisilla käyttötavoilla on

merkittävä yhteys huumeiden aiheuttamiin haittoihin. Käyttötapojen erittely auttaa lisäksi määrittämään henkilön huumeikäyttämisen luonteen ja luo viitekehystä erityyppisen huumeiden käytön selityksille ja erilaisten niin sanottujen huumeurien tarkastelulle. Hakkarainen kertoo, että käyttötavat voidaan jakaa pääasiallisesti käytetyn aineen, frekvenssin tai käytön säännöstelyn mukaan. Käytön säännöstely voidaan jakaa vielä alaluokkiin *hallitun, holtittoman ja pakonomaisen käytön* perusteella. (Hakkarainen 1992, 119–131.)

Huumeiden käyttö voidaan Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan jakaa käyttötavan perusteella kolmeen eri ryhmään, jotka ovat *primääritaso* eli *kokeiluvaihe*, *sekundääritaso* eli *ajoitainen käyttö* ja *tertiääritaso*, jolla tarkoitetaan *huumeriippuvuutta* ja *ongelmakäyttöä* (ks. Havio ym. 1995, 116–117). Tämä ryhmittely ei huomioi käyttökulttuuria eikä siten ole verrattavissa Salasuon ja Rantalan tekemään kategoriaan. Käsittelen WHO:n tekemää ryhmittelyä kuitenkin alla yhdessä Salasuon ja Rantalan kategorioiden kanssa siten, että sekundaaritaso on omassa luokassaan. Hakkaraisen käyttötapojen erittelyä tarkastelen ainoastaan käytön säännöstelyn käyttötavan mukaan, koska mielestäni se on tutkimukseni kannalta olennaisin Hakkaraisen tekemä luokittelu. Kyseisestä jaottelusta käsittelen hallitun käytön osion yhdessä Salasuon ja Rantalan viihdekäyttöosion kanssa, holtittoman käytön osion yhdessä WHO:n ajoittaisen käytön osion kanssa ja pakonomaisen käytön yhdessä WHO:n ja Salasuon & Rantalan ongelmakäyttöä kuvaavan osion kanssa.

2.4.1 Kokeilukäyttö ja primääritaso

Pekka Hakkaraisen mukaan (1992) suurin osa huumeiden käytöstä on *kokeilua* ja käyttökertojen määrä rajoittuu alle kymmeneen. Kokeilun halun syitä ovat usein uteliaisuus, kertomukset aineiden miellyttävistä vaikutuksista, käyttö ystäväpiirissä ja pyrkimys päihtymykseen. Osa ihmisistä ei lisäksi halua elää ohjattua elämää, vaan he haluavat vastustaa sosiaalisia normeja ja järjestelmää. Yleensä kokeiltu aine on hasista ja noin puolet tapauksista jää yhteen kertaan. (Ks. Salasuo & Rantala 2002, 42.)

Suomessa arvioidaan joskus kannabista kokeilleiden 15–69-vuotiaiden osuudeksi 7,9–10,7 prosenttia, joista vuoden 2002 aikana osuus on 1,4–2,7 prosenttia. Muiden huumausaineiden kokeilutasot jäävät huomattavasti alhaisemmalle tasolle. (Virtanen 2003, i.) Päätös kokeilla huumeita tehdään usein pitkän harkinnan ja aiheeseen perehtymisen jälkeen. Päätöstä tehdessä punnitaan erilaisten lähteiden antamaa informaatiota, jossa kavereiden kertomilla

kokemuksilla on huomattavasti suurempi painoarvo kuin virallisella informaatiolla. (Salasuo & Seppälä 2001, 74.)

Havio ym. (1995) toteavat samoin, että *primääritason* huumeiden käytön syynä ovat useimmiten kaveripiirin houkutukset ja huumeinformaatioista saatu kipinä tai sattuma. Tarkoituksena on tavoitella mielihyvää, rentoutusta, virkistystä ja arjesta irtautumista. (Havio ym. 1995, 116–117.)

2.4.2 Ajoittainen tai holtiton käyttö ja sekundääritaso

Ajoittaisella käytöllä tarkoitetaan vaihetta, jossa tiettyä huumetta käytetään jo säännöllisemmin. Vieroitusoireita ja riippuvuutta saattaa myös esiintyä. Huumeiden avulla yritetään selviytyä liian vaikeiksi koetuista arkielämän vaatimuksista, välttää hankalia psyykkisiä elämyksiä ja kestää elämän kurjuutta. (Havio ym 1995, 117.)

Hakkarainen puolestaan tarkoittaa *holtittoman käytön* käyttötavalla huumeiden käytön häilyvää ja ailahtelevaa hallintaa, jossa käytön säännöstely lipsuu. Tilannetekijät ja aineiden saatavuus ohjaavat käyttöä enemmän kuin itsekontrolli. Kertakulutus saattaa olla runsasta ja käyttöjakso saattaa venähtää pitkäksi, mutta aineiden loppuessa, henkilö tulee toimeen myös ilman niitä. Käyttöjaksojen jälkeen saattaa esiintyä vieroitusoireita ja huumeiden käyttö saattaa häiritä muuta elämää. (Hakkarainen 1992, 136–137.)

Periaatteessa holtitonta käyttöä ja ajoittaista käyttöä voi olla vaikeaa erottaa jäljempänä esittelemästani ongelmakäytöstä. Ajoittaiseen käyttöön liittyvä mahdollinen riippuvuusoletus ja molemmissa käyttötavoissa ilmenevät vieroitusoireet liittyvät jo selkeästi ongelmakäyttöön. On siis mietittävä tapauskohtaisesti kannattaako kyseisiä luokitteluja käyttää lainkaan vai olisiko selvempää kutsua ilmiötä esimerkiksi lieväksi ongelmakäytöksi.

2.4.3 Ongelma- tai pakonomainen käyttö ja tertiääritaso

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus määrittelee huumeiden *ongelmakäytön* seuraavasti:

Huumeiden ongelmakäytöllä tarkoitetaan opiaattien, kokaiinin ja/tai amfetamiinien suonensisäistä tai pitkäaikaista/säännöllistä käyttöä. (<http://annualreport.emcdda.eu.int/fi-fi/page007-fi.html>).

Huumeiden ongelmakäyttö liittyy usein syrjäytymiseen, joka ei välttämättä ole alkanut huumeiden käytöstä, vaan se saattaa itse asiassa olla osa suurempaa ongelmavyyhtiä. Ongelmakäyttäjät ovatkin usein tekemisissä eri viranomaisten kanssa ja edustavat perinteistä stereotyyppistä kuvaa huumeiden käyttäjistä. He saattavat olla muun muassa asunnottomia, kouluttamattomia ja vähävaraisia. (Salasuo & Rantala 2002, 44.) Pekka Hakkaraisen (1987) mukaan fyysisten ja psyykkisten haittojen lisäksi olennainen piirre ongelmakäytössä on huumeiden aiheuttama riippuvuus, jolloin käyttäjän tärkeimpänä tavoitteena on huumeen jatkuva saanti ja vieroitusoireiden välttäminen (ks. Salasuo & Rantala 2002, 45). Niin sanottujen kovien huumausaineiden käyttäjien määrään perustuvan arvion mukaan Suomessa olisi ollut vuonna 1999 huumeiden ongelmakäyttäjää noin 11 000–14 000 henkeä (Virtanen 2003, 28). Vaikka Euroopan unionissa ongelmakäyttäjien kokonaislukumäärä jääkin alhaiseksi, aiheuttavat ongelmakäyttäjät suhteettoman suuren osan huumeiden käytön terveydellisistä ja sosiaalisista ongelmista (<http://annualreport.emcdda.eu.int/fi-fi/page007-fi.html>).

Jos huumeiden ongelmakäyttöä tarkastellaan *tertiääritason* määrittelyn kannalta, voidaan todeta, että ongelmakäyttäjällä on jo alun alkaen ollut päihteisiin erilainen suhtautuminen kuin muilla. Hänen psykososiaalinen taustansa ja kehityskulkunsa on erilainen kuin kokeilijalla. Huume on käyttäjän ainoa keino poistaa ahdistusta tai tuntea hyvää oloa. Hän pakenee kärsimyksiä uuteen elämänsisältöönsä, joka on huume. (Havio ym. 1995, 117.) Hakkarainen (1992) puhuu vuorostaan pakonomaisesta käytöstä, jolloin huumeita on saatava säännöllisesti. Huumeet hallitsevat ja niiden käyttö on päivittäistä. Yleensä huumeita käytetään sekaisin, ja käytettävät aineet ovat kovia huumeita. Huumeiden käyttö on olennainen osa henkilön elämää ja, mikäli aineita ei ole saatavilla, ilmaantuu vieroitusoireita. (Hakkarainen 1992, 139.)

2.4.4 Viihdekäyttö ja hallittu käyttö

Salasuon ja Rantalan (2002) mukaan huumeiden *viihdekäyttö* ei ole uusi ilmiö, vaikka se Suomessa onkin lisääntynyt vasta 1980-luvun lopulta alkaen saaden samalla uusia ulottuvuuksia. Huumeiden viihdekäytöllä tarkoitetaan tyypillisesti sitä, että käyttö tapahtuu vapaa-aikana eli käyttäjä siis opiskelee tai käy töissä. Viihdekäyttöä voi kuitenkin esiintyä

myös, vaikka henkilö olisi esimerkiksi työtön, mikäli muut viihdekäytön kriteerit täyttyvät. Mukana viihdekäytössä on myös aina oletus siitä, että käyttö on hallittua ja sillä on myönteisiä seurauksia. (Salasuo & Rantala 2002, 46, 52.) Huumeiden ja päihteiden viihdekäytön käsite on kuitenkin jätetty huomiotta suomalaisessa huume- ja päihdevalistuksessa. Sen sijaan opiskellessani Skotlannissa, sain heti lukukauden alussa yliopistoltani edistyksellisen opaskirjan, jonka suunnittelussa oli otettu huomioon myös viihdekäyttö huumeiden käyttötapanä. Salasuon ja Rantalän (2002) mukaan viihdekäyttöön liittyy myös aineesta saatavan nautinnon maksimointi sekä käytöstä aiheutuvien haittojen minimointi. Riskien tiedostaminen ja niihin ennakointi on siis tärkeässä asemassa. (Salasuo & Rantala 2002, 52.)

Huumeiden käytön motiivit liittyvät usein juhlimiseen, yhdessäoloon ystävien kanssa, erottautumiseen, statuksen hankintaan, rentoutumiseen, itsensä henkiseen kehittämiseen ja uteliaisuuteen. Motiiveja voi olla samaan aikaan useita. Motiivit voidaankin jakaa kolmeen isompaan alueeseen, jotka ovat *juhlminen*, *tajunnanlaajennus* ja *tapakäyttö*. (Salasuo & Rantala 2002, 42, 46.) Mikäli huumeiden käyttöä tarkastellaan Hakkaraisen (1992) *hallitun käytön* kannalta, voidaan todeta, että hallitussa käytössä huumeiden käyttö on selkeästi säännösteltyä ja rajoitettua. Käyttöä ohjaa käyttäjän itsekontrolli, ja käyttäjän omaksumat käyttötarkoitukset määrittävät muun muassa annostelua ja frekvenssiä. Hallitusta käytöstä ei seuraa vieroitusoireita eikä siitä ole aiheutunut merkittäviä terveyshaittoja tai sosiaalisia, psyykkisiä tai taloudellisia ongelmia. (Hakkarainen 1992, 134–135.)

Calafat ym. (1999) toteavat, että viime vuosina *juhlamiseen liittyvä viihdekäyttö* on ollut yhä nopeammin yleistynä huumeiden käytön muoto. Käyttö keskittyy erityisesti kaupunkeihin osana viikonlopun vapaa-aikaa ja juhlimista. (Ks. Salasuo & Rantala 2002, 59.) Salasuo ja Rantala (2002) toteavat, että tätä huumeiden käytön muotoa voidaan kutsua käytettävien aineiden mukaan *stimulanttikulttuuriksi*, jossa suosituimpia aineita ovat erityisesti amfetamiini, ekstaasi, kokaiini ja käyttäjien keskuudessa luonnolliseksi koettu kannabis. Huumeiden käytön tarkoituksena on hyvän olon maksimointi, rentoutuminen, hedonismi, hauskanpito, eskapismi ja elitismi. Käyttö voi tapahtua klubeilla, ravintoloissa tai yökerhoissa, ja tärkeää osaa näyttelee myös musiikki, juhliminen sekä tanssi. (Salasuo & Rantala 2002, 58–62.)

Salasuon (1999) mukaan *Tapakäyttö* viittaa lähinnä kannabiksen käyttäjiin. Se on ollut pysynä osa suomalaista yhteiskuntaa 1960-luvun ensimmäisestä huumeaallostä saakka.

(Salasuo 1999, 32–33.) Tapakäytölle ominaista on lähinnä kannabiksen asema tärkeimpänä päihteenä, eli itse aine on siis tässä ryhmässä määrittävä tekijä. Toinen ominainen tapakäytön piirre on käyttäjien näkemys käytön hallittavuudesta ja käytön asemasta osana elämäntapaa. Kannabista käytetään lähinnä vapaa-aikana ja käytöllä tähdätään tajunnan avartamiseen, kokemusten syventämiseen ja rentoutumiseen. (Salasuo & Rantala 2002, 47–48.) Aarne Kinnunen (1990) on pro gradu -tutkielmassaan haastatellut kannabiksen käyttäjiä. Kinnunen toteaa, että aineiston mukaan kannabiksen käytön säätely ei näytä tuottavan suuria vaikeuksia. Käytön säätelymekanismeina toimivat lähinnä huumemarkkinat, oma-aloitteinen käytön harventaminen tai tauon pitäminen sekä käytön suhteuttaminen muun elämän, kuten työn mukaan. (Kinnunen 1990, 83.)

Tajunnan laajennukseen tähtäävää viihdekäyttöä voidaan kutsua myös *psykedeelikulttuuriksi* tai *Goa-kentäksi*. Nimitys viittaa Intian Goa-saareen teknohippien, eli zippien, paratiisiin, jossa länsimainen rave-kulttuuri ja itämaisyyden yhdistyvät. (Seppälä 2000, 69.) Useille se on osa laajempaa elämäntapaa, ja huumeiden käyttöön saatetaan suhtautua vakavahenkisesti. Sillä voi olla myös uskonnollisia ulottuvuuksia ja ideologisia sisältöjä. Käyttäjät haluavat kantaa vastuuta luonnosta sekä ekosysteemistä, ja elämäntyyliin liittyy usein myös luonnonsuojelu ja kierrättäminen. Käytetyimmät aineet ovat sienet, LSD ja kannabis, mutta myös ekstaasilla on vahva asema. Aineilla pyritään tajunnan avartamiseen, itsetuntemuksen lisäämiseen, etsintään todellisuuden toisenlaisesta tarkastelusta, eksperimenttaukseen, joka on aineiden vaikutusten kokeilua, sekä hauskanpitoon. Tajuntaa laajennetaan usein metsäbileissä, yksityisasunnoissa ja luonnossa. (Salasuo & Rantala 2002, 58, 62–64.)

Kati Rantala (2002) on tutkinut myös internetin keskustelupalstoilla huumeiden viihdekäytöstä käytäviä keskusteluja. Rantala toteaa, että elämyksen lisäksi keskusteluissa korostuu itsekontrollin välttämättömyys eli tasapainon säilyttäminen äärimmäisten kokemusten ja niistä addiktoitumisen välillä. Itsekontrollia tarvitaan myös huonojen huumekokemusten välttämiseksi. Lisäksi itsekontrolli muuntautuu myös tekniikan eli käyttötaidon hallinnaksi, koska on tiedettävä eri aineisiin, niiden yhdistelmiin ja käyttötapoihin liittyvät riskit. Riskit liittyvät ruumiin ja mielen hallintaan ja lopulta kyse on tiedonhallinnasta. Rantala muistuttaa vielä, että huumeiden viihdekäyttö ei ole laajemmasta ympäristöstään irrallaan oleva ilmiö, vaan yhteiskunta itse asiassa ruokkii viihdekäyttöä tukevaa kansanluonnetta. Elämyshakuinen käyttö yhdistyy teknologiaan ja siihen liittyvään populaarikulttuuriin ja viihdeteknologiaan. Kansainvälisiin kulttuurisiin prosesseihin on melko mahdotonta vaikuttaa. (<http://www.m-cult.net/mediumi/>.) Huumeiden viihdekäyttö on

siis moniulotteinen ilmiö, jonka eri alueet liittyvät loppujen lopuksi kuitenkin ympärillemme levittäytyvään elämismaailmaan.

2.4.5 Luokittelu tässä tutkimuksessa

Näkemykseni mukaan Salasuon ja Rantalan (2002) kategoria kokeilukäytöstä käy melko hyvin yhteen WHO:n primääritason eli kokeiluvaiheen luokittelun kanssa. Hakkaraisen (1992) muodostama hallittu käyttötapa taas voidaan liittää yhteen Salasuon ja Rantalan (2002) viihdekäyttökategorian kanssa. Ainoa käyttötapa, joka näyttää löytyvän kaikista kolmesta käyttötapojen luokittelusta on ongelmallista käyttöä kuvaava luokitus, jota Hakkarainen (1992) kutsuu pakonomaiseksi käyttötavaksi, Salasuon ja Rantala (2002) ongelmakäytöksi sekä WHO tertiääritasoksi ja ongelmakäytöksi.

Mielenkiintoista on, että WHO:n luokitus ei tunne hallittua käyttöä tai viihdekäyttöä. Sekundääritasoa eli ajoittaista huumeiden käyttöä ei voida kuitenkaan liittää huumeiden viihdekäyttöön. Kun viihdekäyttöön olennaisena osana liittyy ajatus käytön hallinnasta ja sen myönteisistä vaikutuksista, antaa ajoittainen sekundääritason käyttö ryhmittelynä vaikutelman riippuvuudesta ja vaikeasta elämästä. Mielestäni sekundääritaso voitaisiin periaatteessa liittää ongelmakäytön kanssa samaan ryhmään. Huumeiden viihdekäyttö jää siis kokonaan WHO:n tekemän luokittelun ulkopuolelle. Myös Hakkaraisen (1992) muodostama holtiton käyttötapa voidaan katsoa kuuluvan Salasuon & Rantalan (2002) ongelmakäytön kanssa samaan ryhmään, koska Hakkaraisen mukaan holtiton käyttö ei välttämättä ole hallittua.

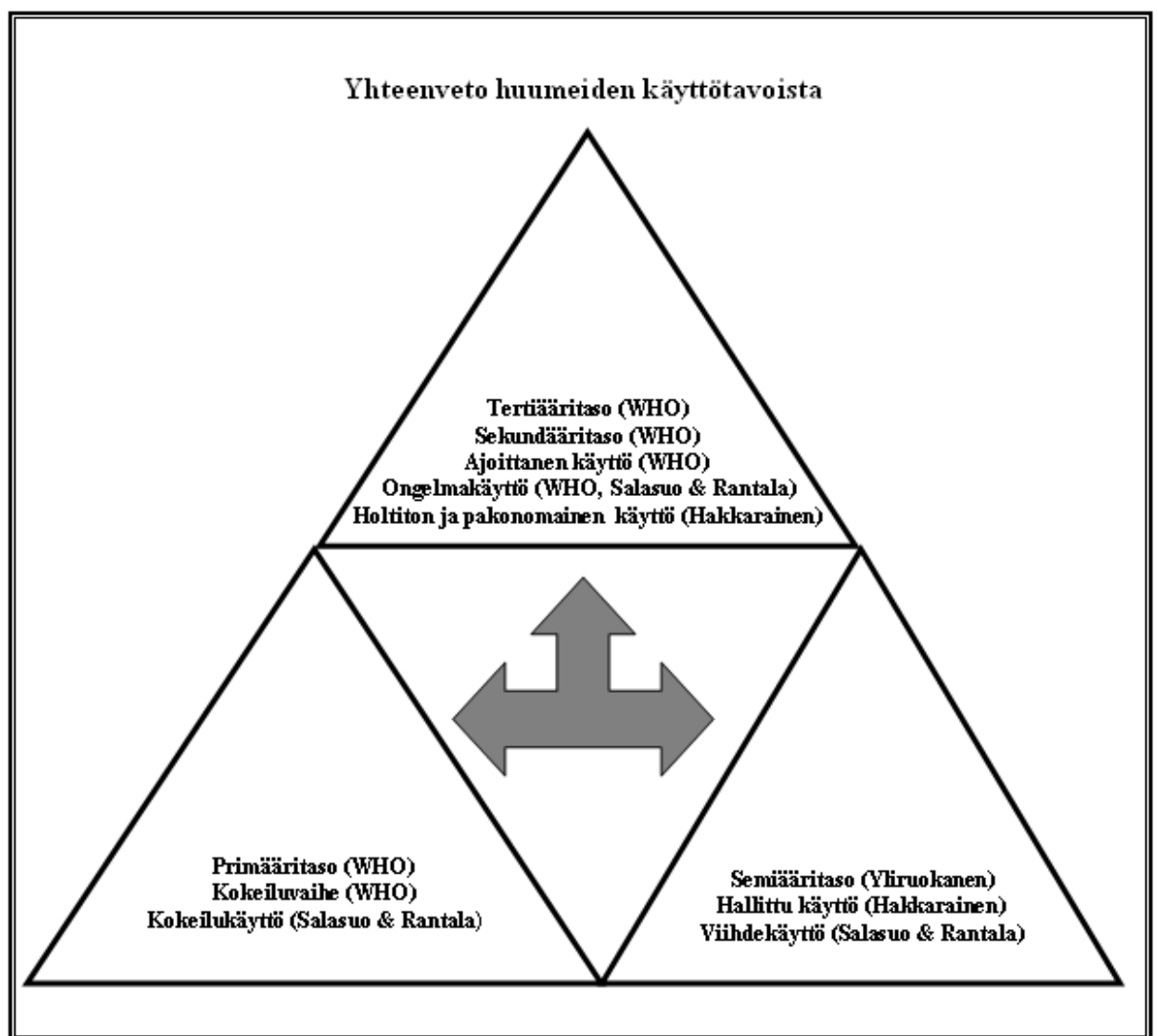
Jos huumeiden viihdekäyttö luokiteltaisiin primääri-, sekundääri- ja tertiääritasojen mukaan jollekin tasolle, katsoisin tason olevan jossakin primääri- ja sekundääritason välissä. Tätä tasoa voitaisiin nimittää esimerkiksi semiääritasoksi.

Tässä tutkimuksessa käytän aikaisemmin esittelemääni Salasuon ja Rantalan (2002) kategoriaa, koska se on tutkimuksen kannalta huomattavasti toimivampi tunnustaessaan huumeiden viihdekäytön olevan oma kategoriansa ja ottaessaan myös huomioon kokeilukäytön omana kategorianaan. Lisäksi se on kyseisistä luokitteluista uusin ja siten se on myös ajankohtaisin luokittelu.

Valintaani tukee myös Pekka Sulkusen, Kati Rantalan ja Mirja Määtän Janus-lehdessä 2/2003 ilmestynyt artikkeli ”Kantaa ottamuuden etiikka ja ehkäisevän päihdetyön ongelma

kulutussyhteiskunnassa –esimerkkejä Klaari-projektista”. Artikkelissa todetaan, että vasta vähitellen ja varovasti ajatus siitä, että laittomien huumeiden käyttö ei aina ja automaattisesti ole huonovointisuuden oire, on antanut tilaa moniulotteisemmalle käsitykselle nuorten huonovointisuudesta. (Sulkunen ym. 2003.) Salasuo ja Rantalan muodostama huumeiden käyttötapojen jaottelu huomioi tämän erityisesti viihdekäyttökäsitteellä.

Kuvioon 1. olen koonnut edellä perustelemani yhteenvedon huumeiden eri käyttötavoista. Kuvion keskellä olevat nuolet kuvaavat huumeiden käyttäjän liikkuvuutta eri käyttötapojen välillä.

Kuvio 1. Yhteenveto huumeiden käyttötavoista

2.5 Huumepolitiikan ja -keskustelun suuntaviivat

2.5.1 Aikojen ja tapojen muuttuminen

Viihdekäyttöön liittyvistä ominaispiirteistä ei juuri koskaan puhuta huumevalistuksessa. Pikemminkin valistus painottuu ongelmakäytöstä kertomiseen, vaikka useimmiten se ei ole nuorille millään tavalla ajankohtaista. Useat heistä ovat joka tapauksessa nähneet kaverin selviävän mainiosti elämässään, vaikka tämä silloin tällöin ottaisi perjantaikossun tilalla esimerkiksi marihuanasavukkeen. Puutteellinen keskustelu juontaa siitä, että hyvinvointivaltion virallinen linja on hoivata ja suojella kansalaisiaan huumeiden vaaroilta. Näin on istuvassa hallituksessa linjattu. On varmempaa säätää lakeja kuin jättää vastuu yksilölle. Onhan meillä ollut jopa kieltolaki, josta Helsingin Sanomat ansiokkaasti kirjoittikin 24.8.2003. Lehden Marjut Tervolan kirjoittamassa artikkelissa ”Kohtuus kunniaan” on haastateltu tutkijalehtori Merja Sillanpäättä, joka toteaa, että kieltolaki teki Suomesta viinamaan. Salakaupan vuoksi juomista ei enää arvostettu alkoholijuomien maun vaan niissä piilevien alkoholipitoisuuksien vuoksi ja juomisesta tuli salamyhköistä. Jo 1900-luvun alussa maahamme oli kehittymässä vahva olutkulttuuriperinne, joka olisi ollut se luonnollinen alkoholikulttuurin kehittymisen tie. (HS 24.8.2003.)

Sosiologi Kettil Bruun (1970) kirjoittaa, että kaikissa kulttuureissa on olemassa hyväksyttyjä tapoja irtautua arkipäivän vaivoista, mutta on olemassa myös raja, mitä pidemmälle ei saa mennä. Esimerkiksi vuonna 1850 Suomessa kiellettiin kaikki sellainen kirjallisuus, joka ei ollut taloudellisesti hyödyllistä tai uskonnollisesti rakentavaa. (Bruun, 1970, 168.) Osmo Kontula (1970) toteaa, että vuodesta 1767 alkaen kahvi oli epäisänmaallista ja kansanterveydellisesti vaarallista kauppapoliittisista syistä, kunnes se sitten 1800-luvulla vapautettiin. Tupakasta sai Venäjällä 1600-luvulla vielä kuolemanrangaistuksen. (Kontula 1970, 14–15.)

Kieltolaki saatiin Suomeen vuonna 1919 kirkon ja työväenliikkeen yhteistoiminnalla. Kieltolakia perusteltiin ihmisten hyvinvoinnin lisäämisellä. Kieltolaki kaatui kuitenkin pian lain kunnioituksen rapistumiseen sekä järjestyksen pidon ja valtion talouden ongelmiin. (Kontula 1970, 14–15.) Varsinaisesti kieltolaki ei oikeastaan kumoutunut, vaan muuttui lievennetyn kieltolain politiikaksi, jossa harjoitetaan edelleen normatiivista alkoholin käytön sääntelyä ja rajoituksia. Bruun (1970) toteaa, että käsitys siitä mikä on vaarallista ja hylättävää moraalisesti, vaihtelee paikan ja ajan mukaan. Kiellot, joita toisessa piirissä

pidetään tärkeinä yhteiskunnan suojelemisen kannalta, näyttävät toisessa naurettavilta. (Bruun 1970, 168.) Anthony Giddens (1997, 176) kirjoittaa, että rikoksen määrittely on riippuvaista yhteiskunnan sosiaalisista instituutioista. Kyse on siis myös vallasta ja varallisuudesta.

2.5.2 Huumekontrollin synty ja päihdepolitiikan riippuvuus

Suomalainen huumekontrolli syntyi lähes rinnakkain vuonna 1922 kieltolain kanssa. Sitä ennen huumeita oli saanut kaupata melko vapaasti maassamme. Aluksi alettiin valvoa huumeiden kauppaa. Yksittäisen ihmisen huumeiden käyttöön puututtiin vasta vuonna 1936, jolloin huumeiden hallussapito kriminalisoitiin. Vuonna 1966 huumeiden käytöstä tehtiin Suomessa rikos ja tätä koskeva säännös tuli myös 1972 voimaan astuvaan huumausainelakiin. Huumeiden käyttö kriminalisoitiin. (Kontula 1992, 17.)

Nykyinen huumekontrolli perustuu kolmeen kansainväliseen yleissopimukseen vuosilta 1961, 1971 ja 1988. Sopimuksiin on kirjattu luetteloina kontrollin piiriin otetut huumeet. Sopimuksissa ei kuitenkaan ole selitetty, miksi niiden ulkopuolelle on jätetty aineita, joiden ominaisuudet ovat vastaavia kontrolloitavien aineiden kanssa. (Sarvanti 1997, 36–38.) Olavi Kaukonen (2000) on myös todennut, että Suomen paineet linjata huumausainepolitiikkaansa ovat johtuneet enemmän kansainvälisestä sopimussyhteistyötä kuin sinänsä maan huumetilanteesta (Kaukonen 2000, 82).

Erikoista päihdepoliittisissa linjauksissa on se, että alkoholin jakelun helpottuessa huumekontrolli kiristyy. Esimerkiksi 1960-luvulla keskiolut vapautui, ja samanaikaisesti huumeiden käytöstä tehtiin rikollista. (Kontula 1992, 17.) Sama koskee myös tupakkapolitiikkaa. Kun valtionohjausta alkoholipolitiikassa on vähennetty, tupakkapolitiikan ohjaus on lisääntynyt. (Hakkarainen 2000, 174.) Tulevaisuudessa on mielenkiintoista nähdä, mitä huumepolitiikalle tapahtuu Suomen alkoholiveron laskiessa ja vientirajoitusten lieventyessä Euroopan Unionin jäsenmaista.

2.5.3 Huumeet ja päihteet lainsäädännössä

Tupakkaa ja alkoholia lukuun ottamatta kaikkien päihteiden kokeilu ja käyttö on Suomessa kriminalisoitu. Kontrollitoimet kohdennetaan kuitenkin kaunopuheiden ohjaamina, jolloin yleisimpien päihteiden, eli tupakan, alkoholin ja lääkeaineiden käyttöön, kiinnitetään vähiten huomiota niiden haitallisuudesta riippumatta. Huumausainekontrolli kohdistuu siis

ensisijaisesti niin sanottujen kovien huumeiden käyttöön ja kokeiluun. (Kaukonen 1998, 175.) Ari Virtanen (2003) toteaa, että huumausainelaissa (1289/1993) säädetään kansainvälisiin sopimuksiin pohjautuvista huumausainevalvonnan pääperiaatteista. Huumausainelakiin liittyvässä huumausaineasetuksessa (1603/1993) säädetään yksityiskohtaisemmin huumausaineiden laillisesta viennistä ja tuonnista. (Virtanen 2003, 6.) Huumausainelakia säädettäessä vuonna 1972 omaksuttiin tiukasti kielteinen linja. Kaikki huumeisiin välittömästi liittyvä toiminta, kuten maahantuonti, valmistus, kauppa, myynti, hallussapito, välitys ja käyttö, määrättiin rangaistaviksi. (Hakkarainen 2000, 169.)

Hakkarainen (1999) toteaa, että 1990-luku on ollut uudelleen arvioinnin aikaa. Vuoden 1994 huumelain uudistus tiukensi otetta, kun muun muassa rahanpesu kriminalisoitiin, menettämisseuraamuksia tehostettiin ja rangaistavuus ulotettiin koskemaan myös huumarikosten rahoittamista ja valmistelua. Tavoitteena oli puuttua huumeongelman taloudellisen puoleen. (Ks. Hakkarainen 2000, 169.) Hakkarainen kuitenkin myöntää, että vaikka huumepolitiikan päälinja on ollut kontrollin tiukentaminen, on keskustelua huumeiden siirtämisestä laillisen talouden piiriin ollut käynnissä (Hakkarainen, 2000, 169).

Huumausainerikoksista säädetään rikoslaissa (1304/1993), jonka mukaan huumausainerikokset jaetaan huumausainerikokseen, huumausainerikoksen valmisteluun ja huumausainerikoksen edistämiseen sekä törkeään huumausainerikokseen (Virtanen 2003, 6). Heikki Seppälä (1992) toteaa, että huumausaineen käyttäjä on rikollinen, koska toimintansa on huumausainelain 2 §:ssä kriminalisoitu. Huumeiden käyttäjä ei käyttäytymisellään kuitenkaan vaaranna tai loukkaa toisen oikeushyvää eikä hänen rikoksellaan siten ole asianomistajaa. Kun voimassa olevaa lakia valmisteltiin, nähtiin tärkeäksi se, että kriminalisointi osoittaa yhteiskunnan kielteisen suhtautumisen huumeiden luvattomaan käyttöön. Samalla sillä ajateltiin olevan ennaltaehkäisevä vaikutus lähinnä pelotuksen tasolla. (Seppälä 1992, 166–167.)

Viimeisin huumausainerikoksia koskeva uudistus tuli voimaan 1.9.2001. Uudistuksen tarkoituksena oli mahdollistaa rangaistusmääräysmenettelyn käyttö vähäisissä huumausainerikoksissa, josta on kysymys ”huumausaineen käyttörikoksessa”, jolloin joku käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussa tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta. Rangaistuksena siitä saa sakkoa tai enintään kuusi vuotta vankeutta. (Kainulainen 2002, 249.)

2.5.4 Huumepolitiikka ja -tilanne Suomessa nyt

Tapani Sarvanti (1997) on jakanut maailmassa käytössä olevat huumepoliittiset strategiat 1) *tarjonnan rajoittamista* painottaviin, 2) *täyskieltoon* perustuviin, 3) *kysynnän rajoittamista* painottaviin sekä 4) *haittojen minimointiin* perustuviin strategioihin. Suomi voidaan luokitella ryhmään, jossa tarjonnan rajoittamista käytetään paljon ja haittojen vähentämistä vähän. (Sarvanti 1997, 247.)

Ari Virtasen (2002) mukaan Suomessa päävastuu huumausainepolitiikan koordinaatioista on annettu sosiaali- ja terveysministeriölle. Huumausaineasioihin on valtakunnallisesti lisääntyvässä määrin kiinnitetty huomiota 1990-luvun loppupuolella. Vuonna 1996 käynnistettiin monta hallinnon alaa sisältävä asiantuntijayhteistyö kansallisen huumausainepoliittisen strategian luomiseksi, josta sai lähtönsä valtioneuvoston periaatepäättös huumausainepolitiikasta. (Virtanen 2002, ii, 1.)

Peruslinjan mukaan ”Suomalainen huumausainepolitiikka perustuu yleisiin yhteiskuntapoliittisiin toimiin, kansalliseen lainsäädäntöön ja kansainvälisiin sopimuksiin, joilla tehostetaan huumausaineiden levittämisen ja käytön kokonaiskieltoon perustuvaa huumausainekontrollia, ehkäistään huumausaineiden kokeilua ja käyttöä, sekä järjestetään riittävä hoito ja helpotetaan hoitoon hakeutumista” (Valtioneuvoston periaatepäättös huumausainepolitiikasta 1998).

Dokumenttien pohjalta useassa kunnassa tehtiin paikallisia strategioita ja valtakunnallisesti vuonna 1999 käynnistettiin periaatepäätöksen toimeenpano. Tärkeimmät toimenpiteet liittyivät muun muassa vuoden 2001 huumelisämenoarvion toteutukseen, jota lisäksi täsmensi vuoden 2002 valtioneuvostolle luovutettu huumausainehjelman koordinaatiotyöryhmän valmisteleva toimenpideohjelma huumauspolitiikan tehostamiseksi vuosille 2001–2003. (Virtanen 2003, ii.) Toimenpideohjelman tavoitteena on saada huumausainerikollisuuden kasvu ja huumausaineiden käytön kasvu pysäytetyksi. Ohjelma sisältää omat osionsa huumausaineiden käytön ja ennaltaehkäisyyn, huumausaineiden käyttäjien hoitoon ja heidän läheistensä tukemiseen, vankeinhoidon päihdetyöhön, valvontatoimiin, kansainväliseen yhteistyöhön, tutkimukseen ja seurantaan ja huumausainepolitiikan yhteensovittamiseen, toteuttamiseen ja kehittämiseen. (STM 2003:8, 12–23.)

Uusin huumeita koskeva poliittinen ohjelma on valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepoliittisesta toimenpideohjelmasta vuosille 2004–2007. Ohjelman toimenpiteet liittyvät huumausainepoliitiikan koordinointiin, huumeiden kysynnän ja tarjonnan vähentämiseen, huumeiden aiheuttamien haittojen lieventämiseen, tutkimukseen ja seurantaan sekä kansainvälisiin toimiin. Monialaisella yhteistyöllä pyritään vähentämään huumeiden kysyntää, estämään tarjontaa, vähentämään käytöstä koituvia haittoja sekä saattamaan väärinkäyttäjät hoitoon ja asettamaan laittomaan toimintaan osallistuneet henkilöt rikosoikeudelliseen vastuuseen. (STM 2004:1, 3.)

Myös poliisi, vankeinhoitolaitos ja tulli ovat tuottaneet periaatepäätöstä myötäilevät omat strategiansa. Lisääntynyt huumeiden käyttö ja haitat on siis tunnustettu ilmiöksi, joka vaatii kehityksen pysäyttämiseksi laajoja toimenpiteitä. (Virtanen 2003, ii.) Kaukonen (2000) toteaa kuitenkin, että verrattuna alkoholipoliitiikkaan, on huumausainepoliitiikan kuva yksiulotteisempi. Valtiollisissa komiteamietinnöissä on painotettu hoidon merkitystä haittojen sääntelyssä jo 1960-luvun lopulta alkaen, mutta huumepoliittikka ei toistaiseksi ole luettavissa hyvinvointipoliitiikkaan kuin osittain. Yhteiskunnan sosiaali- ja terveyshuolto on kohdannut harvempia kansalaisia huume-ehtoisesti kuin tuomioistuin, poliisi tai vankilalaitos. (Kaukonen 2000, 85–86.)

Kaikesta politiikasta ja lakitesteistä huolimatta huumeita käytetään edelleen. Myös Olavi Kaukonen (1998, 175) toteaa, että huumeiden käyttö vaihtelee ainakin osin riippumatta toteutetusta huumepoliitiikasta. Virtasen mukaan Huumausainetilanne Suomessa -raportti osoittaa, että vuodesta 1990 lähtien huumausainetilanteen kehitys näyttää melko yhdenmukaiselta. Sekä kokeilu että käyttö ovat tasaisesti kasvaneet vuosikymmenen ajan. Siirryttäessä 2000-luvulle on näkyvissä pientä laskua, mutta tulokset eivät vielä ole selviä nuoremman ikäluokan osalta. (Virtanen, 2003 i.) Toisaalta Pekka Hakkarainen ja Leena Metso ovat käsitelleet aihetta Yhteiskuntapolitiikka-lehden 3/2003 artikkelissaan ”Huumeiden käytön uusi sukupolvi” ja todenneet, että joskus huumeita kokeilleiden tai käyttäneiden määrä on lisääntynyt, mutta viime aikoina huumeita käyttäneiden määrä on pysynyt samana. Suurin osa käytöstä on edelleen kokeilua tai harvinaisempaa käyttöä. Kuitenkin vuonna 2002 suomalaisista noin 450 000 henkeä oli joskus elämänsä aikana kokeillut jotakin laiton huumetta. (Hakkarainen & Metso 2003, 247.)

On siis vaikea arvioida tarkalleen mihin suuntaan huumeiden käyttö menee tulevaisuudessa. Ajat ja trendit muuttuvat, eikä ole helppoa ennakoida tarkalleen esimerkiksi sitä, lisääntyykö

huumeiden kokeilukäyttö ensi vuonna, ja kuinka moni tänä vuonna kokeilleista alkaa käyttää huumeita useammin ja monipuolisemmin.

2.6 Narkofobia ja tulevaisuus

2.6.1 Narkofobiset asenteet ja tiedotus

Osa kansalaisista siis käyttää laittomia huumeita viihteenä tai ihan ongelmaksi asti. Juha Partanen (2002) mukaan huumeiden käyttäjät ovat Suomessa vähemmistöä ja yhteiskunnan ulkopuolisia. Heidän arvo- ja elämysmaailmansa on valtakulttuurista etäällä. Yleinen mielipide, media ja valtionvalta ei kohtaa heidän maailmaansa ja kosketuspintaa näiden kahden maailman välillä on niukasti. Normaalisti peruskansalainen perustaa näkemyksensä huumeista lähinnä julkisuudessa esitettyyn sanaan. (Partanen 2002, 25–26.) Heillä ei välttämättä ole omakohtaista tai läheisten kautta saatua tietoa huumeiden käytöstä tai käyttäjistä. Partanen toteaa vielä, että valtaenemmistön asenteet ovat kielteisiä ja tukevat tiukasti rajoittavaa huume politiikkaa. Asenteista ja joukkoviestinnästä sekä yhteiskunnallisista toimista rakentuvaa kokonaisuutta voidaankin nimittää *narkofobiaksi*, huume peloksi, jonka olennaiset ainekset ovat pelko huumeiden käytön seurauksista ja torjuva suhtautuminen niiden kokeiluun ja käyttöön. (Partanen 2002, 17–18.) Olen itse törmännyt narkofobiaan aina kun olen halunnut jossakin herättää keskustelua huumeiden viihdekäytöstä. Ihmisten reaktiot keskustelun avaukselle ovat olleet tyrmäävät: ”Mikä viihdekäyttö? Ei sitä ole olemassa, kaikki ne tappaa. Ole hiljaa, et kai sinä itse käytä?” Asiasta puhuminen ei ole sallittua.

Juha Partanen (2002) toteaa, että usein ollaan sitä mieltä, että laajalle levinnyt huume pelko on vain ja ainoastaan hyvä asia. Se estää kokeilukäytön ja antaa tukea viranomaisille. Narkofobiset asenteet kuitenkin vaikuttavat huume ongelmien hoitamista. Ensinnäkin kaikki laittomat huumeet niputetaan samaan unohtaen niiden erilaiset riskit ja vaikutukset. Huumeita koskeva valistus ja tiedotus keskittyvät kuvaamaan vain kaikkein vaikeimpia huumeiden käytön seurauksia ja se luo tilanteesta kuvan, joka ei vastaa todellisuutta. Jopa tutkimus on jäänyt puutteelliseksi. Samalla etenkin alkoholi ja lääkkeiden käyttöön liittyvät merkittävät terveyshaitat unohtuvat ja laillisten ja laittomien väliin tehty ero korostuu. Huume politiikassa halutaan tavoittaa utopia ”huumeista vapaa yhteiskunta” Narkofobia merkitsee haluttomuutta myös olla ylipäättään tekemisissä koko ongelman kanssa. (Partanen 2002, 18.) Kyseinen haluttomuus on erittäin huolestuttavaa. Olisi syytä pohtia minkälaiseen lopputulokseen narkofobia vielä johtaa, mikäli kansalaisten asenteet jatkossakin säilyvät narkofobisina.

Edustuksellisen demokratian vallitessa maassamme, emme voi odottaa eduskunnan tekevän suuria ihmeitä kansan sulkiessa pelokkaat silmänsä.

Julkisen sanan narkofobisista asenteista kertoo myös Journalistiliiton ammattilehden Journalistin 6/2003-numerossa Ari Lahdenmäen, Riku Rantalan ja Riku Siivosen kirjoittama artikkeli ”Poliitikkojen sätkynukkena”, jossa kirjoitetaan seuraavasti:

”Poliitikot ja tiedostusvälineet ovat antaneet vain kaksi mahdollisuutta: voi olla ’huumemyönteinen’ tai ’huumekielteinen’. Realismille ja pragmaattisuudelle ei ole jätetty sijaa.” — — ”kun tutkija Salasuo toi julkiseen keskusteluun käsitteen ’huumeiden viihdekäyttö’, Helsingin Sanomain pääkirjoitus vaati, ettei moista termiä tule käyttää. (<http://www.journalistiliitto.fi/journalisti/arkisto/62003/kesk/lahdenma.htm>) On todella hämentävää, että suurimmalla kansallisella lehdellämme on käytössään valta tuollaiseen sensuuriin.

2.6.2 On aika avata silmät

Mitä mieltä tästä kaikesta on huumeiden käyttäjä? Hän on kuitenkin tavallaan epäonnistuja yhteiskunnan kansalaisena, mikäli asiaa katsotaan vaietun huume politiikan silmissä. Hänen kohdallaan jokin on mennyt eri tavoin, kun on kaavailtu. Millainen keskustelu ja valistus olisi huumeiden käyttäjän mielestä toimivaa? Millaista tietoa hän tarvitsisi syyllistämisen sijaan?

Yhteiskunnan viesti huumeista politiikassa, tiedotuksessa ja valistuksessa on, kuten aikaisemmin olen todennut, hyvin yksiselitteinen ja totalitäärinen: Huumeet ovat jokaisessa tapauksessa aina vaarallisia, kiellettyjä ja paha asia. Viesti ei kuitenkaan mene aina perille. Onko vika viestissä, viestittäjässä vai viestin vastaanottajassa?

Yksipuoliseen ja toimimattomaan huume politiikkaan ovat heränneet myös muut. Pekka Sulkunen, Kari Rantala ja Mirja Määttä (2003) ovat todenneet, että terveyden edistäminen ei enää voi tarkoittaa mitään määrättyä hyvää elämää tai päihde ongelmien torjumista. Valtion moraaliset resurssit ovat siihen riittämättömät. Poliittiset paineet ovat suuret, ja ongelmille on tehtävä jotakin, loukkaamatta kuitenkaan yksilön suvereenisuutta kansalaisina ja kuluttajina. (Sulkunen ym. 2003.)

3 ENNALTAEHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ JA KAKSISUUNTAINEN VALISTUS

Tässä luvussa esittelen ennaltaehkäisevää päihdetyötä keskittyen erityisesti huumehaittojen ehkäisyyn ja haittojen vähentämiseen. Lisäksi kerron uudesta kaksisuuntaisesta valistuksesta sekä varhaisen tunnistamisen tutkimussuuntauksesta. Lopuksi esittelen aikaisemman tutkimuksen puolittuus.com-internet -sivustosta.

3.1 Ennaltaehkäisevä päihdetyö

Teuvo Peltoniemi (2003) kirjoittaa artikkelissaan ”Ennaltaehkäisevä päihdetyö ei ole yhden asian liike” seuraavasti: ”Yleensäkin ehkäisevää päihdetyötä näyttää kovin vahvasti ohjaavan yleinen mielipide, poliitikkojen ja median käsitys ongelmista. Huumeongelmien ylikorostuminen alkoholiin verrattuna on tästä jo klassinen esimerkki”. Hän toteaa monien suhtautuvan kriittisesti *ennaltaehkäisevään päihdetyöhön* ja -valistukseen. Peltoniemi onkin sitä mieltä, että hyvä tieto auttaa jäsentämään ja nostamaan esille tärkeitä ja kiinnostavia asioita. Heikko tietopohja saattaa vahvistaa riskien suhteetonta arviointia, mikä näkyy turhina pelkoina. Parempi tasapaino erilaisten ennaltaehkäisytyön kesken voi olla paikallaan. (<http://www.a-klinikka.fi/tiimi/3402/paakirj.htm>.)

Poliitikkojen ja median ei tulisi liikaa sotkeutua ennaltaehkäisevään päihdetyöhön luomalla puheillaan kansalaisille mielikuvia asiasta, josta heillä ei ole tarpeeksi tietoa eikä koulutusta. Tunnepohjaiset käsitykset ovat omiaan lietsomaan pelkoa ja turhaa narkofobiaa. Valtaa hankkineiden ihmisten tulee tuntea myös vastuunsa ja ottaa selvää asioista ennen kuin puhuvat niistä auktoriteettien suulla.

Ehkäisevän päihdetyön lisäksi voidaan puhua myös ehkäisevästä huumetyöstä. Ehkäisevä huumetyö jaetaan usein niin sanottuun *yleiseen* ehkäisevään huumetyöhön, jonka kohteena ovat lapset ja nuoret yleensä ja jossa tavoitteena on estää huumeidenkäyttö kokonaan sekä *kohdennettuun* ehkäisevään huumetyöhön, joka on tarkoitettu riskiryhmille. Koulut ovat ensisijainen ympäristö yleisessä ehkäisevässä huumetyössä, sillä koulujen kautta tavoitetaan pitkällä aikavälillä ja jatkuvasti suuria nuorisoryhmiä. (<http://annualreport.emcdda.eu.int/-fi/page052-fi.html>)

3.1.1 Huumehaittojen ehkäisy

Olavi Kaukonen (1998) on muodostanut Jürgen Habermasin (1981, 126–151) strategisesta ja kommunikatiivisesta toimintatypista sekä Heikki Lehtosen (1990, 14–30) yhteisöllisyyden perusprosesseista typologian huumehaittojen ehkäisystä lähiyhteisössä. Huumehaittoja voidaan ehkäistä 1) *pakottamisella*, 2) *perinteisellä valistuksella*, 3) *elitistisellä normituksella*, 4) *haittojen vähentämisellä*, 5) *reflektiivisellä valistuksella* ja 6) *hyvinvoinnin edistämällä*. (Kaukonen 1998, 178–181.) Seuraavaksi esittelen Kaukonen typologian huumehaittojen ehkäisystä lähiyhteisössä.

1. Huumehaittojen ehkäisy *pakottamalla* on nyky-yhteiskunnassa pääosin lakinormein säädeltyä. Modernimmat vallankäytön muodot eivät suoraan kuitenkaan syrjäytä vanhempia, koska vallankäyttö on jakautunut niin moneen tasoon ja ulottuvuuteen. Pakkovaltaa voidaan käyttää esimerkiksi siirtämällä huumeongelma lastensuojelun tai poliisin huoleksi lakinormeihin vedoten.

2. *Perinteisellä valistuksella* pyritään tuottamaan symbolista yhteisymmärrystä jakamalla opiskelijoille tietoa huumeiden käytön haitoista. Se on kuitenkin osoittautunut käyttäytymismuutosten tasolla tehottomaksi.

3. *Elitistisellä normituksella* tarkoitetaan sellaista strategista manipulointia, jossa pyritään muuttamaan ihmisten käsityksiä ja käyttäytymistä arvottamalla ei-toivottuja ja toivottuja käyttäytymispiirteitä. Tyypillisesti silloin joku arvo nähdään tärkeimpänä ihmiselämän arvona, jolle myös kulttuuri alistetaan. Tässä tavassa syntyy enemmän uskottavuusongelmia kuin toivottuja muutoksia väestön käyttäytymisessä.

4. *Haittojen vähentämisen* lähtökohta on ihmisen toimintamahdollisuuksien lisääminen. Esimerkiksi haittojen vähentämisenä voidaan nähdä tilanne, jossa pyritään lievittämään huumeiden käytöstä aiheutuvia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Päihdeongelmien hoidon tarve syntyy vasta haittojen kasautuessa.

5. *Reflektiivinen valistus* on valistuksen tapa, joka mahdollistaa jaettavan tiedon tulkinnan ja kriittisen arvioinnin. Esimerkiksi mahdollisimman asiallinen ja myös itsekriittinen vuorovaikutuksellinen huumeopetus koulussa voisi olla reflektiivistä valistusta.

6. *Hyvinvoinnin edistämisellä* tarkoitetaan haittojen ehkäisyä, jonka lähtökohtana on yhteisöjen toimintaehtojen ja kulttuurien ymmärtäminen, tukeminen ja kunnioittaminen. Esimerkkejä hyvinvoinnin edistämisestä löytyy aidon kansalaistoiminnan sisältä ja viranomaisverkostoista. Parhaimmillaan se toimii normatiivisena yleisohjeena kaikelle toiminnalle. (Kaukonen 1998, 179–181.)

Tässä tutkimuksessa hyödynnän Kaukosen (1998) typologiaa erityisesti ymmärtääkseni päihde- ja huumevalistuksen puutteita sekä sille asetettuja vaatimuksia.

3.1.2 Haittojen vähentäminen

Huumeiden käyttöä tuskin koskaan voidaan poistaa yhteiskunnastamme, mutta siitä aiheutuvia haittoja on mahdollista vähentää. Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus EMCDDA on havainnut, että toimenpiteillä, joilla minimoidaan huumeisiin liittyviä terveyshaittoja, lievitetään yleisiä häiriöitä ja vähennetään kuolemia, on tullut useissa maissa kansallisen huumausainestrategian olennainen osa ja selkeä poliittinen painopistealue (<http://annualreport.emcdda.eu.int/fi/page053-fi.html>).

Toivo Hurme (2002) on pohtinut käsitteen *haittojen vähentäminen*, *harm reduction*, ongelmallisuutta. Hurme toteaa, että haittojen vähentämisellä tarkoitetaan oikeastaan joukkoa eri tekniikoita vähentää päihteistä aiheutuvia haittoja ja siihen on liitoksissa aina arvovalinta. Käsitteen käytöstä löytyy paljon vaihtelevia käytäntöjä, jotka ovat jaettavissa neljään eri näkökulmaan. Ensimmäinen on ihmisoikeusnäkökulma, jolloin käyttäjä nähdään oikeussubjektina ja huomio kiinnitetään kontrollista aiheutuviin haittoihin käyttäjän näkökulmasta katsottuna. Toinen on sairausnäkökulma, jolloin käyttäjä nähdään potilassubjektina ja huomio kiinnittyy käyttäjälle itselleen aiheutuviin haittoihin. Kolmas on kansanterveysnäkökulma, jolloin käyttäjä on asiakassubjekti ja huomio kiinnitetään väestöllisiin haittoihin. Neljäs näkökulma on rikollisuusnäkökulma, jolloin käyttäjä saa rikollisuussubjektin ja huomio on yhteiskuntaan kohdistuvissa haitoissa. (Hurme 2002, 415–421.)

Puhuttaessa haittojen vähentämisestä ei siis voida aina suoraan olettaa käsitteen olevan sama jokaisessa kontekstissa. Se kannattaa määritellä tapauskohtaisesti erikseen. Tässä tutkimuksessa haittojen vähentämistä tarkastellaan ihmisoikeusnäkökulmasta tavoitteena ymmärtää niitä seikkoja, jotka tekevät huumeiden käyttäjän elämästä vaikeamman kuin sen

tarvitsisi olla. On syytä saada lisätietoa miten päihteistä aiheutuvia haittoja voidaan vähentää juuri ihmisen itsensä kannalta.

3.2 Kaksisuuntainen valistus

Helsingin Sanomat uutisoi hiljattain uudesta tutkimustavasta, joka tuo nopeasti tietoa huumeiden käytön muutoksista. Artikkelin oli haastateltu Pauliina Seppälää, joka toteaa, että suomalaisten huumeiden käytöstä halutaan mahdollisimman tuoretta tietoa, ettei viranomaisten tietämys aiheesta laahaisi vuosia jäljessä. Erityisen tärkeä tietolähde on internetin keskustelupalstat, joilla huumeiden käyttäjät anonyymisti keskustelevat. Perinteistä ajattelumallia siitä, että asiantuntijat valistavat käyttäjiä on alettu vähitellen viemään suuntaan, jossa myös käyttäjät kertovat asiantuntijoille päihdekulttuurinsa ongelmista ja siitä millaista huumetietoa nyt tarvittaisiin. Seppälä puhuu siis *kaksisuuntaisesta valistuksesta*. (HS 14.9.2003, A13.) Tämä on kiinnostava näkökulma. Huumeiden käyttäjät tietävät sen, mitä me emme tiedä. Heissä piilee ehkä avain tuloksellisempaan valistukseen ja käyttäjän kannalta tarpeellisen ja haittoja minimoivan tiedon hahmottamiseen ja löytämiseen.

Pauliina Seppälä ja Tomi Mikkola (2003) kirjoittavat artikkelissaan ”Voisiko valistus olla kaksisuuntaista?”, että päihteenkäyttökulttuurit elävät ja vahvistuvat sosiaalisen, kulttuurisen ja taloudellisen kehityksen myötä, mistä johtuen tutkimuksen, hoidon ja ennaltaehkäisyyn on hyvä olla avoimia muutokselle. Uuden tutkimussuuntauksen tarkoitus on vähentää tutkimuksen ja tiedon soveltamisen etäisyyttä toisistaan. Stakes onkin aloittanut käytännön päihdetyötä palvelevan tutkimuksen kehittämiseksi: Huumeilmiön laadullisen seurantatutkimuksen. (Seppälä & Mikkola 2003, 11–13.) Se on lähellä monia kansainvälisen huumetutkimuskentän hankkeita, joita kutsutaan muun muassa *varhaiseksi tunnistamiseksi* (*early recognition*) tai *varhaiseksi varoitukseksi* (*early warning*). Stakesin huumeilmiön laadullisen seurantatutkimuksen pilottitutkimus toteutetaan Helsingissä. (Seppälä 2003, 12.) Tutkimuksen tärkeimpänä työvälineenä nähdään hyvät suhteet, eli vastavuoroisuus ja luottamus niihin, joilla on ajankohtaista tietoa huumeilmiöstä. Tällaisia henkilöitä ovat huumeidenkäyttäjät ja sosiaali- ja terveysalan asiantuntijat. Tutkimusta vaikeuttaa muun muassa huumeiden käyttäjien näkeminen objektina ja homogeenisenä ryhmänä. (Seppälä & Mikkola 2003, 11–13.)

Kaksisuuntaisessa valistuksessa kaikilla osapuolilla on mahdollisuus toimia valistajana ja valistuksen kohteena. Tutkijan tehtävä on kerätä tietoa, tulkita sitä ja kääntää todellisuutta

ymmärrettäväksi molemmille osapuolille. Valistuksen päämäärä on tässä laajempi kuin pelkkä huumeiden käytön ehkäisy. Päämäärä on ajankohtaisen, paikallisen huumetyötä ja päätöksentekoa palvelevan tiedon tuottaminen. Kaikki osapuolet saavat osallistua tiedon määrittelyyn. Asetelma, jossa huumeiden käyttäjät saavat olla oman elämänsä asiantuntijoita, on vastakkainen perinteiselle valistusideologialle ja tutkimusparadigmalle. Aikaisemmin huumeiden käyttäjää on katsottu ylhäältä alas, mutta nykyään esimerkiksi huumeiden viihdekäyttäjät ovat saaneet äänensä kuuluviin ja voineet myös osallistua julkisuuskuvansa muokkaamiseen. Kun käyttäjä otetaan mukaan yhteistyöhön, otetaan hänet samalla ”meidän puolelle” erotuksena muusta rikollisuudesta. Samalla hänet pannaan vastuulliseen asemaan pohtimaan käyttöön liittyviä ongelmia. (Seppälä & Mikkola 2003, 11–13.) Ollaanko vähitellen pääsemässä tilanteeseen, jossa myös huumeiden käyttäjät saavat ihmisarvoisemman ja inhimillisemmän aseman ilman turhaa julistusta ja syytöksiä?

3.3 Varhainen tunnistaminen

Varhaista tunnistamista on hyvä tarkastella tämän tutkimuksen kannalta, sillä Euroopassa ja nykyään myös Suomessa sitä käytetään yhä enemmän huume- ja päihdetutkimuksessa. Pauliina Seppälä (2003) toteaa, että varhaisen arvioinnin ja tunnistamisen tutkimusprojektit ja -systemit määrittävät pikemminkin tavoitteidensa kuin metodiensa kautta. Yhteistä niillä on pyrkimys nopeaan ja käytännönläheisen tiedon saamiseen ja usein myös tämän tiedon hyödyntämiseen jollakin huume politiikan tasolla. Varhaisen tunnistamisen tutkimus perustuu käytännön tarpeisiin ja tutkimukselta halutaan tietoa, jota on mahdollista myös soveltaa. Tällaisenaan tutkimussuuntaus on kytköksissä myös politiikkaan, koska sen avulla voidaan perustella erilaisia huume- ja terveystoimittisia ratkaisuja. Tutkimuksen kohteena voi olla sosiaali- ja terveyspalvelujen ja huumeiden käyttöön liittyvien kulttuuristen ilmiöiden välissä oleva kosketuspinta, jota kutsutaan tässä rajapinnaksi. Tavoite rajapinnan kannalta merkityksellisen tiedon tuottamisesta voidaan saavuttaa viidellä varhaisen tutkimuksen peruskriteerillä, jotka ovat paikallisuus, nopeus, joustavuus, tulkinta ja hyödyntäminen. (Seppälä 2003, 13–17.)

Tässä tutkimuksessa paikallisuus käsitetään kyberavaruudeksi. Aineiston ollessa internet-pohjainen paikallisuus saa laajemman käsitteen. Aineiston informanttien fyysistä sijaintia ei jäljitetä ja kontekstiksi oletetaan Suomi. Nopeus ymmärretään tässä internetin erityisyytenä tuoreen tiedon saavuttamisessa. internetissä käytäviä keskusteluja on mahdollista havainnoida lähes reaaliajassa. Näin voidaan myös selvittää juuri niitä kysymyksiä, jotka ovat hiljattain

nousseet pinnalle esimerkiksi huumeiden käyttöön liittyvänä tiedontarpeena. Myös markkinoille tulevista uusista huumeista on mahdollista saada tietoa internetin kautta. Seppälän (2003) mukaan tutkimuskysymysten ja metodien on oltava joustavia, jotta huumeiden käytössä tapahtuvia muutoksia voidaan seurata (Seppälä 2003, 16). Vähäisillä resursseilla toteutetun ja kevyitä menetelmiä soveltavan tutkimuksen aineistosta on sellaisenaan hankalaa koota kokonaisvaltaista tietoa. Sen vuoksi tietoa, jota on jo olemassa esimerkiksi päihteiden käyttötavoista, käytetään tulkitsemisen apuna. (Seppälä 2003, 16–17.)

Tukeudun tutkimuksen tulkinnoissa aikaisempien tutkimusten tuloksiin huumeiden käyttötavoista ja typologiaan huumehaittojen ehkäisystä. Seppälän (2003) mukaan tiedon avulla pyritään toteuttamaan, suunnittelemaan ja räätälöimään ehkäisevää päihdetyötä. Keskeinen arviointikriteeri on tulosten hyödynnettävyys päihdetyöhön, jonka saavuttamiseksi pyritään luomaan monipuolista tiedonkulkua rajapinnan molemmin puolin sekä myös sosiaali- ja terveyspalvelujen sisälle. (Seppälä 2003, 17.) Myös tämän tutkimuksen tavoite on tuottaa tietoa, jota voitaisiin hyödyntää ennaltaehkäisevässä päihdetyössä ja erityisesti päihdevalistuksessa.

3.4 Aikaisempi tutkimus puolitoluus.com-internet -sivustosta

Tutkimusaineistona käyttämäni puolitoluus.comin keskusteluja on aikaisemmin tutkinut Matti Piispa. Hänen tutkimuksensa on kohdistunut erityisesti puheenvuorojen poliittisen sisällön analysointiin. Piispan (2002a) mukaan sivustojen ensimmäisen kuuden viikon aikana 27.8.–7.10.2001 viidellä keskustelualueella ja 233:ssa eri keskusteluketjussa oli yhteensä 1 406 puheenvuoroa eli päivää kohden 33 puheenvuoroa ja viikkoa kohden 234 puheenvuoroa. Tästä voidaan päätellä, että aktiivisuus oli kiitettävää. Eniten kirjoitettiin huumausaineista, toisena tulivat huumepolitiikkaa ja kampanjaa koskevat kannanotot, kolmantena vanhempien roolia koskevat puheenvuorot ja selvästi vähiten keskustelua olivat herättäneet huumehoidon kysymykset. Keskusteluaktiivisuuden kasautuminen pienilukuihin joukkoon oli erittäin aktiivista: Kahdeksan nimimerkkiä muodosti neljännesosan sivuilla esiintyneistä puheenvuoroista nimimerkkien yhteismäärän ollessa 456. (Piispa 2002a, 1–2.)

Artikkelissaan ”Jätetäänkö nettikeskustelut huumeista liberaaleille?” Piispa (2002b) toteaa myös, että nettikeskusteluja tutkittaessa on havaittu aktiivisuuden kasautuvan ja keskusteluja ”pyörittävän” joukon olevan pieni. (Piispa 2002b, 8–9.) Olen itse myös havainnut puolitoluus.comiin tutustuessani, että keskustelu on paikoin erittäin aktiivista. Tällä on

merkitystä tämän tutkimuksen aineiston valintaan, koska on mahdotonta analysoida jokaista käytyä keskustelua niiden runsaan määrän vuoksi.

Puolitotuus.comin puheenvuorojen sisältöjakauma oli ainakin kuuden ensimmäisen viikon aikana poliittisesti ja valistuksellisesti hyvin vino liberaalien kannanottojen suuntaan. Tekstien sisällöistä päätellen sosiaali- ja terveysalan sekä päihdetyön ammattilaisten osallistuminen keskusteluun oli ilmeisen vähäistä verrattuna liberaaleihin. Liberaalilla tässä tarkoitetaan esimerkiksi puheenvuoroja, jossa kannabiksen sanotaan olevan alkoholia ja tupakkaa haitattomampi päihde ja kannabiksen käytön ja myynnin laillistamista vaativat puheenvuorot. Nähtävästi keskustelufoorumi on arvioitu liberaalien keskuudessa käyttökelpoiseksi huumepoliittisen vaikuttamisen kanavaksi. (Piispa 2002a, 3.) Puolitotuus.comissa esiintyvien liberaalien mielestä tiukalla huume politiikalla ja huumevalistuksella ei ole onnistuttu estämään huumeiden käytön ja haittojen lisääntymistä, vaan pikemminkin sillä on aiheutettu ja kärjistetty terveydellisiä, sosiaalisia, moraalisia ja taloudellisia ongelmia sekä samalla luotu huumeysteriaa. Liberaalit siis tarjoavat nykyisen täyskieltopolitiikan tilalle laajaa haittojen vähentämisen politiikkaa. (Piispa 2002b, 8–9.) Ongelmana ei nähdä huumeiden käyttöä sinänsä, vaan siihen liittyviä haittoja (Piispa 2002c).

Aineistosta oli Piispan (2002a) mukaan löydettävissä myös seitsemän eri puhujan roolia, jotka olivat neuvoja, valistaja, todistaja, kriitikko, utopisti, pilailija ja kriitikko. Keskeisin liberaalien käyttämistä rooleista oli valistajan rooli (Piispa 2002a, 4). Liberaalit ovatkin harjoittaneet puolitotuus.comissa neuvontaa ja valistusta huumeiden käytöstä, ominaisuuksista ja vaikutuksista. Liberaalit siis tulevat keskustelussa sosiaali- ja terveysalan päihdetyön ammattilaisten alueelle kilpaileviksi huumeneuvojiksi ja -valistajiksi. (Piispa 2002b, 8–9.) Huumeita käsitteleville verkkokeskusteluille on ominaista myös käyttäjänäkökulma ja siihen perustuva vertaisneuvonta (Piispa 2002c.) Näyttää siltä, että internet-keskustelut tuovat osansa tietoa tulvivaan informaatioyhteiskuntaan. Tietoa löytyy kaikkialta ja on vaikeaa enää erottaa mikä niistä on itselle hyödyllistä ja neutraalia. Tiedon laadun hukkuminen tietotulvaan ei ole riskitöntä.

Piispa (2002b) toteaa, että tutkimuksien mukaan internet on erityisesti nuorille tärkeä huume tiedon lähde ja huume kysymysten määrittelyareena. Liberaalien neuvontaa ja valistusta uskotaan ja kuunnellaan. Lisäksi on esitetty arvioita, että keskustelun kautta syntyvä tieto olisi kiinnostavampaa kuin valmiiksi annettu faktatieto. Ei siis riitä, että huume työn ammattilaiset panevat www-sivuilleen valmiiksi koottuja tietopaketteja huumeiden haitoista. On mentävä

vastustajan kentälle ja otettava käyttöön uudenlaiset taktiikat ja puhetavat. (Piispa 2002b, 8–9.)

Piispa (2002c) kirjoittaa vielä, että liberaalien esiintyminen puolitotuus.comissa on ennen kaikkea puhetta omalle leirille eli muille liberaaleille. Mikäli heidän ensisijainen tavoitteensa olisi suomalaisen huume politiikan kehittäminen, keskustelua käytäisiin taktiikkoina, aktioina ja politikointina sen sijaan, että keskustelua käydään esimerkiksi strategisten kannanottojen avulla ja huumejärjestelmän arvostelun kautta. Lisäksi mustavalkoista vastavoimien vihollistamista vältettäisiin ja huonosti perustellut, suoraviivaiset ja nykyistä huume politiikkaa puolustavat puheenvuorot sivuutettaisiin. Yksi selitys puolitotuus.comin liberaalivallalla voi olla se, että muiden kirjoittajien on vaikea tulla mukaan keskusteluun, joka perustuu leirien rakentamiseen. (Piispa 2002c.)

4 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen tutkimuskysymykset ja tutkimusaineiston sekä käyttämäni tutkimusmenetelmät. Lisäksi pohdin tutkimuksen eettisiä valintoja sekä internetin erityisyyttä tutkimuksen tekemisessä. Lopussa kuvaan vielä tutkimuksen kulun vaihe vaiheelta aineiston keräämisestä aineiston analyysiin saakka.

4.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tarkoitus

Tämä on tutkimus huume- ja päihdevalistuksesta. Aineistoni muodostuu puolitoluus.com-internet -sivustolla käytävistä huumeita käsittelevistä keskusteluista. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä puolitoluus.com-internet -sivustolla kirjoitetaan huume- ja päihdevalistuksesta. Lähtökohtana pidän Matti Piispan (2002a, 2002b, 2002c) tutkimustuloksia siitä, että puolitoluus.comin keskustelut ovat liberaalien ”pyörittämiä” ja huumemyönteisiä. Tämän perusteella voin olettaa tavoittavani keskusteluista myös huumeiden käyttäjiä. Käyttäjien kohdalla valistus ja muut ennaltaehkäisevät toimenpiteet eivät ole tuottaneet haluttua tulosta, joten heidän kokemuksensa yhteiskuntamme antamasta valistuksesta ja ennaltaehkäisevistä toimista auttavat kehittämään valistuksen laatua. Huume- ja päihdevalistusta tarkastelen Kaukosen (1998) typologian mukaan.

Tutkimukseen liittyy erityisesti ongelmien varhainen tunnistaminen ja kaksisuuntainen valistus, koska niiden avulla voidaan huume- ja päihdevalistusta tarkastella myös vuorovaikutuksen ja ajankohtaisuuden kannalta. Lisäksi olen kiinnostunut siitä, millaista tietoa nuoret, jotka jo käyttävät huumeita tai aikovat ehkä kokeilla niitä, tarvitsevat. Aineistoni pohjalta pyrin muodostamaan käsityksen huumeiden käyttöön liittyvistä tiedon tarpeista. Myös uudesta varhaisen tunnistamisen tutkimuksen soveltamisesta internetin kautta tapahtuvaan tutkimukseen saadaan lisää kokemuksia. Tärkeä merkitys on lisäksi tarkastella internetin soveltuvuutta huumevalistukseen. Yleisesti olen siis kiinnostunut siitä, miten huumeiden viihde-, kokeilu- ja ongelmakäytöstä aiheutuvia päihdehaittoja voidaan minimoida.

Tutkimus on ajankohtainen, koska huumevalistus ei näytä tuottavan haluttua tulosta. On siis tärkeää selvittää valistuksen puutteita ja yrittää hahmottaa tehokkaamman valistuksen

ominaisuuksia. Myös ihmiset, jotka jo käyttävät huumeita, on viimein otettava huomioon ja heidän äänensä on saatava kuuluviin. Tässä tulee ottaa huomioon huumeiden erilaiset käyttötavat. Tutkimus ottaa myös kantaa suomalaiseen päihdepolitiikkaan ja on omalta osaltaan suomalaiseen humekeskusteluun juurtuneista päihdekäsityksistä irrottautuva puheenvuoro.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitkä ovat nykyisen huume- ja päihdevalistuksen suurimmat epäkohdat?
2. Minkälaista tietoa huumeiden käyttöön liittyvistä asioista tarvitaan?

4.2 Internet tiedon areenana

Terveyden edistämisen keskus on koonnut listan eri päihdetyötä tekevästä merkittävistä tahoista, joilla on omat internet-sivustot. Niitä ovat AA-liike, A-klinikkasäätiö, Aseman lapset, Elämä On Parasta Huumetta ry, Ensi- ja turvakotien liitto, FSN-MHF, Folkhälsan, Irti Huumeista ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Nuorten palvelu ry, Raittiuden ystävät, Sininauhaliitto, Suomen Elämäntapaliitto ry, Suomen Valkonauhaliitto, Terveyden edistämisen keskus, Terveys ry ja Youth Against Drugs. Päihdetyötä tekevästä julkishallinto- ja tutkimuslaitoksista internet-sivut ovat ainakin Kansanterveyslaitoksella, Stakesilla, Alkoholitutkimussäätiöllä, sosiaali- ja terveysministeriöllä, Opetushallituksella ja Pohjoismaisella päihdetutkimuslautakunnalla. Päihdeaiheisia internet-sivustoja ovat muun muassa Antidrugnet-päihdetietoverkko, Hemmo-huumeaviisi, Päihdelinkki ja Tuhannen ja yhden yön bileet. (<http://www.health.fi/paihde/paihdeyonetissa/index.html>.)

Terveyden edistämisen keskuksen omilta internet-sivustoilta löytyy runsaasti tietoa eri päihdekampanjoista, -ohjelmista, -palveluista ja käytännöistä. Yhdistys ilmoittaakin, että ”Terveyden edistämisen keskus pyrkii tehostamaan päihdehaittojen ehkäisyä. Erityisenä tavoitteena on järjestöjen keskinäisen sekä järjestökentän ja muiden tahojen yhteistyön kehittäminen. Keskus toimii päihdeasioissa myös kansainvälisesti.” Terveyden edistämisen keskus itse ylläpitää juuri aineistona käyttämiäni puolitotuus.com- ja kokototuus.com-sivustoja sekä ehkäisevän päihdetyön foorumia, jossa käsitellään ajankohtaisia päihdekysymyksiä yhteensä 35:n eri järjestön voimin. (<http://www.health.fi/paihde/-index.html>)

Aikaisemmin mainitsemani Kati Rantalan (2002) lisäksi (<http://www.m-cult.net/mediumi/>) myös Pauliina Seppälä (2000) on hyödyntänyt internetin huumeista käsitteleviä keskustelupalstoja pro gradu -tutkielmassaan ”Kielletyt päihteet ja rave-kulttuuri. Yhteisöllisyyttä, etiikkaa ja identiteettiä. Kansainvälistä taustaa ja suomalainen tapaustudkimus” sekä meneillään olevassa jo aiemmin mainitussa Stakesin ehkäisevän päihdetyön ryhmän toteuttamassa tutkimuksessa, jonka pilottivuoden tuotoksista kerrotaan raportissa ”Havaintoja huumeista” (2003). Seppälä toteaa, että internetin keskustelupalstat ovat ainutlaatuinen tietolähde tutkimuksen tekijälle. Ne mahdollistavat puhtaan keskustelun havainnoimisen, jolloin tutkijan ei itse tarvitse vaikuttaa keskusteluun mitenkään ellei hän halua harjoittaa osallistuvaa havainnointia esimerkiksi esittämällä kysymyksiä. Ongelmallista internetin keskustelupalstojen tutkimisessa on se, että ei ole tiedossa kuinka moni huumeiden käyttäjästä keskustelee internetissä huumeista ja, missä määrin internetin kautta tavoitettavat kulttuuripiirit edustavat huumeiden käytön koko kenttää. Lisäksi internetiin liittyy laajuusongelma, sillä viestejä on keskustelupalstoilla niin paljon, ettei kaikkia ole mahdollista kirjata. Kaikesta huolimatta internet on erinomainen väline materiaalin keräämiseen. Erityisesti rikollisiksi miellettyjen aiheiden kohdalla internet on mahdollisesti tehokkaampi tutkimusväline kuin mikään muu. (Seppälä 2003, 20.)

4.3 Aineiston taustakuvaus

Puolitotuus.com ja kokototuus.com ovat valtakunnallisen huumeviestintäkampanjan palveluita internetissä, jonka toteuttajana on Terveystieteiden tutkimuskeskus yhteistyössä eri järjestöjen ja viranomaisten kanssa. Huumeviestintähanke toimii vuosina 2001–2003 ja sitä rahoittavat Raha-automaattiyhdistys sekä sosiaali- ja terveysministeriö. (<http://www-puolitotuus.com/toteuttajat/index.html>.)

Huumeviestintäkampanjan tavoitteena on ollut herättää ja avartaa julkista huumekeskustelua sekä rohkaista ihmisiä hankimaan lisää tietoa huumeista sekä niiden käyttöön liittyvistä näkökulmista. Kampanjan tavoitteiksi on myös mainittu analyttisen keskustelun herättäminen, ratkaisuhenkisyys ja moninäkökulmaisuus. Siten huumeongelma nähdään monimutkaisena eikä sitä pyritä ratkomaan iskulauseilla. Kaiken kaikkiaan kampanjan suunnittelussa on pyritty siihen, että huumeet nähdään erillisinä ja erilaisia riskejä sisältävinä aineina. (Jallinoja ym, 2003, 2–3.)

Kampanjamateriaalina ovat www-sivujen lisäksi olleet huumeisiin liittyvät ilmoitukset sanoma- ja aikakauslehdissä, ravintoloissa, radiossa ja katukuvassa. Kampanjalla ei ole selkeää iskulausetta vaan kampanjamateriaalia yhdistää ilmoituksen alareunassa oleva merkki puolitoluus.com tai kokototuus.com. (Jallinoja ym, 2003, 3—4.)

Alla on eräs kampanjan mainoksista (<http://www.puolitoluus.com/keskustelu/kampanja/-aineisto.html>).

"Narkkari kärsiköön. Itsepähän ovat ongelmansa aiheuttaneet."

Toisaalta lähes kaikkien sydän- ja verisuonitautien aiheuttajina ovat pääosin tupakka, alkoholin liikakäyttö, väärä ravinto ja liikunnan puute. Myös monet keuhko-sairaudet ovat itseaiheutettuja. Oikeastaan suurin osa suomalaisten terveydenhoidosta voitaisiin peruuttaa. Eikö ?Ota kantaa osoitteessa puolitoluus.com.

Kuva 1. Puolitoluus.com -kampanjainnos

Jallinoja ym. (2003) toteavat, että kampanjan näkyvyyden voidaan yleisesti todeta olleen tyydyttävää koko väestön keskuudessa ja erityisesti sellaisissa ryhmissä, joissa muutenkin ollaan enemmän asian kanssa tekemisissä. (Jallinoja ym, 2003, 19.) Valtioneuvoston periaatepäätöksessä huumausainepoliittisesta toimenpideohjelmasta vuosille 2004—2007 kirjoitetaan, että kampanjan tulosarvioinnin pohjalta kampanjaa aiotaan jatkaa vielä vuonna 2004. Jatkossa käytettyjen medioiden viestisisällöt aiotaan suunnitella siten, että kohderyhmien kulttuurit ja tarpeet tulevat huomioituiksi tukien samalla päihteettömyyttä.

Huumetyön toimijoita ja asiantuntijoita yritetään myös aktivoida osallistumaan keskusteluun. (STM1/2004, 32.)

Sivut jakaantuvat kahteen eri osa-alueeseen ”puolitotuuteen” ja ”kokototuuteen”. *WWW.puolitotuus.com* on sivusto, jossa on huumeisiin liittyviä uutisryhmä- eli *news group* -tyyppisiä keskustelufoorumeita, jotka tarjoavat esimerkiksi mahdollisuuden jakaa ja hankkia tietoa sekä esittää oman mielipiteen huumeisiin liittyvistä asioista. Sen tarkoituksena on kannustaa ihmisiä osallistumaan tai seuraamaan, mitä muilla on sanottavaa huumeekysymyksistä. Keskustelujen osallistujat saavat itse kirjoittaa eri aihealueista oman itsensä rakentaman totuuden. Keskustelualueita on viisi: *Huumeet yhteiskunnassa*, *Käytön ehkäisy*, *Huumausaineet*, *Huumeet ja terveys* sekä *Mitä mieltä kampanjasta?* Alueiden sisällä, lukuun ottamatta *Mitä mieltä kampanjasta* -aluetta, on vielä pienempiä keskustelualueita. *Huumeet yhteiskunnassa* -keskustelualue pitää sisällään *Politiikka*-alueen, *Viranomaiset*-alueen ja *Media*-alueen. *Käytön ehkäisystä* löytyy alueet *Perhe*, *Työpaikat* ja *Koulu*. *Huumausaine*- alueella ovat *Kannabiskeskustelu*, *Ainekohtainen* ja *Riskit* sekä *Huumeet ja Terveys*- keskustelualueelta löytyvät alueet *Mielenterveys*, *Huumehoito* ja *Terveyshaitat*. (<http://www.puolitotuus.com/toteuttajat/index.html> ja <http://www.puolitotuus.com/cgi-bin/ubb/ultimatebb.cgi>) Omien havaintojeni mukaan sivuston keskustelu on ollut erittäin aktiivista ja paikoin kiivasta. Keskusteluun voi osallistua nimimerkillä anonyymisti, mikä on tämän tutkimuksen kannalta hyvä asia, koska kirjoittajia ei haluta paikantaa eikä heidän tarvitse varoa kirjoittaessaan laittomista aiheista.

WWW.kokototuus.com on taas ”asiallinen tietolähde vanhemmille ja muille kasvattajille, aiheesta kiinnostuneille nuorille, ammatissaan tietoa tarvitseville ja huumeiden käyttäjille” (<http://www.puolitotuus.com/toteuttajat/index.html>). Mahdollisuutta keskusteluun ei ole, vaan käyttäjä voi todeta totuudet, jotka sivujen ylläpitäjät ovat sivuille valinneet. (<http://www.kokototuus.com/faktat>) Ilmeisesti ajatuksena on liikkua noiden kahden sivuston välillä puolitotuudesta totuuteen kuitenkin viime kädessä päätyen aina faktoihin, eli kokototuus.com -sivustoihin, koska niiden kerrotaan olevan asiallinen tietolähde.

4.4 Tutkimuksen eettiset kysymykset

Niskasen (1994, 78) mukaan tieteen asiana on tavoittaa totuutta ja julistaa sitä. Se on myös tämän tutkimuksen tarkoitus. Myönnän, että aihe on arka ja voisin myös suhtautua Niskasen mukaan tosiasioihin eri tavoin joko huomaamalla ja myöntämällä, jättämällä huomioita tai kieltämällä ja unohtamalla ne. Poliittisessa keskustelussa on miltei sääntönä, että tosiasiana esitetään sellaista mikä ei sitä ole, ja että ei-toivotut tosiasiat kielletään, jätetään huomiotta tai unohdetaan. Kyseessä on julkiseen elämään syöpynyt korruptio. (Niskanen 1994, 79.) Valinnat tutkimuksen tausta-aineiston suhteen olen tehnyt tieteellisen tutkimuksen objektiivisuuden vaatimukset täyttäen ja siten tarkoituksellisesti unohtaen kaiken materiaalin, jonka tuottajana on ollut selkeästi huumemyönteinen tai -kielteinen instituutio.

Tutkimukseni aineisto sijaitsee internetissä. Se on julkisesti kenen tahansa luettavissa, mutta samanaikaisesti yksityisten ihmisten luomaa tekstiä. Pitäisikö minun kysyä lupa sivustojen kirjoittajilta? Mikäli informoin sivustolla kävijöitä hankkeestani, muuttaako se heidän kirjoitteluaan erilaiseksi ja mahdollisesti tiettyyn päämäärään tähtääväksi?

Wilson Dizard Jr. (2000) on todennut, että internet on avain kyberavaruuteen ja suurin osa siellä olevasta tiedosta on kaikkien saavutettavissa. Monet ihmiset ovatkin huolissaan yksityisyydestään ja turvallisuudestaan internetissä. Tämä koskee erityisesti verkossa tapahtuvaa kaupankäyntiä. (Dizard Jr 2000, 5, 10) En kuitenkaan itse näe tässä ongelmana sitä, että käytän ei-kaupallisen puolittuus.comin keskusteluja aineistonani ilman sivuille kirjoittajien lupaa. He ovat olleet tietoisia kirjoittaessaan keskustelufoorumeille siitä, että heidän tekstinsä ovat kaikkien internetin käyttäjien luettavissa. James T. Costican (1999) sanoo myös, että internet ei ole enempää määrättyssä paikassa kuin toisessakaan. Tiedon paikkaa ei voi oikein kuvailla, koska se on jollakin tietokoneella jossakin, mutta sen voi saavuttaa kaikkialta internetistä. Jos siis panet jotakin internetiin, se todellakin on siellä olemassa. Juuri vapaa sisäänpääsy käyttökelpoiseen tietoon on yksi internetin suosion ja hyväksynnän syistä. (Costican 1999, xxiii.)

Nähdäkseni on syytä olettaa, että ne internetin käyttäjät, jotka osallistuvat vuorovaikutteiseen toimintaan verkossa, kuten esimerkiksi puolittuus.comin keskustelupalstoille, tietävät internetin noudattavan globaalia avoimuutta useimmilla sivustoillaan. Monipuolinen verkkolukutaito kehittyy ajan kanssa ja ensimmäisellä käyttökerralla vuorovaikutteiseen toimintaan osallistuminen on yleensä liian suuri haaste toteutuaan.

Olen myös keskustellut asiasta muutamien Taideteollisen korkeakoulun piirissä toimivien new media -asiantuntijoiden kanssa ja he ovat ehdottomasti kieltäneet minua kertomasta puoliotuus.comin sivuilla tutkimuksestani, koska sillä saattaisi olla merkittävä vaikutus tutkimustuloksiin. Lupaa ei heidän mielestään tarvitse kysyä kirjoittajilta, koska internet on julkinen tila ja sinänsä jokaiselle avoin. Yksilön on siis tunnettava oma vastuunsa internetin käyttäjänä. Myös Aino Kääriäinen (2003) jätti väitöskirjaa tehdessään kertomatta sosiaalityön asiakkaille, että hän tutki heitä koskevia sosiaalityön asiakirjoja. Sosiaalityöntekijät, jotka olivat tehneet asiakirjat, eivät myöskään saaneet tietää tutkimuksesta. (Kääriäinen 2003, 35–37.) Edellä mainittuihin seikkoihin vedoten, tein tutkimuksen ilman, että informoin siitä tai pyysin lupaa puoliotuus.comin kirjoittajilta.

Mielestäni oli kuitenkin kohteliasta pyytää tutkimuslupaa sivujen ylläpitäjältä Terveiden edistämisen keskukselta. Lähetin tutkimuslupahakemukseni (Liite 1) sekä tutkimussuunnitelmani toiminnanjohtaja Harri Vertiolle ja sain joitakin viikkoja myöhemmin häneltä myöntävän vastauksen sähköpostitse. Myöhemmin Terveiden edistämisen keskus lähetti minulle vielä kirjallisen luvan (Liite 2).

4.5 Aineiston valinta ja hankinta

Kuten olen jo edellä esittänyt, on puoliotuus.com liberaalien kannanottojen keidas. Lisäksi olen osoittanut, että internetin huume keskusteluille on ominaista muun muassa vertaisneuvonta ja käyttäjänäkökulma. Siksi oletan, että tavoitan huumeita käsitteleviltä puoliotuus.com -sivustoilta ihmisiä, jotka käyttävät huumeita tai jotka kritisoiivat nykyistä huume politiikkaa ja ennaltaehkäisevää päihdetyötä Suomessa. On mahdollista olettaa, että heillä on käsitys siitä millaista tietoa huumeista kaivattaisiin ja millaista valistusta he itse toivoisivat. Heidän puheestaan olisi mahdollista myös selvittää pahimmat huumevalistuksen epäkohdat tällä hetkellä. Lähestyn siis tutkimuskysymyksiäni mahdollisten huumeiden käyttäjien näkökulmasta.

Internet-aineisto sopi tutkimukseeni loistavasti tutkimuksen arkaluontoisuudesta ja aiheen laittomuudesta johtuen. Keskustelijat esiintyvät nimimerkillä, joten heitä ei voi yksilöidä. Tämä antoi aiheen olettaa, että he kertovat asioista avoimemmin. Internetin keskustelupalstalta saatava aineisto tukee myös hyvin varhaisen tunnistamisen tutkimusta. Internetissä oleva keskustelu on usein lähes reaaliaikaista ja tämän vuoksi on mahdollista

saada tietoa nopeasti. Lisäksi aineisto on käytännön läheistä, koska se on juuri päihdeettömien ihmisten ja huumeiden käyttäjien itsensä subjektiivisesti tuottamaa.

Tulostin aineiston internetistä 5.1.2004. Valikoin tulostettavat puolittomuus.comin keskustelut tutkimuskysymyksieni suuntaamana. Olin jo aikaisemmin tutustunut sivustojen eri keskustelupalstoihin huolella, joten tiesin mistä löydän tutkimuskysymysten aihepiiriä käsitteleviä keskusteluja. Selailtuani keskusteluja vielä kertaalleen läpi, totesin, että keskustelu on ollut paikoin erittäin aktiivista ja aineisto on rajattava niihin keskusteluihin, joihin on osallistuttu joului- tai tammikuun aikana vuoden vaihteessa 2003–2004. Sivuilla olevat keskustelut nimittäin järjestäytyvät uusimmasta vastauksesta vanhimpaan vastaukseen. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka keskustelu olisi aloitettu vuonna 2001, se saattaa olla uusimpana keskusteluna, mikäli joku on vastannut siihen juuri äsken.

Aloitettuani tulostuksen huomasin kuitenkin, että muutamia todella kiinnostaviin keskusteluihin on osallistuttu viimeksi syksyllä 2003. Päätin ulottaa aineistoni rajausta myös erityisen kiinnostavissa tapauksissa keskusteluihin, joihin on osallistuttu viimeksi syksyllä 2003. Samalla huomasin myös sen, että joissakin keskusteluissa saatettiin kiinnittyä täysin tutkimukseni kannalta epärelevantteihin asioihin, kuten saatanan palvelun ja kristinuskon väliseen suhteeseen, ja päätin jättää sellaiset keskustelut tulostamatta.

Tulostin lopulta aineiston seuraavilta keskustelualueilta: *Media, Koulu, Riskit, Ainekohtainen, Terveystilat* sekä *Kannabiskeskustelu*. Aineiston ulkopuolelle jäivät *Politiikka-, Viranomaiset-, Perhe-, Työpaikat-, Huumehoito-, Mielenterveys- ja Mitä mieltä kampanjasta* -keskustelualueet. Tulostettuja sivuja kertyi noin 600 kappaletta. Totesin, että mikäli aineisto ei kylläänny (ks. Mäkelä 1990, 52), voin tulostaa aineistoa myöhemmin lisää.

4.6 Tutkimusmenetelmänä sisällönanalyysi

Kun halutaan ajankohtaista tietoa huumeiden käytöstä, voidaan kvalitatiivisilla menetelmillä päästä alueelle minne kvantitatiiviset menetelmät eivät ulotu. Kvalitatiivinen tutkimus on käyttökelpoisia, jos halutaan tavoittaa väestöryhmiä, jotka eivät ole näkyvissä. (Seppälä 200, 14.) Laadullisen analyysin tehtävänä on tarkastella aineistoa kokonaisuutena; se valottaa aineiston sisäisen yhtenäiseksi ymmärretyn loogisen kokonaisuuden rakennetta (Alasuutari 1994, 28–29). Tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelmänä oli kvalitatiivisen tutkimukseen lukeutuva sisällönanalyysi. Ensimmäisen määrittelyn sisällön erittelylle (sisällön analyysille)

teki Bernard Berelson vuonna 1952 seuraavasti: ”Sisällön erittely on kommunikaation ilmisällön objektiivista, systemaattista ja määrällistä kuvailua varten soveltuva tutkimustekniikka” (ks. Pietilä 1976, 51). Pirkko Anttila (1999) on todennut, että sisällönanalyysi on tutkimusmenetelmä, jonka avulla voidaan tehdä päteviä ja toistettavia päätelmiä aineiston suhteesta sen asia- ja sisältöyhteyteen. Sisällönanalyysin pääkohdealueita ovat verbaaliset, kommunikatiiviset ja symboliset sisällöt. Tutkimusmenetelmän nimenä sisällönanalyysin on vakiintunut käsittämään verbaalien sisältöjen analyysiä. (<http://www.metodix.com/metodi/pirkko/sisallonanalyysi.htm>.)

Anttilan (1999) mukaan luokitusrunko, havaintoyksikkö, osio ja luokitusyksikkö ovat sisällön analyysin tärkeitä käsitteitä. Luokitusrungolla tarkoitetaan kaikkia tutkimuksen sisältöluokkia, jotka sisältävät osioita eli pienempiä luokiteltavissa olevia tekijöitä. Tutkittava aineisto jaetaan osiin eli havaintoyksiköihin, joita voivat olla esimerkiksi otsikot tai pääkirjoitukset. Luokitusyksiköllä tarkoitetaan havaintoyksikön osaa, joka luokituksessa kirjataan siihen sisältöluokkaan, johon viittaavan osion se sisältää. Luokituksessa käytetään apuna koodausta. Sisällön koodaus tehdään tutkimuskysymysten perusteella. Sisällönanalyysin on oltava ehdottoman objektiivista ja jokainen askel otetaan tutkimuskysymysten perusteella. (<http://www.metodix.com/metodi/pirkko/sisallonanalyysi.htm>.)

Noudatin induktiivista tutkimusotetta ja käsittelin siis niitä asioita, jotka tutkimuskysymykset huomioiden olivat selkeimmin nähtävissä tutkimusaineistosta. Siirryin siis yksityisistä tapauksista yleisiin väitteisiin.

4.7 Analyysiprosessi

Aloitin tutustumisen aineistoon lukemalla sen ensin lävitse muutamaan otteeseen. Ensimmäisellä lukukerralla selailin keskustelut nopeasti ja annoin ensituntuman muodostua. Toisella lukukerralla laskin jokaiselta keskustelualueelta keskustelujen määrän sekä niihin osallistuneiden viestien (havaintoyksiköiden) määrän eli käytettyjen puheenvuorojen määrän. Lisäksi merkkasin itselleni muistiin jokaiselle keskustelualueelle lähetetyt uusimmat ja vanhimmat viestit. Samalla kirjoitin myös muistiinpanoja keskeisimmistä käsitellyistä aiheista. *Riskit*-keskustelualueen uusin viesti oli lähetetty 30.12.2003 ja vanhin viesti 10.4.2003, keskusteluja oli yhteensä 7 ja niihin lähetettyjä viestejä 124. *Ainekohtainen*-keskustelualueen uusin viesti oli lähetetty 5.1.2004 ja vanhin viesti 24.4.2003, keskusteluja oli yhteensä 28 kappaletta ja niihin käytettyjä puheenvuoroja 340. *Terveyshaitat*-

keskustelualueen uusin viesti oli lähetetty 29.12.2003 ja vanhin viesti 24.3.2002, keskusteluja oli yhteensä 13 ja niihin osallistuneita viestejä 174. Keskustelualueen *Kannabiskeskustelu* uusin viesti oli lähetetty 5.1.2004 ja vanhin viesti 7.8.2003, keskusteluja oli yhteensä 11 ja niihin lähetettyjä viestejä oli 264. *Koulu*-keskustelualueella uusin viesti oli lähetetty 29.12.2003 ja vanhin viesti 18.5.2002, keskusteluja oli yhteensä 5 ja niihin osallistuneita viestejä oli 154. Keskustelualueen *Media* uusin viesti oli lähetetty 2.1.2004 ja vanhin viesti 5.8.2003, keskusteluja oli yhteensä 7 ja niihin lähetettyjä viestejä 247. Kaiken kaikkiaan aineistossani oli siis keskusteluja yhteensä 71 kappaletta ja niihin oli lähetetty yhteensä 1302 viestiä. Pisin keskustelu löytyi *Kannabiskeskustelu*-alueelta ja se sisälsi 79 viestiä. Lähes kaikilta keskustelualueilta löytyi lyhyitä vain muutaman viestin mittaisia keskusteluja. Taulukko 2 selventää aineiston määräytymistä viestien mukaan.

Taulukko 2. Aineiston määräytyminen viestien mukaan

Keskustelualue	Uusin viesti	Vanhin viesti	Keskustelut	Viestit
Riskit	30.12.2003	10.4.2003	7	124
Ainekohtainen	5.1.2004	24.4.2003	28	340
Terveyshaitat	29.12.2003	24.3.2002	13	174
Kannabiskeskustelu	5.1.2004	7.8.2003	11	264
Koulu	29.12.2003	18.5.2002	5	154
Media	2.1.2004	5.8.2003	7	247
Yhteensä	–	–	71	1302

Kahdella ensimmäisellä lukukerralla mietin aineistosta mahdollisesti löytyviä laajoja teemoja. Olin valikoinut aineistoni keskustelualueet siten, että ne käsittelisivät mahdollisimman paljon tutkimuskysymysteni aihealueita. Tästä johtuen teemat alkoivat esiintyä hyvin läheisesti valistukseen ja huumeita koskevaan tietoon liittyen. Keskustelualueilla *Koulu* ja *Media* käsiteltiin valistukseen ja julkiseen keskusteluun liittyviä asioita ja keskustelualueilla *Ainekohtainen*, *Riskit*, *Kannabiskeskustelu* ja *Terveyshaitat* keskusteluissa käytiin läpi esimerkiksi erilaisten aineiden vaikutuksia fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, sekakäyttöä, riippuvuutta, käyttöä ja yleisesti ottaen ihmisten omia kokemuksia tai kysymyksiä aiheeseen liittyen.

Valitsin aineiston luokittelurungoksi tutkimuskysymysten innoittamana kaksi laajempaa teemaa: Huume- ja päihdevalistuksen sekä huumeisiin liittyvän tiedontarpeen. Tässä vaiheessa olin jo huomannut, että keskustelijoiden mieltä askarruttavat useat erilaiset kysymykset huumeista, ja tarve huumeisiin liittyvään tietoon on ilmeinen. Tiedontarpeita pyrin jo alusta lähtien ajattelemaan Salasuon ja Rantalan (2002) kategorian mukaan viihdekäyttäjän, kokeilukäyttäjän ja ongelmakäyttäjän näkökulmasta.

Laajat teemat valittuani leikkasin keskusteluissa olleet viestit osiin ja järjestin ne teemojen mukaisesti. Ne viestit, jotka oli järkevää pitää yhdessä keskustelun ymmärtämiseksi, niittasin kiinni toisiinsa, jotta ne eivät joutuisi hukkaan. Tämän jälkeen lajittelin viestit eri laatikoihin teemojen mukaan. Ne viestit, jotka tässä vaiheessa vaikuttivat olevan tutkimuskysymysteni ja teemojen kannalta turhia, laitoin sivuun, mutta en vielä heittänyt niitä lopullisesti pois, koska ajattelin, että saattaisin tarvita niitä tutkimuksessani vielä myöhemmin. Tutkimuksen tässä vaiheessa koodasin vielä jokaiseen viestiin tunnuksen keskustelualueesta, jossa viesti oli ollut. *Riskit*-alueelta olevaan viestiin merkitsin kirjaimen R, *Ainekohtainen*-alueelta olevaan viestiin merkitsin kirjaimen A, *Terveyshaitat*-alueelta olevaan viestiin merkitsin kirjaimen T, *Kannabiskeskustelu*-alueelta olevaan viestiin merkitsin kirjaimen K, *Koulu*-alueelta olevaan viestiin merkitsin kirjaimet KO ja *Media*-alueelta olevaan viestiin merkitsin kirjaimen M. Tämän tein sen vuoksi, että voisin myöhemmin tarvittaessa lukea käytyä keskustelua uudelleen internetissä ja samalla katsoa onko siihen tullut uusia viestejä, tai mahdollisesti jonkin keskustelualueen osoittautuessa erittäin hyväksi tietolähteeksi, etsiä sieltä jatkossa lisää aineistoa.

4.7.1 Huume- ja päihdevalistusteema

Käsittelin ensin perusteellisesti huume- ja päihdevalistusteeman mukaan teemoitetut viestit. Luin kaikki kyseisen teeman mukaan jaotellut viestit läpi vielä kerran kiinnittäen huomioni siihen, mitä viesteissä tuotiin esille liittyen valistuksen epäkohtiin ja siihen millaista valistuksen tulisi olla. Luokitusyksiköitä olivat siis lauseiden sisällöt. Valistuksen epäkohtiin liittyvät viestit, kappaleet tai lauseet koodasin numerolla 1 ja parannusehdotuksia tai toimivampaa valistusta käsittelevät viestit, kappaleet tai lauseet numerolla 2. Toisin sanoen samalla myös teemoittelin aineistoni vielä kahteen pienempään osaan. Yritin myös hakea vastausta tutkimuskysymyksiini. Samalla kirjoitin viestien reunaan omia ajatuksiani ja alleviivasin kiinnostavimmat lauseet. Tämän jälkeen piirsin itselleni molemmista eri koodatuista teemoista idea- ja käsitekartat. Toiseen kartoista merkitsin kaikki ne aineistosta

esille nousevat asiat, jotka käsittelivät valistuksen epäkohtia ja toiseen karttaan ne asiat, jotka liittyivät hyvään ja toimivaan valistukseen. Mikäli jokin asia mainittiin useaan kertaan, merkitsin sen käsitekarttaan aina rastilla. Ensimmäiselle kartalle annoin numeron 1 ja toiselle numeron 2.

Käsitekarttojen pohjalta muodostin huonon valistuksen tyypit ja hyvän valistuksen tyypin. Sen jälkeen listasin vielä huonoon valistukseen ja hyvään valistukseen liittyvät asiat. Pyrin tekemään tyypeistä mahdollisimman laajoja ja otin mukaan lähes kaikki asiat, jotka liittyivät aiheeseen, vaikka niitä ei olisikaan mainittu kuin vain kerran aineistossani. Toisin sanoen tyypittelin teemoitetun aineiston kahteen eri valistuksen tyyppiin. Huonon valistuksen tyypin pohjalta sekä aineistossa esiin tulleiden vihjeiden perusteella oli mahdollista muodostaa erityisesti paremman valistuksen tyyppi.

Tässä vaiheessa minusta alkoi tuntua, että tunnen jo aineistoni aktiivisimmat kirjoittajat. Yhteisö vaikutti olevan muutenkin Piispan (2002a, 2002b, 2002c) väittämästä kahtiajakautumisesta huolimatta melko tiivis, koska esimerkiksi suurta yhteistä huolta aiheutti lehtiotsikko, jonka mukaan joku nuori mies oli kuollut yliannostukseen. Yhteisössä pelättiin, että kyseessä on eräs sivuille aktiivisesti kirjoittava mieshenkilö. Lopulta kuolleeksi epäilty henkilö itse kirjoitti, että ei hän niin tyhmä sentään ole, että kuolisi yliannostukseen, ja minusta tuntui kuin tilanne olisi tavallaan lauennut.

4.7.2 Huumeiden käyttöön liittyvät tiedontarpeet

Tehtyäni syvemmän analyysin huume- ja päihdevalistusteemasta, siirryin toiseen teemaan, joka käsitteli huumeisiin liittyviä tiedontarpeita. Luin huolellisesti lävitse huumeiden tiedontarpeen mukaan teemoitetun aineistoni ja pyrin löytämään sieltä erilaisia huumeisiin liittyviä tiedontarpeiden tyyppejä, mitä kirjoittajien puheista tuli esille. Löydettyäni selkeän tiedontarpeen tyypin, nimesin sen ja kirjoitin nimen paperille sekä annoin nimelle lyhenteen, jonka koodasin sen viestin kohdalle, josta olin tarpeen löytänyt. Lisäksi tein itselleni taulukon, johon merkitsin jokaisen tyypin kohdalle rastilla määrän, kuinka usein kyseistä asiaa suoraan kysyttiin keskusteluissa tai siihen liittyvä tiedontarve tuli ilmi epäsuorasti.

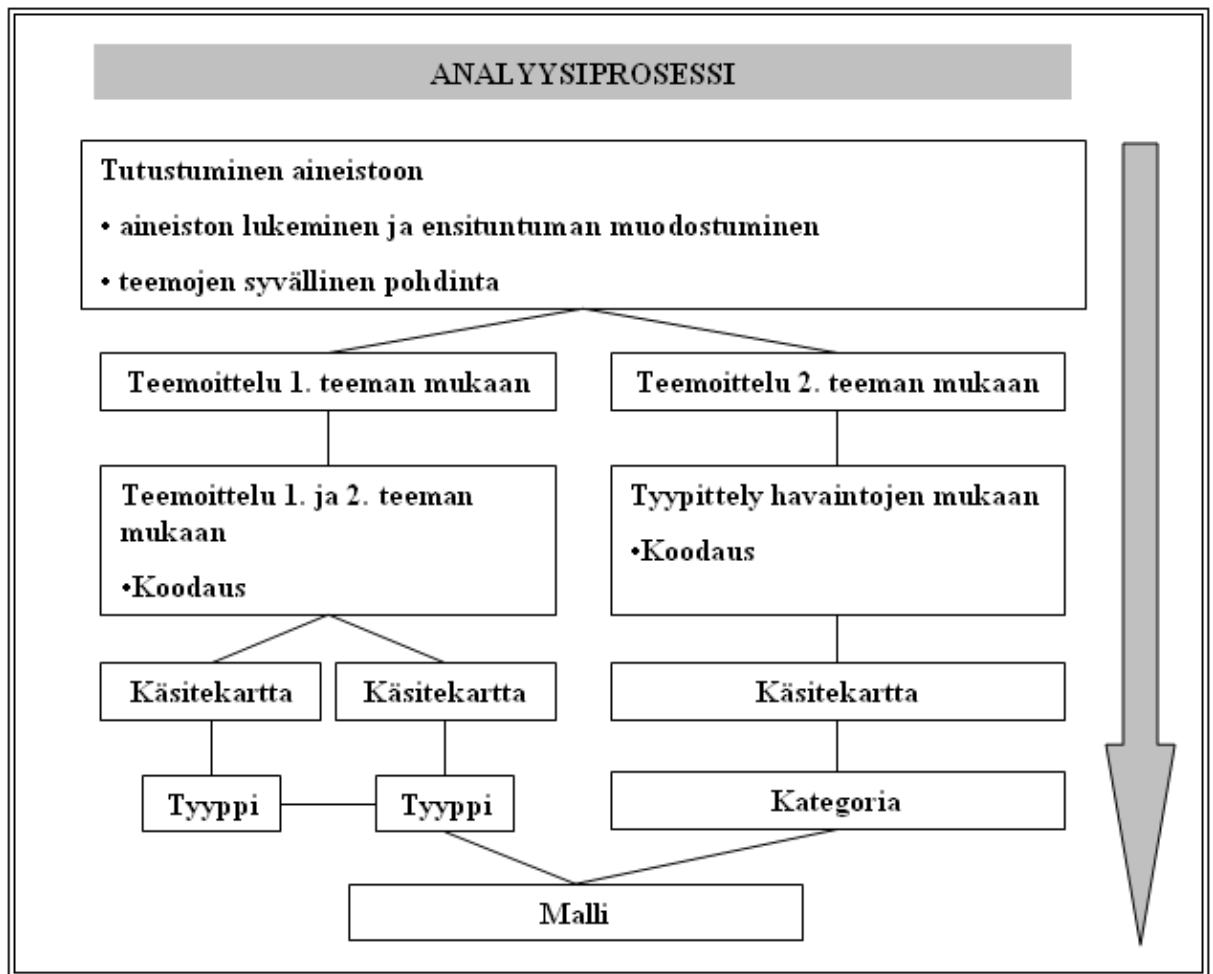
Selkeitä tiedontarvetyyppejä oli aineistossani yhteensä yhdeksän ja ne olivat (tyypistä käytetty lyhenne on suluisissa): Huumeiden erilaisia käyttöyhdistelmiä koskeva tiedontarve (Y), huumeiden käyttötapaa koskeva tiedontarve (KÄ), huumeiden erilaisia käytössä ilmaantuvia

odotettuja ja pelättyjä vaikutuksia koskeva tiedontarve (V), Kuoleman riskiä koskeva tiedontarve (KR), aineiden käyttömääriä koskeva tiedontarve (M), riippuvuudesta irtautumista ja avun ja hoidon saantia koskeva tiedontarve (AD), aineista aiheutuvia fyysisiä ja psyykkisiä riskejä sekä oireita koskeva tiedontarve (RI), huumeiden hankintaa, kasvatusta ja maahantuontia koskeva tiedontarve (H) ja lakiasioita koskeva tiedontarve (L). Tämän jälkeen vielä jaottelin viestit uusiin pinoihin, jotta voisin tarkastella jokaista tiedontarvetyyppiä tarkemmin.

Tämän jälkeen pohdin tiedontarvetyyppien ominaisuuksia selaillen läpi vielä kerran tyyppien mukaan lajiteltuja viestejä, ja piirsin itselleni käsitekartan tiedontarvetyyppien sisällöistä. Tässä vaiheessa huomasin, että tyypeistä olisi mahdollista muodostaa selkeämpi, joustavampi ja laajempi huumeiden tiedontarvekategoria, josta voisi olla hyötyä myös huumevalistuksessa. Käsitekarttani avulla huumeiden käyttäjän tiedontarvekategoriaan muodostuivat seuraavat osa-alueet: Laki- ja viranomaistiedontarve, huumeiden käyttöön liittyvä tiedontarve, terveysvaikutustiedontarve ja hankintatiedontarve.

4.7.3 Kokonaisuuden hahmottaminen

Seuraavaksi aloin tarkastella muodostamaani huumeiden käyttäjän tiedontarvekategoriaa ja hyvää huumevalistuksen tyyppiä keskenään. Totesin, että niistä on mahdollista muodostaa kokonaisuus, jolla voidaan kuvata tehokkaan valistuksen edellytyksiä. Siitä kerron enemmän jäljempänä. Tekemääni analyysiprosessin kulkua kuvaan kuviossa 2. Kuvion nuoli kuvaa analyysiprosessin suuntaa.

Kuvio 2. Analyysiprosessin eteneminen

5 HUUMEVALISTUKSEN MAHDOLLISUUDET JA TIEDONTARPEET

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen tulokset. Ensin kerron mitkä piirteet kuuluvat huonoon huumevalistukseen ja sen myötä tuon esille hyvän huumevalistuksen ominaisuudet. Sitten käyn läpi huumeiden käyttäjien tiedontarpeita. Lopuksi koostan hyvän huumevalistuksen mallin ja arvioin tekemääni analyysiä.

5.1 Huono huumevalistus

Seuraavassa vastaan aineiston pohjalta tutkimuskysymykseeni huumevalistuksen suurimmista epäkohdista. Kutsun näiden puutteiden ja vikojen yhdistelmää huonoksi huumevalistukseksi.

Puhuttaessa epäonnistuneesta huumevalistuksesta, viitattiin aineistossa lähes aina nykyiseen suomalaiseen huumevalistukseen. Huonoon huumevalistukseen liitettiin huomattavan usein pelottelu, liioittelu ja suoranainen valehtelu. Moni kirjoittaja viittasi erilaisiin urbaanilegendoihin, joita oli kerrottu huumevalistuksen yhteydessä. Todellisuus ja valistuksessa esille tuodut seikat eivät kohtaa. Huume- ja päihdevalistusta antavat tahot ja henkilöt eivät kirjoittajien mukaan ole edes itse perillä asioista. Kritiikkiä saavat myös ne aikuiset, jotka antavat huonoa esimerkkiä omalla päihdekäyttytymisellään. Myös tupakan ja alkoholin erottaminen varsinaisesta huumevalistuksesta nähtiin ongelmallisena. Huonoon huumevalistukseen voidaan siis aineistoni perusteella Olavi Kaukosen (1998) huumehaittojen ehkäisytypologian mukaan liittää perinteinen valistus ja elitistinen normitus. Kaiken taustalla tässä voidaan nähdä huumehaittojen ehkäisy pakottamalla. (Kaukonen 1998, 179–181.)

5.1.1 Epärealistinen tieto ja ristiriitaisuus koetun elämän välillä

Suomalainen huumevalistus ei aineiston mukaan anna huumeista realistista kuvaa. Nuoren on mahdotonta ottaa vakavasti valistusta, mikäli hän näkee ympärillään täysin erilaisen todellisuuden. Ihmiselle tulee tunne, että valistus on valhetta. Ilmeisen usein valistuksessa kerrotaan kauhutarinoita, joihin ei voida uskoa. Suomalainen huumevalistus on urbaanilegendojen ihmemaa. Sosiologi Craig Reinerman (1994) on tarkastellut Yhdysvalloissa heränneitä huumeiden vastareaktioita, joita hän nimittää moraalipaniikeiksi. Hän toteaa, että julkisuudessa alkoholin- ja huumeiden aiheuttamia ongelmia paisutellaan, kun pahimmat tapaukset esitetään yleisimpinä tapauksina. Niitä tuovat esille poliitikot ja

moraaliyrittäjät, joille alkoholi- ja huumeekysymykset tarjoavat tilaisuuden moralisoivaan retoriikkaan. Monet instituutiot ajavat ongelman varjolla vain omia etujaan. (Ks. Partanen 2002, 16–17.) Seuraavassa puoliotuus.comin kirjoittaja antaa esimerkin suomalaisesta moralisoivasta retoriikasta. Kirjoittajan tarkoitus on kerätä listaa huvittavimmista valheista ja pelottelutavoista huumevalistuksessa:

LSD:tä ottanut luuli itseään appelsiiniksi ja kuori itsensä puukolla. Kannabis konvertoituu elimistössä heroiiniksi. Opettele tuntemaan narkomanian merkit;; sulkeutuneisuus, muuttunut kaveripiiri, omituinen pukeutuminen...Valistustunnilla näytetään kuva ruskeasta kikkareesta ja sanotaan "VARO TÄTÄ!".

Suomalainen huumevalistus ei tunne huumeiden viihde- tai kokeilukäyttöä. Salasuo ja Rantala (2002, 46, 52) sanovat, että viihdekäyttöön liittyy muun muassa käytön hallinta, käytetyistä aineista saatavat myönteiset seuraukset sekä riskien tiedostaminen ja niiden minimoiminen. Aineiston perusteella huumevalistuksessa puhutaan ainoastaan huumeiden ongelmakäytöstä. Luonnollisesti on selvää, että mikäli yksiselitteisesti todetaan huumeiden tappavan, ei ainakaan tällöin ole kyse huumeiden kokeilu- tai viihdekäytöstä.

Aineistosta tulee erityisen usein esille myös se, että kärjistetty valistus ja pelottelu vievät pohjan koko asialta. Kuinka uskoa tarinaa, jonka voi todistaa vääräksi heti omassa lähipiirissään tai jopa omassa elämässään? Jaana Jaatinen (2000) on tutkinut nuoria päihdekulttuurinsa kuvaajina ja havainnut, että nuorten puheiden mukaan valistus sellaisena kuin he sen ovat kohdanneet, ei palvele nuorten tarpeita. Yksilöiden tasolla perinteinen valistustilanne voi onnistua, jos tieto esitetään hyvällä ja ymmärrettävällä tavalla ja jos se asettaa nuoren tasa-arvoiseen asemaan. (Jaatinen 2000, 146.) Kuolema ei yleensä voi tuntua kovin läheiseltä, jos on vasta elämänsä alussa. Uutuuttaan kiiltävä kaulassa roikkuva rippiristi ei edes mielikuvissa kovin helposti käänny ruostuvaksi ristiksi hautausmaalla. Salasuon ja Rantalan (2002) mukaan huumeista saatu virallinen informaatio poikkeaa usein kokeilijoiden käytännön kokemuksista. Nuoret saattavat muodostaa käsityksensä ystävien kertomusten tai internetin perusteella. (Salasuo & Rantala 2002, 54.) On siis vaikeaa tietää mikä ja minkä tahon välittämä tieto on totta. Seuraavassa kaksi eri kirjoittajaa kyseenalaistavat pelottelu- ja valehtelumetodit:

"Eikös se ole jo siinä perinteisessä valistuksessa huomattu ettei kärjistetty valistus toimi? Lähinnä se saa teinin hoksaamaan, että hei, mun kaverit vetää/vedän ite jotain

kiellettyä päihdettä, ne on/olen tehnyt niin jo monta kertaa eikä noin ole käynyt. Päätelmä: koko päihdevalistus on roskaa.”

” – Kun nuori tutustutetaan ”nistin” maailmaan shokkivalistuksen keinoin, se on vähän sama asia kuin yrittäisi varoittaa skitsofreniasta tai parkinsonin taudista, joista hän ei tiedä mitään, mutta joihin hän voi mahdollisesti elämänsä aikana sairastua. Eli yksinkertaistettuna: lapsi/nuori elää tätä hetkeä. – kukaan kuulijoista ei koe tätä tapahtumaa omakseen, se ei kosketa heitä tämänhetkisessä elämässä.”

Myös muutama kärjistettyä valistusta kannattava kirjoitus löytyy aineistosta. Seuraavassa kirjoittaja puhuu sen puolesta, vaikka tässäkin suoranainen valehtelu nähdään huonona asiana.

” – mörkömielikuvia saa herättää, koska tunteisiin vetoava propaganda toimii. Mutta valheita ja tarkoituksellista tiedon vääristelyä ei saa harrastaa, koska siitä jää kiinni. ”

Kaiken kaikkiaan epärealistinen, ristiriitainen ja asioita paisutteleva huumevalistus koetaan usein puolittomuus.comissa enemmänkin tuhoa kuin hyötyä aiheuttavaksi. Kaksi kirjoittajaa tiivistää sanoman hyvin ymmärrettävästi:

”Huono valistus toimii mainoksena huumeiden pariin.”

”Ne jotka oppivat äärimmäisen huumeikielteen asenteen ovat niitä jotka syrjivät huumeaineiden käyttäjiä vaikka homma olisikin kuosissa.”

5.1.2 Interaktiivisuus ja valistajan rooli

Monissa viesteissä tuotiin esille se, että huumevalistusta annetaan liian usein ylhäältä alaspäin, vertikaalisesti. Nuorille ei anneta mahdollisuutta olla vuorovaikutteisessa roolissa suhteessa valistajaan ja valistaja ei ole samalla aaltopituudella kohderyhmänsä kanssa. EMCCDA:n raportin mukaan kaikissa Euroopan unionin jäsenmaissa ehkäisevä huumetyö sisältyy koulujen opetusohjelmaan siten, että ”huumeita” on käsiteltävä tavalla tai toisella, mutta tämä saattaa tarkoittaa vain sitä, että opettajat tai poliisit kertovat huumeista ja niiden riskeistä. On kuitenkin havaittu, että pelkästään valistavat ja jäsentämättömät lähestymistavat on havaittu tehottomiksi. (Hansen, 1992, Tobler, 2001, <http://annualreport.emccda.eu.int-fi/page052-fi.html> mukaan.)

Nuoren pitäisi vain passiivisesti ottaa tietoa vastaan. Seuraavassa eräs kirjoittaja kommentoi asiaa (porukalla tarkoitetaan terveydenhoitajia, poliiseja ja sosiaalialan ammattilaisia):

”Valitettavasti mainitsemasi porukka ei yleensä tiedä yhtään mitään ja jos tietää perustuu heidän tietonsa yksinomaan niihin ääritapauksiin, jotka ovat tosissaan kusseet omiin muroihinsa. Mainitut ammatinharjoittajat kun eivät ikinä kohtaa kohtuukäyttäjiä, koska he eivät pidä meteliä käytöstään ja menestyvät elämässään.”

Legendaariset kalvosulkeiset tai poliisin yksinpuhelu eivät riitä vakuuttamaan. Valistajan ammattitaito sekä ajan hermolla pysyminen koetaan muutamissa viesteissä tärkeäksi. Jos valistaja ei tiedä ajan trendejä ja eikä hän osaa kommentoida kysyttäessä eri aineiden vaikutuksista, menettää hän nopeasti uskottavuutensa nuoren silmissä. Tällöin valistukselta menee pohja.

5.1.3 Päihdevalistuksen yhtenäisyys

Tupakka-, alkoholi- ja huumevalistuksen erottamista toisistaan pidettiin jossain määrin hankalana. Usea kirjoittaja tuntuikin kannattavan yhtenäistä päihdevalistusta, sillä nykyisestä tilanteesta välittyy sellainen kuva, että tupakan tai alkoholin käyttäminen olisi kutakuinkin suotavaa verrattuna huumeiden käyttöön. Myös vanhempien ihmisten huono esimerkki nähtiin olevan yksi syy Suomen onnettomaan alkoholitilanteeseen. Kaksi kirjoittajaa toteaa aiheesta seuraavaa:

”– – Kulttuurimme on kokonaisuudessaan päänsekoitushakuista– ehkä sille kokonaisuutena pitäisi tehdä jotakin– eikä vaan nuorisolle tolkuttaa että tehkää kuten sanomme, älkää niin kuin me teemme.”

”Ja minä ainakin olisin toivonut samaan huumevalistustilaisuuteen tupakan ja alkoholin. Koska siitä jäi sellainen maku, että kun esim. tämä kannabis on aika haitaton mutta juuri tarpeeksi haitallinen että se on laiton ja sitten alkoholihan on täysin turvallinen. Minä ainakin luotin aikoinaan ajattelematta sen enempää että lait on oikeesti tehty mun parhaaksi. Mutta toisin olen huomannut. Alkoholi riippuvuus on iskenyt lähes koko kaveripiriini ja itseenikin.”

Alkoholin ja huumeiden erottelussa on olemassa riskinsä. Voin nähdä päihdevalistuksen tehneen tuhoa jo omien aikalaisieni keskuudessa. Ei ole harvinaista, että nuorilla esiintyy

selvää alkoholin ongelmakäyttöä. Seppälä (2003, 36) toteaaakin, että nuoret ja nuoret aikuiset saattavat juoda alkoholia säännöllisesti, mutta eivät aina laske sitä edes päihteiden käytöksi. Päihteistä on tullut osa arkea.

5.2 Hyvä huumevalistus

Millaista pitäisi huume- ja päihdevalistuksen sitten olla? Hyvää huumevalistusta pidetään aineistoni perusteella lähes aina realistisena, interaktiivisesti tuotettuna totuuden kerrontana. Sanoman voi kertoa monin eri tavoin ja tärkeää on, että asiat kerrotaan liioittelematta ja siten, että niihin on mahdollista samaistua. Hyvän huumevalistuksen piirteitä on mahdollista ymmärtää huonon huumevalistuksen vastakkaisena ilmiönä. Olavi Kaukosen (1998) huumehaittojen ehkäisyn typologian mukaan hyvä valistus voidaan tässä ymmärtää reflektiivisenä valistuksena ja hyvinvoinnin edistämisenä (Kaukonen 1998, 180–181).

5.2.1 Realistisuus ja asiantuntijuus

Huumevalistuksen tulee aineiston mukaan pohjautua tosiasioihin ja tosiasiat on kyettävä kertomaan ilman suurta kiihkoa. On järkevää miettiä mitä tietoa nuori juuri oman elämänsä tilanteessa ja kehitystehtävien keskellä tarvitsee. Valistuksen tavoitteen on myös oltava selvillä ja tavoitteen realistisuus kannattaa sovittaa eletävään elämään. Useissa huumevalistuksen parantamista käsittelevissä kirjoituksissa tuotiin esille se, että valistuksessa olisi syytä ottaa huomioon lyhyen aikavälin huumeista aiheutuvat haitat ja unohtaa loputon ja tehottomaksi havaittu ”Huumeet tappaa” -mantra. Nuorille tulisi kertoa niistä asioista, jotka saattavat ilmaantua käyttäjän elämään käytön myötä. Tässä tulisi painottaa erityisesti riskejä, eikä niistä saisi puhua absoluuttisina tulevaisuuden toteutumina. Tässä yhteydessä voitaisiin mainita myös siitä, että pidemmällä tähtäimellä tai yliannostustapauksessa riski kuolla on suurempi. Kaiken on ehdottomasti pohjauduttava tutkittuun tietoon. Eräs kirjoittaja toteaa:

”Huume keskustelussa pitäisikin kertoa informatiivisesti, mitä voi tapahtua ja miten riskit vältetään, mikä aineiden yhdistelmä on hengenvaarallinen jne. Myös voitaisiin miettiä, mitä kaikkea muuta voi elämässään tehdä kuin käyttää aineita ja kannustaa vaikka harrastamiseen.”

Toinen kirjoittaja taas kirjoittaa:

” Huumevalistuksen pitäisi olla realistista. Kertoa että liika on liikaa ja se johtaa sinne ruumisarkkuun, mutta että on myös kohtuukäyttö joka on ihmisen oma valintoja jossa pitää pitää järki kädessä. Ennen kaikkea valistuksen päämääränä olisi auttaa kohti elämää ja toimivuutta, kitkeä ihmisistä se päänsekoittamismentaliteti ja yhden tien totuus.”

On siis selkeästi toimivampaa kertoa nuorille asiallisesti ilman kiihkoilua eri aineista aiheutuvista riskeistä ja välttää pelkkää väittämistä siitä, että huumeet tappavat tai saavat aikaan itsetuhoon johtavia hallusinaatioita. Samoin voidaan ajatella esimerkiksi eläinrasvasta. Vuonna 1972 Pohjois-Karjalasta lähtenyt sydän- ja verisuonitautia vähentämään pyrkinyt hanke esti 3000:n henkilön ennenaikaisen kuoleman. Projektilla pyrittiin vähentämään tupakointia ja alentamaan verenpainetta sekä kolesterolia. (<http://www.mtv3.fi/uutiset/-arkisto/9701/970102/9701020108.html>.) Hankkeen markkinoinnissa tuskin käytettiin mainoslauseita ”Eläinrasva tappaa”. Pikemmin asiasta kerrottiin maltillisesti ja jokainen ymmärsi, että elämä sydän- ja verisuonitautien kanssa ylipainoisena on rasittavampaa kuin elinvoimainen ja kevyt elämä, jota voidaan lähestyä jättämällä eläinrasva pois. Samaa hiljaista aivopesua voitaisiin soveltaa myös päihdevalistukseen. Elämästä ilman huumeiden, alkoholin ja tupakan aiheuttamia psyykkisiä ja fyysisiä ongelmia on mahdollista saada houkutteleva vaihtoehto.

Huonoon huumevalistukseen liitettiin usein huono valistaja. Kääntäen voidaan ajatella, että hyvään huumevalistukseen kuuluu se, että valistussanomaa levittää henkilö, joka on asiantunteva ja pystyy ottamaan vastaan myös vastakkaisia mielipiteitä. Hänellä on myös ajankohtaista tietoa ja hän ei aliarvioi kuulijaa valehtelemalla tai paisuttamalla asioita. Aineisto osoitti, että kirjoittajat haluavat kuulla huumeiden riskeistä, koska he tietävät kyllä jo, että yliannostus tappaa. Myös Kaukonen (1998) toteaa, että nuoret tuntuvat tietävän huumeista ja niiden vaikutuksista enemmän kuin vanhempansa, mikä osaltaan heikentää perinteisen valistuksen tehoa (Kaukonen 1998, 180).

Tiedon on myös oltava sellaista, että se soveltuu nuoren sen hetkiseen elämään. Vastaanottajan on pystyttävä samaistuvaan saamaansa viestiin edes jollakin tasolla.

5.2.2 Interaktiivinen kaksisuuntainen valistus

Useissa kirjoituksissa tyrmättiin ylhäältä annettava yksipuolinen valistus. Nuoret haluavat päästä itse mukaan vaikuttamaan, ja he haluavat äänensä kuuluviin. Siitä on hyötyä myös valistajalle, sillä ajankohtaista tietoa saadaan juuri nuorilta itseltään. Tätä tietoa voidaan mahdollisesti myöhemmin hyödyntää itse valistuksessa kaksisuuntaisen valituksen periaatteiden mukaisesti (ks. Seppälä & Mikkola 2003, 11–13). Kirjoituksissa tuotiin esille erilaisia valistusmahdollisuuksia. Hyvinä valistuskeinoina nähtiin ainakin nuorten itsensä tuottamat näytelmät, kuvitteelliset huumeputket, joiden läpi jokainen voi kulkea ja samalla kokea narkomaanin elämän, keskustelupaneelit, joissa olisi osallistujia sekä huumemyönteisistä että huumevastaisista instituutioista, avoimet oppitunneilla käytävät keskustelut ja päihteitä avoimen dialogin periaatteella koulussa käsittelevät kurssit. Mielipiteet siitä, että pitäisikö draaman keinoin esitetty valistus olla shokkivalistusta vai ei, jakautuivat jossakin määrin, mutta shokkivalistuksen vastustajia oli tässäkin tapauksessa hieman enemmän. Seuraava keskustelu antaa kuvan asiasta:

”Eikö tällainen, maanpinnalle tiputtava ja herättävä valistus ole parempi kuin kuiva, toisesta korvasta sisään ja toisesta ulosmenevä kalvosulkeinen?”

”Toki se on parempi siinä mielessä, etteivät porukat nuku, mutta faktaa siinä tuskin on enää senkään vertaa mitä kalvoissa vahingossa saattoi olla.”

”Ainakin itselleni kokemus oli valaiseva, sain pari päivää testata käytännössä ilman aineita tosin, millaista olisi olla nisti.”

”Ja nytkö tiedät millaista on olla narkomaani? Odota hetki, käyn nauramassa. – –”

Ruotsi on yhtenä harvoista maista myöntänyt, että kouluissa tehtävässä ehkäisevässä huumetyössä sovellettiin hyvin usein menetelmiä, joista tutkimusten mukaan on vain vähän tai ei lainkaan hyötyä, ja että tehokkaita menetelmiä käytettiin harvoin (<http://annualreport.emcdda.eu.int/fi/page052-fi.html>). Myös Piispa (2002b) toteaa, että keskustelujen kautta syntyvän tiedon on arvioitu olevan kiinnostavampaa kuin valmiiksi annettu faktatieto (Piispa 2002b, 8–9). Periaatteessa asiaa on mahdollista myös ymmärtää nykyisen elämystäyteisen ja hektisen elämäntavan kautta. Halu elää kuluva hetkeä menneisyyden tai tulevaisuuden sijaan on suuri.

Aineistosta ei juuri noussut esille pohdintaa siitä, miten internetiä voitaisiin hyödyntää päihdevalistuksessa. Muutamissa viesteissä pohdittiin kokototuus.com -sivuston faktatietiedon oikeellisuutta.

5.2.3 Päihdevalistus yhtenäiseksi

Aineistossa esitettiin usein huoli siitä, että huume- ja päihdevalistus ei ole yhtenäistä. Monessa viestissä vaadittiinkin yhtenäistä päihdevalistusta alkoholin ja tupakan vaarallisuuden vuoksi. Myös Piispa (2002b) on omassa tutkimuksessaan havainnut, että puolittotuus.comin kirjoittajien mielestä tiukalla huumevalistuksella on oikeastaan lisätty terveydellisiä, sosiaalisia ja moraalisia ongelmia (Piispa 2002b, 8–9). Näkökulma on erittäin mielenkiintoinen. Luonnollisesti on vaikea sanoa jälkikäteen olisivatko suomalaiset kaikin puolin raittiimpaa kansaa, mikäli päihdevalistus olisi ollut yhtenäisen tiukkaa.

Alkoholi ei ole irrallinen osa tätä yhteiskuntaa. Jaana Jaatinen (2000) on tutkinut nuoria päihdekulttuurinsa kuvaajina ja todennut, että nuorten juhlimis- ja juomispuheista voidaan päätellä nuorien sosiaalistuneen vallitsevaan päihdekulttuuriin perusteellisesti. Vallitsevalla päihdekulttuurilla tässä tarkoitetaan alkoholikulttuuriamme. Juominen palvelee useita tärkeitä funktioita nuorten elämässä ja ne liittyvät heidän keskinäiseen yhdessäolonsa. Juomisen ja juhlinnan mallit eivät tule tyhjästä, vaan siitä kontekstista missä nuoret elävät. (Jaatinen 2000, 144–145.)

5.3 Huumeiden käyttöön liittyvät tiedontarpeet

Huumeiden viihde-, kokeilu- ja ongelmakäyttäjät, heidän läheisensä, me kaikki tarvitsemme erityyppistä tietoa huumeiden käyttöön liittyen. Aineiston pohjalta muodostin huumeiden tiedontarpeeseen liittyvän kategorian, jota voidaan käyttää apuna esimerkiksi valistusta suunnitellessa. Kohdennetulla ehkäisevällä huumetyöllä voidaan tätä tietoa saattaa sitä tarvitseville (ks. <http://annualreport.emcdda.eu.int/fi/page052-fi.html>.) ja se on myös läheisesti liitoksissa varhaisen tunnistamisen suuntaukseen (ks. Seppälä 2003, 13–17).

5.3.1 Käyttöön liittyvät kysymykset

Aineistosta oli nähtävissä se, että erilaisiin huumeiden käyttöön liittyvistä asioista esiintyy huomattavaa tiedon tarvetta. Muodostin käyttöön liittyvän tiedontarvekategorian huumeiden

erilaisia käyttöyhdistelmiä koskeva tiedontarvetyypistä, huumeiden erilaisia käytössä ilmaantuvia odotettuja ja pelättyjä vaikutuksia koskevasta tiedontarvetyypistä, huumeiden käyttötapaa koskevasta tiedontarvetyypistä ja huumeiden käyttömääriä koskevasta tiedontarvetyypistä.

Aineistossa yleisimmin esiintyvä tiedontarve oli huumeiden käyttöön liittyvä tiedontarve. Käyttötarpeita käsittelevistä viesteistä valtaosa koski huumeiden kertakäytön määrää, käytössä ilmaantuvia odotettuja ja pelättyjä vaikutuksia, huumeiden käyttöyhdistelmiä ja käyttötapaa. Salasuon ja Rantalan (2002) mukaan huumeiden viihdekäytössä pyritään maksimoimaan nautinto ja minimoimaan haitat. Riskit pyritään tiedostamaan jo ennalta mahdollisimman hyvin, jotta epätoivotuilta seurauksilta voitaisiin välttyä. Myös ongelmakäytössä riskejä voidaan minimoida. (Salasuo & Rantala 2002, 52.) On siis mahdollista olettaa, että käyttöön liittyvää tiedontarvetta esiintyy erityisesti huumeiden viihdekäytössä.

Huumeiden käytön eri määrät henkilöittäin vaihtelivat aineistossani hyvin paljon. Usein käyttömääriä kysyttäessä mukana oli myös kysymys siitä, että sopiiko jokin huume jonkin toisen huumeen kanssa yhdistettäväksi. Moni näytti kaipaavan tietoa eri aineiden yhdistelmämahdollisuuksista ja sopivista määristä. Seuraavassa on esimerkki tällaisesta tiedontarpeesta. Ensimmäinen henkilö sai myöhemmin kysymykseensä usean sivun mittaisen vastauksen ja yksityiskohtaisen ohjeen.

”Aihe: Ayahuascha. Ok, onko kellään hyvää reseptiä? miulla on 20 mg mimosa hostilis ja 20 mg pegnum harmala...erwidista löysin aika jees preparaaation mutta siinä kehoitettiin käyttämään 20 mg mimosaa,,onko kellään hajua aZ.net:n (ovela sensurointi) mimosan laadusta? – –”

”Eli mul on tossa 20 kpl 20 mg tenoxja. Monta niitä ens kertalaisen kannattaa vetää jos vetää oluen kera?”

Jälkimmäisen kysymyksen perusteella voidaan myös olettaa, että myös kokeilukäyttöön liittyvää tiedontarvetta ilmenee käyttötiedontarpeissa.

Toinen hurja esimerkki osoittaa, että osa ihmisistä todella leikkii kuolemalla ja halu kokeilla erilaisia aineyhdistelmiä ja lähes mitä huumeita tahansa on joillakin ihmisillä kova:

” – aloin polttamaan tupakkaa. sitten hoksaisin, että vedänpä tässä pienet henkäykset butaania ja kokeilen sitten miten käy jos poltan samalla tupakkaa. en edes odottanut mitään ihmeellistä tapahtuvan, mutta toisin kävi – tuntui, etten pystynyt hengittämään, piti pitää kättä suun edessä, koska ulkoilma tuntui jotenkin läpitunkevalta ja liian puhtaalta. – – voiko tupakka tosiaan vaikuttaa noin butaaniin?”

Henkilö saa useita vastauksia ja seuraavassa niistä muutama:

” – tuli ja butaani sopivat todella huonosti yhteen. Ei olisi varmaankaan kovin kivaa, jos keuhkot räjähtäisivät.”

”Moro! Mä olen tyypannut butaania. Mun yks kaveri kuoli siihen. On se sellanen aine, etten oikein ymmärrä. Siitä lähtee niin outoja hallusinaatioita, ettei pysty selittämään mitenkään – – Butaani hallitsee käyttäjiänsä ja pakottaa tämän selvittämään ihmeellisen arvoituksen – – mahtava aine. Pitäis lailla kieltää ☺”

Seppälän (2003) mukaan sekakäytöllä tarkoitetaan sitä, että henkilö käyttää useampia päihteitä yhtäaikaaisesti tai eriaikaisesti. Suuri osa huumeiden käyttäjistä käyttää useampia päihteitä, mutta ei välttämättä yhtäaikaaisesti. (Seppälä 2003, 24.) Tästä aineistosta tuli useimmiten esille kannabiksen ja alkoholin sekakäyttö, ekstaasin ja alkoholin sekakäyttö sekä lääkkeiden käyttö eri huumeiden tai alkoholin kanssa yhdessä. Päällimmäisenä jäi kuitenkin vaikutus, että moni kirjoittajista on valmis kokeilemaan todella erilaisia yhdistelmiä saadakseen uusia kokemuksia. Osa kirjoittajista myös näytti omaavan käsittämättömän paljon tietoa eri aineiden kemiallisista ominaisuuksista ja niiden vaikutuksista ihmisen fysiologiaan. Määrätynlainen ammattimainen ”huumeharrastuneisuus” on nähtävissä. Seppälä (2003) toteaa, että tyypillistä voi olla esimerkiksi ekstaasin ja tiettyjen masennuslääkkeiden yhteiskäyttö. Usein sekakäytöllä yritetään saada aikaan määrätynlainen päihtymys, mutta niillä myös pidennetään tai tehostetaan tietyn päihteen vaikutusta. (Seppälä 2003, 24.)

Myös erilaisista huumeiden käyttötavoista kaivataan tietoa. Erityisesti kannabiksen käyttötavoista käytiin keskustelua ja kirjoittajat jakoivat keskenään omia kannabiksen käyttökokemuksiaan aina piipuista ruokaohjeisiin. Lisäksi käyttötapaneuvoja kaivattiin muun muassa ekstaasiin. Yhdessäkään viestissä ei kaivattu tietoa suonensisäisestä käyttämisestä.

Koko aineistosta tuli vain muutamassa viestissä ilmi se, että kirjoittaja olisi käyttänyt tai käyttäisi huumeita suonensisäisesti.

Eri aineista ja niiden yhdistelmistä hankittuja kokemuksia ja matkoja eli trippejä jaetaan aineistossani usein. Kirjoittajilla on erilaisia kokemuksia samoista aineista. Moni kertoo hyvästä tai huonosta tripistä ja samalla muille huumeiden käyttäjille ja kokeilijoille jaetaan vinkkejä. Huumeiden käyttäjien vertaistuki toimii. Tämä päti myös aikaisemmin esittelemääni Piispan (2002a, 2002b, 2002c) tutkimukseen, jonka mukaan huumeita käsitteleville verkkokeskusteluille on ominaista käyttäjänäkökulma ja siihen perustuva vertaisneuvonta.

Seuraavassa henkilöt keskustelevat LSD:stä

”Jaa. No tuossa viime viikonloppuna kävin jossain toisessa maailmassa ja vieläkin on ahdistava olo. Se tunne, ettei sieltä tripiltä pääse sitten pois, on kaikista pahin juttu. Ja se kun tavallaan katsot itseäsi sätkimässä Ja kun tiedostat, kuinka sekaisin oletkaan etkä pysty tekemään asialle mitään.. – –”

”Huonoja trippejä ei ole olemassakaan. Kuolemanpelko ja silkka kauhu ovat osa hyvää trippiä jos siitä tekee itselleen sellaisen. Ne opettavat, koulivat. Kun tuntuu ettei pääse irti tripistä ja seinät kaatuvat päälle on lähellä niitä totuuksia jotka estävät maailmankokemusta. Silloin oikea suunta ei ole väkisin pois (repiä se ongenkoukku irti lihasta) vaan ottaa se kokemus itseensä –muistaa ja hyväksyä nöyrästi se mitä alitajunta kirkuu ylitajuntaan. – –”

Tässä toinen vastaa edelliselle:

” – – Näin ideaalitulanteessa. Kantsii kuitenkin tiedostaa, että liika voi olla liikaa. Eräs italialainen kaveri, johon tutustuin Lontoossa söi vuosi sitten happoa ja päätyi mielisairaalan suljetulle. – –”

Aineistossa on siis myös negatiivisia kokemuksia päihteistä. Oikeastaan melko moni kirjoittaja kertoo jossakin vaiheessa saaneensa jostakin päihteestä myös huonon kokemuksen. Muutamissa viesteissä valiteltiin alkoholin aiheuttamia haittoja, kuten krapulaa ja alkoholin vaikutuksessa tehtyjä tekoja, jotka myöhemmin hävettivät tai kaduttivat.

5.3.2 Terveystiedontarve

Terveysteen liittyvä tiedontarvekategoria muodostui seuraavista tiedontarvetyypeistä: kuoleman riski, riippuvuudesta irtautuminen sekä avun että hoidon saanti ja aineista aiheutuvat fyysiset sekä psyykkiset riskit ja oireet. Terveyttä koskevaan tietoon oli aineistossa selkeästi tarvetta.

Aineistossa ei ollut kovin monta kirjoittajaa, joka olisi tarvinnut tietoa siitä, mistä saa apua huumeriippuvuuteen. Muutama kirjoittaja sen sijaan tunnusti olevansa riippuvainen alkoholista ja toivoi pääsevänsä eroon riippuvuudestaan. Vielä useammin oltiin riippuvaisia tupakasta. Aineiston huumeriippuvuuteen apua kaipaavien pieni määrä johtuu luultavasti siitä, että puolivotuus.comissa on myös olemassa varsinainen keskustelualue huumeiden käyttäjien omaisistaan ja läheisistään huolestuneille. Usein huoli riippuvuudesta lähtee juuri huumeiden käyttäjän läheisen aloitteesta.

Ilmeisesti aineiston huumeiden käyttäjät eivät ole oma-aloitteisesti kovin innokkaita hakeutumaan hoitoon tai he eivät koe siihen tarvetta. Nykyinen suomalainen järjestelmä ei edes heitä kykenisi auttamaan, mikäli heillä ei ole selkeää päihdeongelmaa, josta he haluavat päästä eroon. Valituksessa olisi kuitenkin syytä ottaa huomioon se, että ihmisillä on oltava tietoa mistä huumeriippuvuuteen itselle tai läheiselle on mahdollista saada apua. Aineiston perusteella ei kuitenkaan ole syytä valistaa vain huumeriippuvuuden hoidosta, vaan samalla voidaan kertoa laillisten päihteiden riippuvuuden hoidosta.

Aineistossa yhtä yleiseksi huumeiden käyttömäärien ja yhdistelmien kanssa nousi tiedontarve huumeiden aiheuttamista fyysisistä ja psyykkisistä riskeistä. Myös kuoleman riskejä kysyttiin muutamissa viesteissä. Aineistossa oli selkeästi havaittavissa liberaalien huumemyönteiset näkemykset ja usein huumeiden aiheuttamia riskejä pidettiin hyvin vähäisinä tai niitä verrattiin alkoholin ja tupakan aiheuttamiin riskeihin. Piispa (2002a, 2002b, 2002c) on myös omassa tutkimuksessaan havainnut, että liberaalit eivät näe huumeiden käyttöä ongelmana sinänsä vaan pikemminkin niihin liittyvät haitat ovat epätoivottava asia. Keskusteluissa esiintyi myös muutama entinen huumeiden ongelmakäyttäjä ja heidän viestinsä huumeiden aiheuttamista riskeistä oli hyvin varoittava. Seuraavassa kirjoittaja tarvitsee tietoa riskeistä:

”Kumpi on vaarallisempaa alkoholi vai eemelit? Onko missään faktaa asiasta?”

”Suora vertailu on vaikeaa. Kyseessä on niin erityyppiset aineet – – Emppuja voi napsia silloin tällöin (kerran parissa kuukaudessa) oikeastaan ilman minkäänlaista riskiä. Alkoholimyrkytyksen voi saada jo yhdellä kännäyserällä. Jatkuva emputtelu ajaa helposti masennukseen. Jatkuva alkoholinkäyttö tekee yleisesti hallaa – – Jaa-a. Emput ehkä on vaarallisempia koska niillä pahimmassa ns. ”mulla on homma hanskassa” käytössä itsensä rikki nopeammin, Toisaalta fiksulla ihmisellä kumpikaan aine ei ole varsinaisesti vaarallinen.”

Toinen utelias haluaa tietoa viranomaistaholta:

”Polttelen hasista (ihan laadukasta) tai marijuanaa (usein kotikasvatteista) n. 1–3 x/kk, yhteensä 0,2–1 g kerta, tupakkaan sekoitettuna. Sanokaapa rehellisesti mitä lyhytaikaisia terveyshaittoja voin kuvitella saavani (tupakkaa lukuun ottamatta)? Voisiko Tekesin asiantuntija/tutkija kommentoida ja antaa rehellisen lausunnon?”

Aineistosta on havaittavissa, että vaikka moni käyttäjä vannoo huumeiden viihdekäytön nimeen, on huumeiden käyttö selkeästi jo saattanut aiheuttaa erilaisia oireita ja myös mahdollisesti psyykkisiä ongelmia:

”– – Itselläni onkin kyse riskien tiedostamisessa. Olen joidenkin mielestä käyttänyt liikaa, liian usein ja liian pitkän aikaa kannabista. Muistini on ei ole huono muttta se missä järjestyksessä muistan asiat onkin sitten toinen juttu. Eilinen tuntuu viikontakaiselta ja puolivuotta sitten tapahtunut eiliseltä. ”

Myöhemmin sama kirjoittaja toteaa, että ajan tajun häviäminen ei haittaa, koska hän keksinyt ostaa kalenterin, jonka avulla voi kirjata tulevia tapahtumia ja tarkastaa vanhoja asioita. Tässä tapauksessa saattaa kuitenkin olla mielekkäämpää puhua huumeiden ongelmakäytöstä kuin viihdekäytöstä.

Toinen kirjoittaja perustelee huumeiden käyttöönsä seuraavasti:

”Eikä kyse ole mistään retkahduksista. Minä halusin mennä siihen tilaan uudestaan. Olenkin sitä myötä oppinut hallitsemaan psyykettäni paremmin – – Minä en ole millään kerrostaloyksiossä vuokralla asuva rappioaddiktiluuseri tai edes ongelmakäyttäjä, saatana – –”

Oppiessani tuntemaan useimmin esiintyneet nimimerkit ja heidän tapansa kirjoittaa, huomasin pian, että yllättävän usealla kirjoittajalla oli ollut tai on edelleen lääkärin määräämä lääkitys psyykkistä ongelmaa varten. Heistä osa myös raportoi käyttävänsä lääkärin määräämiä lääkkeitä viihdekäyttömielessä. On vaikeaa sanoa tuntematta henkilöitä ja tilannetta tarkemmin kumpi oli ensin: huumeet vai psyyken ongelma. Hämmentävän moni tuntuu silti käyttäneen tai käyttävän psyykelääkkeitä.

Mielenkiintoinen havainto oli se, että terveyteen liittyvää tietoa myös välitettiin oma-aloitteisesti. Eräässä viestissä kehoitettiin varomaan Kuopion seudulla lisääntynyttä A-hepatiittia. Vertaistuki toimii siis myös ilman erillistä tuen tarpeen ilmaisua.

5.3.3 Huumeen hankinta

Hankintatiedontarvekategoria käsittää tiedontarpeen, joka koskee kaikkea huumeiden hankintaan liittyviä kysymyksiä, oli kyse sitten niiden ostamisesta, kuljettamisesta, valmistamisesta ja kasvattamisesta. Aineistossa oli melko vähän huumeiden hankintaa koskevia kyselyitä. Tämä johtuu luultavasti siitä, että sivujen ylläpitäjä poistaa viestit, joissa markkinoidaan huumeiden hankintaa, koska se edistää huumeiden käyttöä. Lisäksi aineistosta tuli esille se, että esimerkiksi kannabiksen kotikasvattajille on internetissä olemassa useita omia itsenäisiä sivustoja, joita kannabiksen kasvattamiseen tietoa hakevat luultavasti käyttävät. Merkittävää oli se, että puolitoluus.comista voi saada tietoa siitä, mistä kannabiksen kasvattamiseen erikoistuneita sivuja löytää. Tiedon helppo saatavuus saattaa lisätä halukkuutta perustaa oma kannabisviljelmä.

Huumeiden myyminen katsotaan usein suuremmaksi rikokseksi kuin niiden käyttö, mikä luultavasti edesauttaa huumekaupan pysymistä piilossa myös puolitoluus.comissa. Aineiston kirjoitukset huumeiden hankintaan liittyen käsittelivät lähinnä kannabiksen kasvatusta sekä niiden siemenien tilaamista internetistä, edullista tapaa matkustaa Amsterdamiin, sienten itiöiden tilaamista internetistä ja markkinoilla olevan tavaran laatua.

Huumeiden hankintatiedontarvetta ei ole syytä erityisemmin huomioida valistuksessa, koska se voidaan nähdä valistuksen päämäärien vastaiseksi toiminnaksi. Internetissä tapahtuvassa valistuksessa olisi kuitenkin syytä miettiä sivujen ylläpitäjän eettistä vastuuta poistaa myös ne linkit, joiden kautta saa lisätietoa huumeiden hankintaan, valmistukseen tai kasvatukseen liittyen.

5.3.4 Laki- ja oikeusturva

Laki- ja oikeusturvatieontarpeita ei esiintynyt aineistossa kuin muutaman kerran. Se johtuu luultavasti siitä, että myös tästä aihepiiristä löytyy puolittuus.comista omat keskustelualueensa. Tässä aineistossa laki- ja oikeusturvatieontarpeita oli lähinnä liittyen sosiaali- ja terveysviranomaisten vaitiolovelvollisuuteen, työnantajan oikeuksiin ja tulliin.

Huomasin tutustuessani aikaisemmin puolittuus.comiin, että erittäin usein laki- ja oikeusturvatieontarve koskee myös huumausainelakia, huumausainerikoksia ja niistä saatavia rangaistuksia, poliisien oikeuksia, pidätetyn oikeuksia, rikosrekisteriä, huumeiden mahantuontirajoituksia ja tullia sekä yleisesti viranomaisten salassapitovelvollisuuksia. On siis selvää, että huumeiden käyttöön liittyen on selvästi olemassa laki- ja oikeusturvatieontarvetta. Se on hyvä sijoittaa omaan kategoriaansa, koska tiedontarvetyyppi sisältää niin monenlaisia pieniä osa-alueita. Tätä aluetta olisi myös voinut tutkia enemmän. En kuitenkaan nähnyt sitä tässä tutkimuksessa enää tarpeelliseksi, koska aihepiiriä on syytä kartoittaa laajempaan tutkimukseen kuin mihin minulla tässä on mahdollisuus.

5.3.5 Tehokkaan valistuksen malli

Huonon ja hyvän valistuksen mallien kautta sekä huumeita koskevien tiedontarpeiden kartoituksen perusteella on mahdollista muodostaa niin sanottu tehokkaan valistuksen malli, jonka esittelen tutkimuksen johtopäätöksissä perusteellisesti. Malli perustuu tutkimuksen tuloksiin hyvän valistuksen mallista ja huumeisiin liittyvistä tiedontarpeista. Malli huomioi myös Salasuon ja Rantalan (2002) muodostamat huumeiden käyttötavat sekä Seppälän & Mikkolan (2003) kaksisuuntaisen valistuksen. Malli antaa myös mahdollisuuden huumeilmiöiden varhaiseen tunnistamiseen (ks. Seppälä 2003) ja se nojaa Kaukosen (1998) typologian reflektiiviseen valistukseen, haittojen vähentämiseen ja hyvinvoinnin lisäämiseen.

5.4 Analyysin arviointi

Klaus Mäkelä (1990) on todennut, että kvalitatiivisen tutkimuksen toistettavuutta ei ole mahdollista muotoilla reliabiliteettiongelmaksi eikä tulkinnan osuvuutta voi rinnastaa kvantitatiivisen mallin osuvuuteen tai selitysvoimaan. Kvalitatiivisen analyysin onnistuneisuutta arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota aineiston merkittävyyteen ja kulttuuriseen paikkaan, aineiston riittävyyteen, aineiston kattavuuteen ja analyysin arvioitavuuteen ja toistettavuuteen. (Mäkelä 1990, 47–48.) Tämän tutkimuksen aineiston kulttuurinen paikka oli internetissä tapahtuva huume keskustelu. Mäkelän mukaan (1990) ihmiset puhuvat eri tavoin eri tilanteissa ja on tutkijan tehtävä ratkaista mitä puhetta hän haluaa tutkia (1990, 49). Tässä tutkimuksessa internet-keskustelut antavat hyvän mahdollisuuden tarkastella keskusteluja laittomasta aiheesta. Internetin suoma mahdollisuus anonyymiin keskusteluun on oletettavasti poistanut keskustelujen estoja ja lisännyt keskustelujen aitoutta ja vilpittömyyttä (ks. Mäkelä 1990, 49).

Kvalitatiivista aineistoa ei voida tilastollisesti mitata samoin kuin kvantitatiivista aineistoa. Sen vuoksi on tavaksi tullut puhua aineiston kylläntymisestä. (Mäkelä 1990, 50.) Strauss (1998) on todennut, että aineiston kerääminen voidaan lopettaa, mikäli uudet tapaukset eivät enää tuo esiin uusia piirteitä (ks. Mäkelä 1990, 50). Tämän tutkimuksen aineiston kylläntyminen oli selkeästi nähtävissä hyvää ja huonoa huumevalistusta koskevien viestien analyysissä. Myös huumeisiin liittyvissä tiedontarpeissa kylläntymispiste tuli esiin käyttöön liittyvässä tiedontarvekategoriassa. Hankintaa, lakia ja oikeusturvaa sekä terveyttä koskevissa tiedontarvetta ilmentävissä viesteissä kylläntymistä ei tullut ja aineistoa olisi niiltä osin saanut olla laajemmin. En kuitenkaan nähnyt tarpeelliseksi tulostaa aineistoa lisää, koska

myös yksittäistapauksista voidaan tässä tutkimuksessa saada irti mielenkiintoisia näkökulmia. Lisäksi tarkoituksena ei ollut muodostaa mitään veden pitävää huumeiden tiedontarvekategoriaa vaan lähinnä ohjeellinen valistussuunnittelun apuväline.

Saattaa myös olla, että aineiston laajuuden ja viestien suuren määrän vuoksi analyysi ei välttämättä ollut riittävän kattava niiden viestien kohdalla, jotka käsittelivät huumeisiin liittyviä tiedontarpeita. Mäkelän (1990) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen vaikutelmanvaraisuus liittyy usein aineiston vaikeaan hallittavuuteen. Siksi on tärkeää miettiä ennalta miten aineisto saadaan hallittavaan ja prosessoitavaan muotoon. (Mäkelä 1990, 51.) Tässä tutkimuksessa kvalitatiivisen aineiston käsittelyohjelmasta olisi ollut hyötyä laajan aineiston tuomien ongelmien ratkaisussa. Havaintoyksikköjen määrä oli pro gradu -tutkielman tekijälle suuri ja lisäksi aineiston olisi helposti saanut digitaalisessa muodossa suoraan internetistä.

Tämän tutkimuksen arvioitavuus jää tutkimuksen lukijoiden harteille. Tutkimuksen analyysin toistettavuus (ks. Mäkelä 1990, 53) ei ehkä täysin ole mahdollista, koska olen analyysiä tehdessäni pannut peliin myös oman itseni ja intuitioni hypäten seikkailuun erityisesti huumeiden käyttäjien tiedontarpeita muotoillessani. Tekemäni luokittelu toki auttaa toistettavuudessa ja samankaltaisiin tuloksiin on mahdollista päästä ainakin hyvää ja huonoa huumevalistusta selvitettäessä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen tuloksien pohjalta muodostamani tehokkaan päihdevalistuksen mallin ja pohdin suomalaisen päihdepolitiikan tulevaisuutta. Lisäksi käsittelen internetin mahdollisuuksia toimia osana sosiaalihoitoa ja sosiaalipalveluja. Lopuksi kerron havaitsemistani jatkotutkimuksen tarpeista.

6.1 Tehokkaan valistuksen malli

Tutkimukseni tulosten perusteella oli mahdollista muodostaa tehokkaan valistuksen malli, joka pyrkii ottamaan huomioon tietoa tuottavat, sitä välittävät ja erityisesti tietoa tarvitsevat tahot. Malli perustuu tutkimustuloksiini, joissa on huomioitu Kaukosen (1998) typologian reflektiivinen valistus, haittojen vähentäminen ja hyvinvoinnin lisääminen (Kaukonen 1998, 179–181). Lisäksi siinä on hyödynnetty Salasuon ja Rantalan (2002) muodostamia huumeiden käyttötapoja sekä Seppälän ja Mikkolan (2003) kaksisuuntaisen valistuksen ideaa (Salasuo & Rantala 2002, 42, Seppälä & Mikkola 2003, 11–13). Myös varhainen tunnistaminen otetaan huomioon (ks. Seppälä 2003). Malli voidaan nähdä pikemmin tehokkaan valistuksen ideaalityyppinä kuin absoluuttisesti kaikkialla pätevänä ja toimivana.

6.1.1 Tieteellinen totuus valistuksen yhtenäisen sanoman pohjana

Tutkimukseni tulosten perusteella hyvään huumevalistukseen ei kuulu pelottelu eikä valehtelu. Huumevalistuksessa olisi siis tuotava esiin totuus. Totuus on mahdollista tavoittaa tieteen periaatteita kunnioittavalla tutkimuksella. Juhani Aaltola (2001) on todennut, että tieteellinen menetelmä nojaa oletukseen, jonka mukaan on olemassa todellisia olioita, joiden ominaisuudet eivät ole riippuvaisia niistä koskevista mielipiteistämme. Nämä oliot vaikuttavat säännöllisten lakien mukaan aisteihimme. Päättelyn sekä havaitsemisen perusteella voimme vakuuttua siitä, mitä oliot ovat todellisuudessa. Kokemuksen ja pohdinnan varassa on mahdollista päätyä pätevään tietoon. (Aaltola 2001, 16.) Tästä voidaan päätellä, että myös huumevalistuksen tulisi pohjautua tieteellisillä menetelmillä tutkittuun oikeaan tietoon, mikäli tarkoituksena on kertoa totuus. Tietoa ei kuitenkaan voida saavuttaa ilman tutkijoita, jotka on vihitty tieteesä saloihin.

Tutkimukseni tulokset osoittivat, että valistuksen tulisi myös olla realistista ja ajanmukaista. Myös valistuksen yhtenäisyys on tavoittelun arvoinen asia, eikä siis alkoholia ja tupakkaa tulisi käsitellä huumevalistuksesta erillisenä asiana. Realistisen valistuksen tulee siis ottaa huomioon huumeiden erilaiset käyttötavat (ks. Salasuo & Rantala 2003, 42) ja viihdekäyttö on otettava huomioon todellisena ilmiönä ja mahdollisuutena. On ymmärrettävä, että suurin osa päihteiden käytöstä on kokeilu- ja viihdekäyttöä ja tämän tunnustaminen lisää päihdevalistuksen uskottavuutta.

Valistuksen yhtenäisyyden vaateen täyttyminen edellyttää myös alkoholi- ja tupakkavalituksen liittämistä samaan yhteyteen. Tätä ei tule tulkita huumeiden laillistamisen kannalta, vaikka Piispa (2002a, 2002b, 2002c) havaitsi tutkimuksessaan, että liberaalit käyttivät kannabiksen laillistamisen perusteluina väitettä, jonka mukaan cannabis on alkoholia vaarattomampi päihde. Yhtenäisellä päihdevalistuksella en tässä siis tarkoita sitä, että huumeita on laillistettava lisää. Päinvastoin yritän herättää keskustelua jopa päihdepoliittisten linjausten tiukentamisesta päihdevalistuksen puolella.

Valistuksen yhteydessä tupakan ja alkoholin siirtäminen muiden päihteiden kanssa samaan ryhmään, voidaan nähdäkseni ymmärtää ennemmin päihdepolitiikan tiukentamiseksi kuin huumepolitiikan vapauttamiseksi. Toisaalta on muistettava, että alkoholin ja tupakan laillinen ja kulttuurinen erityisasema on Suomessa omalaatuinen verrattuna huumeisiin. Se ei kuitenkaan tee niistä vaarattomia päihteitä, mistä johtuen niiden käytöstä aiheutuvia riskejä on syytä käsitellä myös päihdevalistuksessa. Viihdekäyttö on myös alkoholikeskustelussa tuntematon käsite. Käyttötavat huomioiva yhtenäinen päihdevalistus olisi omiaan tuomaan näkökulmaa myös alkoholin käyttöön. Viihdekäytön painottaminen saattaisi innostaa ihmisiä myös käyttäytymään alkoholin vaikutuksen alaisena viihteellisemmin. ”Älä sammu, jää viihteelle!” voisi olla uusi iskulause kuluneen ”Jos otan en aja, jos ajan en ota”-fraasin ohelle.

Päihdevalistuksessa käytettävä ajankohtainen tieto tulee aikaa seuraavan tutkimuksen tuloksena yhteistyössä muiden asiantuntijoiden ja eri käyttökulttuureiden informanttien kanssa reflektiivisen ja kaksisuuntaisen valistuksen sekä hyvinvoinnin edistämisen oheisilmiönä. Ilmiöitä ja ajankohtaisia tiedontarpeita voidaan tunnistaa varhaisen tunnistamisen tutkimuksen avulla. (Ks. Seppälä 2003 ja Kaukonen 1998.) Tässä vaiheessa otan käyttöön käsitteen päihdevalistus, jolla jatkossa tarkoitan huume-, tupakka- ja alkoholivalistusta. Käsite tukee paremmin tutkimuksen tuloksia ja helpottaa johtopäätösten ymmärtämistä.

6.1.2 Valistuksesta asiantuntevaan tiedotukseen

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että päihdevalistusta antavat henkilöt eivät usein ole ajan tasalla eikä heillä välttämättä ole riittävää asiantuntemusta huumeista. Tästä voidaan tehdä johtopäätös, jonka mukaan valistajat eivät ole saaneet riittävää koulutusta hoitaa tehtäväänsä. Jatkossa olisi syytä miettiä olisiko tarpeen luoda uusi asiantuntijajoukko, jolle annettaisiin erityinen koulutus päihdevalistuksen antamiseen. Nämä asiantuntijat voitaisiin nimetä päihdetiedottajiksi, koska päihdevalistaja jo nimenä antaa määrätynlaisen epätasa-arvoisen leiman vuorovaikutteisen suhteen muodostumiselle. Uuden asiantuntijaprofession myötä, tulisi myös tarkemmin pohtia sitä, kuka päihdevalistusta ja -tiedotusta on oikeutettu antamaan. Mikäli asiantuntijoita koulutettaisiin riittävä määrä, voitaisiin vastuu päihdevalistuksesta siirtää poliisilta, sosiaali- ja terveysviranomaisilta ja opettajilta suoraan päihdetiedottajille. Tällöin voitaisiin olla varmoja tiedon ja valistuksen laadusta.

Ensisijaisen tärkeää päihdetiedottajien työssä tulisi olla toimivien ja interaktiivisten valistustilanteiden luominen ja niiden ylläpitäminen kaksisuuntaisen ja reflektiivisen valistuksen vaateita kunnioittaen. Tavoitteena tulisi olla haittojen vähentäminen ja hyvinvoinnin edistäminen. (Ks. Seppälä & Mikkola 2003, Kaukonen 1998, 180–181.) Tässä tulisi hyödyntää uusia ja ennakkoluulottomia tapoja valistaa, ja ainoastaan vanhaan perinteeseen valistukseen jumittuminen tulisi asettaa päihdetiedottajien ammattiryhmän eettisten periaatteiden vastaiseksi, koska useissa yhteyksissä on jo osoitettu sen olevan tehotonta.

Päihdetiedottajan tehtävä olisi myös viestittää tietoa tuottavalle taholle huomaamistaan ajankohtaisista asioista ja tiedontarpeista. Käytännössä päihdetiedottaja toimisi lähes aina myös kokeilijan tai käyttäjän ja tiedon välikätenä. Valistustieto kulkisi tutkijoilta huumetiedottajille ja siitä eteenpäin tietoa tarvitseville tahoille. Myös yhteistyö viranomaisten kanssa olisi tarpeen, koska heillä on paljon hyödyllistä ajankohtaista tietoa. Esimerkiksi A-, B- tai C-hepatiittiepidemioista ja hiv-tilanteista uusinta tietoa saadaan terveysviranomaisilta. On hyvä jakaa tietoa myös erityisen voimakkaista tai likaisista liikkeellä olevista aineista. Kohdennettu valistus vaikka internetin keskustelupalstalla saattaa säästää monelta murheelta.

6.1.3 Kokeilija, käyttäjä ja tavallinen ihminen

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että huumeiden käyttäjillä, kokeilijoilla, heidän läheisillään ja oikeastaan lähes kaikilla ihmisillä on olemassa huumeisiin liittyvää tiedon tarvetta. Tiedon tarpeista voidaan muodostaa kategoria, joka helpottaa tiedon tarpeiden käsittelemistä ja hahmottamista. Sitä on myös mahdollista käyttää valistuksen apuvälineenä. Tämän perusteella voidaan todeta, että valistusta suunnitellessa ja sitä kohdentaessa on huomioitava huumeisiin liittyvät tiedon tarpeet.

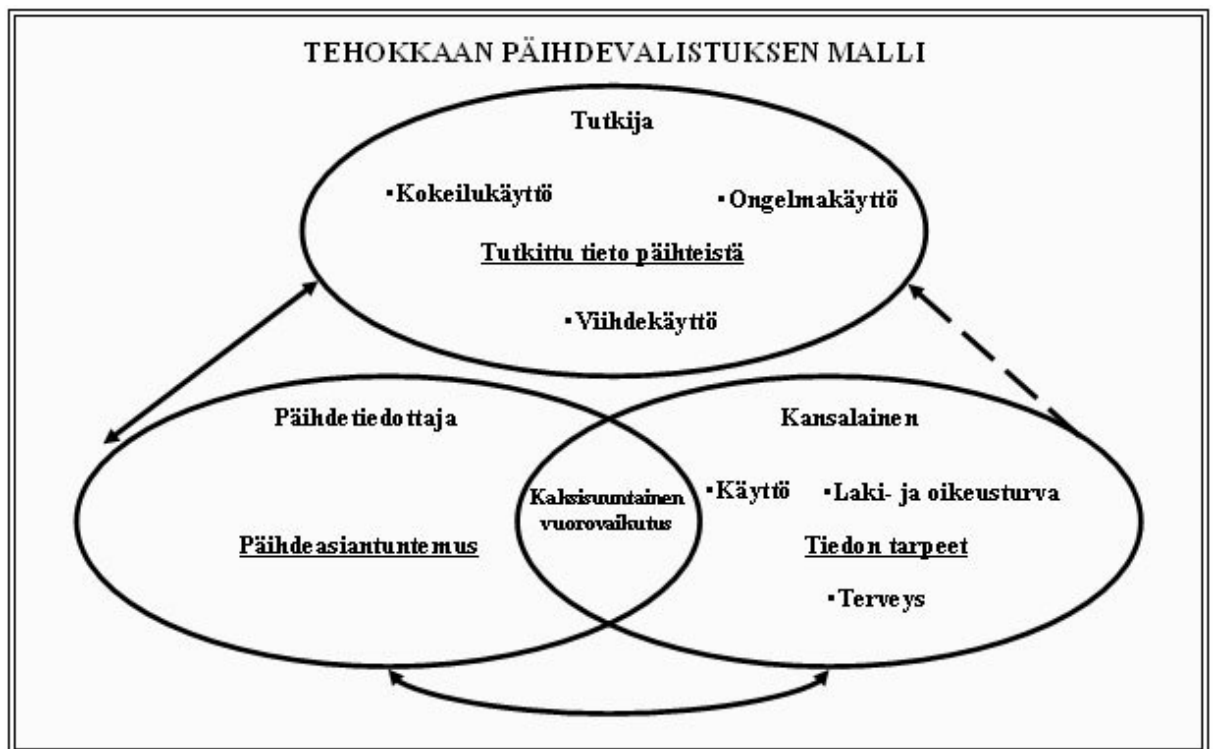
Ajankohtaisia tiedontarpeita voidaan selvittää kaksisuuntaisen huumevalistuksen keinoin. Tässä informantti eli kokeilija, käyttäjä tai joku muu huumeekulttuuria tunteva antaa tietoa huumetiedottajalle tai jopa suoraan tutkijalle ja tiedon tuottajalle. Lähtökohtana on kuitenkin se, että kaksisuuntainen valistus on tutkimuksen tarpeen selvittämisessä tärkeä apuväline, minkä vuoksi tutkijoiden tulisi rantautua kentälle vasta päihdetiedottajien havaitessa jonkin tietyn kohteen, jota on syytä tutkia. Tutkijan ja päihdetiedottajan yhteistyö tulee olla tiivistä ja aktiivista.

Tehokkaan valistuksen malli lepää siinä todellisuudessa, että tupakan, huumeiden ja alkoholin käyttötavat jakautuvat kokeilukäyttöön, viihdekäyttöön ja ongelmakäyttöön. Niistä aiheutuvista riskeistä, haitoista ja eduista saadaan tietoa ainoastaan tieteellisen tutkimuksen periaatteiden mukaan tehdyllä tieteellisellä tutkimuksella. Tutkimusta tekevät siihen erikoistuneet henkilöt. Tutkimuksen pohjalta saatua tietoa vievät eteenpäin erityisen päihdetiedottajan koulutuksen saaneet henkilöt, joita koulutetaan riittävä määrä. Päihdevalistus siirtyy opettajien ja poliisien harteilta näille kyseisille henkilöille, joita palkataan jokaiseen kuntaan riittävä määrä, jotta he ehtivät toteuttaa usein tiimissä ja ajoin yksi erilaisia interaktiivisia päihdetiedotustempauksia ja -tapahtumia. Nämä liitetään koulujen opetusohjelmiin yhteistyössä opetushallituksen kanssa.

Päihdetiedottajat toimivat vuorovaikutuksessa nuorten kanssa ja kaksisuuntaisella valistuksella sekä ilmiöiden varhaisella tunnistamisella valistusta osataan paremmin kohdentaa ja on mahdollista pysyä ajan hermolla. Päihdetiedottajat myös tarkastelevat asioita ihmisten olemassa olevien huumeita koskevien tiedon tarpeiden kautta ja erilaista tiedotusmateriaalia tuotetaan näitä tarpeita vastaaviksi. Perusajatuksena on hyvinvoinnin edistäminen, päihdehaittojen ehkäisy ja minimointi. Luonnollisesti ohjaus- ja valvontajärjestelmät, eli valtion normatiivinen valta, säilyy. Valistuksella ei kuitenkaan enää

luoda valheellisia mielikuvia, vaan ihmisiä kunnioitetaan ja heille kerrotaan totuus. Asiantuntijoiden ja ihmisten välillä vallitsee luottamus toisiinsa. Sosiaali- ja terveysalan sekä tavallisen ihmisen kentät kohtaavat toisensa rajapinnan ylittäen varhaisesta tunnistamisesta aina kaksisuuntaiseen valistukseen saakka.

Kuviossa 3 kuvaan tehokkaan päihdevalistuksen mallia. Nuolet osoittavat tiedon kulun suunnan.

Kuvio 3. Tehokkaan päihdevalistuksen malli.

6.2. Päihdepolitiikan tulevaisuus

Tämän hetken päihdevalistuksen yksi suuri epäkohta on tupakka- ja alkoholivalistuksen eriyttäminen omiksi osioikseen sekä maassamme kummittelevat narkofobiset asenteet. Suomen suurin päihdeongelma on kuitenkin alkoholi. Alkoholin kulutus ja käytön aiheuttamat sosiaaliset ja terveydelliset haitat ovat viime vuosina vielä lisääntyneet entisestään ja valtioneuvosto on syksyllä 2003 ensimmäistä kertaa Suomen historiassa linjannut periaatteet alkoholipolitiikasta. Ohjelman kolme tärkeintä tavoitetta ovat alkoholin aiheuttamien haittojen vähentäminen lasten ja perheiden hyvinvoinnin turvaamiseksi,

alkoholijuomien riskikäytön ja sen aiheuttamien riskien vähentäminen ja alkoholijuomien kokonaiskulutuksen kääntäminen laskuun. (STM 2003:6, 3.) Periaatepäätös on tervetullut aikana, jolloin alkoholi on arkipäiväistynyt kadottaen luonteensa vaarallisena päihteenä.

Alkoholin kiistaton haitallisuus ja sen kansantaloudellinen kuormittavuus on lähtökohta, joka on otettava huomioon päihdepolitiikkaa ja päihdevalistusta suunnitellessa. Huumeet ovat politiikan retoriikassa hyvä asia, joilla saa nopeasti huomiota ja menestystä vaaleissa. Alkoholin asemaa sen sijaan ei uskalla kyseenalaistaa kukaan. Humalan elämyksellisyys ja sen mahdollistama seurallisuus (ks. Kuusi 2004, 385) ovat liian opittuja, jotta kukaan edes uskaltaisi kyseenalaistaa alkoholin oikeutusta läpäistä sosiaalisen elämämme kaikki kerrokset.

Strategia on kuitenkin erittäin tuhoisa. Alkoholin ja tupakan vaaroja ei saa unohtaa huumeiden riskien varjolla. Alkoholi, tupakka ja huumeet eivät ole toisiaan poissulkevia todellisuudessa, vaikka ne suomalaisessa päihdepolitiikassa sitä ovatkin. Päihdetilastollisen vuosikirjan mukaan vuonna 2001 alkoholisairaudet tappoivat 1477 suomalaista. Huumausainekuolemia sen sijaan oli samana vuonna ruumiin avauksissa tehtyjen löytöjen perusteella 165 kappaletta. (Hein & Virtanen 2002, 111.) On otettava huomioon, että huumeita käytetään Suomessa huomattavasti vähemmän kuin alkoholia, minkä vuoksi luvut eivät ole vertailukelpoiset. Se ei silti muuta sitä tosiasiaa, että alkoholiin voi joissakin olosuhteissa kuolla. Tupakkaverkko.fi-internet -sivujen mukaan tupakointi aiheutti vuonna 1987 lääkarissäkäyntejä 600 000 kappaletta ja kokonaisia hoitopäiviä sairaaloissa 220 000–300 000 kappaletta. (<http://www.tupakka.org>.) Voidaan siis päätellä, että tupakka, alkoholi ja huumeet ovat kaikki erittäin vaarallisia. Ainoastaan huumeiden eksklusioasema lain ulkopuolella on peruste alkoholin ja tupakan suosimiselle niin päihdevalistuksessa kuin päihdepolitiikassa. Peruste ei kuitenkaan kansanterveyden nimessä ole riittävä. Nykyinen meno leikkii ihmisten hengillä.

Uskottavuuden, päihdepoliittisten tavoitteiden, totuuden ja kansalaisten arvostuksen nimissä olisi toteutettava politiikkaa, joka ottaa huomioon kaikkien päihteiden vaarat ja riskit tasapuolisesti tieteellisen tutkimuksen perusteella. Hoivaaminen ei riitä, vaan yksilölle on jätettävä nykyistä enemmän vastuuta, oli kyse sitten osittaisesta tai totaalista kieltolaista. Suurta huolta Suomessa on aiheuttanut vuoden 2003 ja 2004 päihdepoliittisissa keskusteluissa Eestin liittyminen Euroopan unionin jäseneksi vuonna 2004 ja Suomen erityisaseman poistuminen EU:n sisäistä alkoholituontia koskien. Pääministeri Vanhasen hallitus on saanut harmaita hiuksia pohtiessaan, kuinka estää kansaa saamasta viinaa edulliseen hintaan. Valtioneuvoston periaatepäätös alkoholipolitiikan linjauksista toteaa, että matkustajatuonnin

vapautuminen halvemman hintatason maista ja siitä johtuvat alkoholin hinnan alennuspaineet pahentavat tilannetta (STM 2003:6, 7). Huoli on aiheellinen, mutta se ei jätä tilaa kansalaisten omalle harkinnalle päättää terveydestään. Haittojen vähentäminen voidaan tässä nähdä selkeästi Toivo Hurmeen (2002) käsitteillä ilmaistuna puhtaasti kansanterveysnäkökulmasta tai sairausnäkökulmasta sen sijaan, että haittoja vähennettäisiin ihmisoikeusnäkökulmasta (Hurme 2002, 415–421).

Alkoholin vaarat on siis tunnustettu ja alkoholipolitiikan linjauksista on muodostettu periaatepäätös. Maassamme on valtion toimesta linjattu sekä huume- että alkoholipolitiikkaa erilaisilla strategioilla ja ohjelmilla. Yhtenäistä kattavaa päihdepoliittista strategiaa ei vielä ole, mutta se ei estä käsittelemästä päihteitä samoilla periaatteilla päihdevalistuksessa. Aikojen kuluessa voidaan mahdollisesti päihdepolitiikkaa käydä läpi yhtenäisenä debattina ilman narkofobiaa tai tuhoisia ennakkoasenteita. Tällä hetkellä siihen ei vielä julkisessa keskustelussa ole edellytyksiä ja vastuu ymmärtämisestä jää yksilölle.

6.3 Internet huumevalistuksen kenttänä

Informaatioyhteiskunta asettaa vaatimuksia myös päihdevalistukselle. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2003 suomalaisista kotitalouksista 57 prosentilla oli käytössä tietokone ja 45 prosentilla internet-yhteys. Internetin käyttäjien määrä on ollut tasaisessa kasvussa ja keväällä 2003 toteutetun tutkimuksen mukaan noin 66 prosenttia 15–74-vuotiaista, eli reilut 2,6 miljoonaa henkeä, oli käyttänyt internetiä tutkimushaastatteluja edeltäneiden kolmen kuukauden aikana. (http://www.stat.fi/tk/tp_tied/tiedotteet/v2003/915tts.html.) Myös hallitus on muodostanut oman tietoyhteiskunnan politiikkaohjelman, jossa todetaan, että Suomen valtio ja hallitus panostaa voimakkaasti myös jatkossa tietoyhteiskunnan kehittämiseen ja sen edellytysten tukemiseen. Sen avulla voidaan edistää kansallista hyvinvointia, taata kilpailukykyä, tehostaa toimintoja sekä parantaa laatu-kustannus -suhdetta sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. (<http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/pdf/fi/42828.pdf>).

Kokototuus.com -huumeviestintäkampanja oli aloittaessaan aikaansa seuraava, uusi ja erilainen ennaltaehkäisevän huumetyön uljas esimerkkitapaus. Kampanja on ollut mielestäni onnistunut sekä kohdennetun että yleisen ennaltaehkäisevän huumetyön kannalta, sillä keskusteluihin näytti osallistuvan huumeiden käyttäjiä ja ihmisiä, jotka eivät käytä huumeita. Mikään hyvä ei kuitenkaan koskaan voi olla liian hyvää, ja tutkiessani kampanjan sivuja, keräämääni aineistoa sekä yleisesti internetin erilaisia päihteitä koskevia sivustoja, sain

runsaasti ajatuksia siitä millaista huumevalistus voisi olla internetissä. Jatkossa on selvempää puhua internetissä tapahtuvasta huume- ja päihdevalistuksesta muodostamallani käsitteellä *internet-pohjainen päihdevalistus*.

Internet-pohjaisessa päihdevalistuksen suunnittelussa on syytä pohtia, kuinka *tekoäly* voi hyödyntää. Eero Hyvösen (1993) mukaan tekoäly, *artificial intelligence*, on tieteidenvälinen tutkimusala, jonka tavoitteena on ymmärtää elollisten olentojen ja koneiden älykkääksi katsottavia toimintoja kuvaamalla niitä laskennallisella tavalla. Alan tutkijat pyrkivät ymmärtämään älyllisen toiminnan periaatteita uusien mallien ja teorioiden avulla. Käytännöllisempi tavoite tekoälyn tutkimuksessa on kehittää menetelmiä siitä, miten älykkyyttä vaativia toimintoja voidaan ohjelmoida tietokonejärjestelmille eri sovellutuksissa. (Hyvönen 1993, 22.) Toisin sanoen tekoälyn voi määritellä pyrkimykseksi saada tietokoneet suorittamaan tehtäviä, joiden suorittamiseen katsotaan voitavan vaatia ihmisiltä älykkyyttä (Rakshit & Peuhu 1993, 62).

Omien havaintojeni mukaan esimerkiksi puolitoluus.com -sivustoilla olisi tarvetta sosiaali- ja terveysalan asiantuntijatiedolle. Tällä hetkellä sivuilla on olemassa vain huumeiden käytön harrastajanäkökulma asiaan ja sen hyödyntäminen esimerkiksi aineen käytön kertamäärässä, voidaan kuitenkin nähdä hyvin riskialttiina ja epäluotettavana. Tottuneen käyttäjän määrän viihdetarkoituksessa otettua huumetta voi aiheuttaa vakavan yliannostuksen kokemattomamman kohdalla. Havaintojeni mukaan puolitoluus.comissa oli myös täysin selkeitä neuvoja ja ohjeita huumeiden käyttöön ja hankintaan. Ilmeisesti sivujen ylläpito ei ollut ehtinyt vielä huomata kyseisiä viestejä. Tämä ei kuitenkaan käy kyseeseen julkisin varoin rahoitetussa kampanjassa.

Tekoälyn avulla sivuille on mahdollista ohjelmoida virtuaalineuvoja-tiedottaja, joka antaa tarvittaessa asiantuntijatietoa. Tekoäly tunnistaa kirjoittajan sanat ja osaa muodostaa vastauksen sen mukaan, mitä siihen on ohjelmoitu. Toisin sanoen internet-pohjaiset asiantuntijatehtävät on mahdollista siirtää tekoälyn harteille. Tekoäly voidaan myös ohjelmoida tunnistamaan huumeiden käyttöä ja hankintaa edistävät viestit, jolloin on mahdollista estää kokonaan niiden pääsy sivustolle. Internet-pohjaista päihdevalistusta on viisasta ulottaa sinne, missä nuoret jo valmiiksi kuluttavat aikaansa. Esimerkiksi erilaiset nuorten keskusteluhuoneet, kuten www.habbothotel.fi, ovat mainioita tähän tarkoitukseen. Mainitsemassani palvelussa toimii jo Elämä on parasta huumetta ry:n huumetietobussi, mutta toimintaa on mahdollista kehittää vielä paljon.

Habbohotellin yhteydessä koeajettiin jouluna 2003 www.manteli.net -sivusto. Manteli.netin tarkoituksena oli auttaa niitä lapsia ja nuoria, joiden joulu ei ole ”rauhaisa kiiltokuvaidylli tai ratkiriemukas perhejuhla”. Sivujen keskusteluhuoneissa oli mahdollisuus jutella myös aikuisen auttajan kanssa. Sivusto oli tarkoitettu juuri joulun ajan mieltä helpottamaan ja se suljettiin tapaninpäivänä. Tärkeintä internet-pohjaisissa hankkeissa on interaktiivisuuden periaate. Internetin käyttäjän on päästävä myös itse vaikuttamaan ja osallistumaan.

Ajatus sosiaalihuollon tehtävien osittaisesta siirtämisestä internetiin ei ole uusi. Suomessa pioneerihankkeena on toiminut avec-hankkeen tuottama www.apua.info palveluportti, joka on 15:sta eri järjestön yhteinen tietolähde, josta avuntarvitsija tai joku muu tiedonetsijä löytää helposti tarvitsemaansa tietoa. Avec-hankkeessa pyritään myös järkevään työnjakoon. Lähtöajatuksena on perinteisten palvelujen tukeminen ja ihmisen mahdollisuudet vaikuttaa omaan tilanteeseensa. Palveluja tuotetaan internetiin, sillä se sopii hyvin tietolähteeksi anonymiteetin ja sosiaalisen etäisyyden mahdollistajana. Tällaisia internetissä tuotettuja tukipalveluja voidaan kutsua *telemaattiseksi palveluksi*. (http://www.a-klinikka.fi/tiimi/-arkisto/102/apua_info.htm.)

Muita samantyyppisiä sivustoja ovat olkanetti, nettiturvakoti, Virtuaaliolkapää, Insp-verkko Päihdelinkki ja Tukinet. (http://www.a-klinikka.fi/tiimi/-arkisto/102/apua_info.htm.) Tällä hetkellä Suomessa toimivat telemaattiset palvelut perustuvat ymmärtääkseni vertaistuen ja sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden työhön. Tulevaisuudessa telematiata voidaan kuitenkin toteuttaa ainakin osittain tekoälyn avulla, mikäli nyt käynnistetään tutkimuksia, jotka selvittävät tekoälyn käyttöä telematiassa. Ylipäätään telematian mahdollisuuksia sosiaalihuollossa tulee nopeasti selvittää.

Tekoälyä pidetään vielä eettisesti kyseenalaisena, koska ajatus siitä, että kone voisi korvata ihmisen, on useimmille hyvin vieras. Asiaa kannattaa pohtia myös siltä kannalta, että ihminen on kuitenkin luonut koneen, tekoälyn, helpottaakseen elämää. Tekoälyyn ohjelmoidut toiminnot ovat tulleet ihmisestä. Kone ei ole paha ja science fiction -elokuvista tutut ennustukset koneiden valtaamasta telluksesta eivät muuttuneet lihaksi tekoälyn syntyessä. Uuden teknologian ja sen suomat mahdollisuudet voidaan ottaa vastaan mielihyvän kokemuksella.. Tekoälyllä ja teknologialla vielä sosiaalialan piirissä paljon mahdollisuuksia, joita ei juuri ole vielä huomattu.

6.4 Lopuksi ja seuraavaksi

Tehokasta päihdevalistuksen mallia on syytä testata käytännössä ensin sosiaali- ja terveysalan ihmisillä, opettajilla ja poliisilla ja myöhemmin erilaisilla nuorisoryhmillä. Päihdevalistusta tulee miettiä kokonaisuutena uusiksi moniammatillisessa työryhmässä. Tehokkaan päihdevalistuksen mallia voidaan käyttää tässä apuvälineenä ensin ideatasolla, ja mikäli malli osoittautuu toimivaksi, voidaan sitä soveltaa myös käytäntöön. Huumeisiin, tupakkaan ja alkoholiin liittyviä tiedontarpeita on selvitettävä vielä perusteellisemmin ja tulosten pohjalta on suositeltavaa suunnitella erilaisia kohdennetun valistuksen kampanjoita.

Tekoälyn ja tietotekniikan hyödynnettävyyttä erityisesti päihdehuollossa, päihdevalistuksessa ja päihdetiedotuksessa on selvitettävä. Tekoälyn perustuvaa päihdevalistusohjelmaa voidaan alkaa jo kehittää yhteistyössä eri asiantuntijaryhmien kanssa. Tietotekniikan suomiin mahdollisuuksiin on tartuttava pelkäämättä ja sosiaali- ja terveys-, kasvatus- ja koulutusalan asiantuntijoiden ennakkoluuloja koneita kohtaan on lievitettävä erilaisin ohjelmin ja koulutuksin. Telemaattiset palvelut voivat olla ratkaisu sosiaalihuollon tulevaisuuden ongelmiin, jotka liittynevät työvoiman ja taloudellisten resurssien riittävyyteen.

Tietotekniikka on otettava mukaan luomaan tulevaisuuden sosiaalipolitiikkaa. Yhtenä sen pioneerihankkeena voi olla internetin laaja hyödyntäminen päihdevalistuksessa. Kokeilemalla uusia keinoja ennakkoluulottomasti, voidaan pelkistä toiveista ja linjauksista päästä askel eteenpäin kohti todellisia käytännön saavutuksia. Lähtökohta on kuitenkin politiikan areenojen avaaminen luovalle ja vapaalle keskustelulle.

LÄHTEET

Aaltola, Juhani 2001. Filosofia, tiede, ymmärtäminen. Teoksessa: Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 9–26.

Alasuutari, Pertti 1994. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Berelson, Bernard 1952. Content Analysis in Communication research. Glencoe.

Bruun, Kettil 1970. Järkiperaistä huumausainepolitiikkaa kohti. Teoksessa: Taipale, Ilkka (toim.) Huumausainekysymys. Porvoo: WSOY, 168–189.

Calafat, Amadot ym. 1998. Characteristics and Social Representation of Ecstasy in Europe. Palma de Mallorca: IREFREA and European commission.

Costigan, T. James 1999. Introduction. Forests, Trees, and Internet Research. Teoksessa Jones, Steve (toim.) Doing Internet Research. Critical issues and Methods for Examining the Net. United States of America: SAGE Publications Ltd., xvii–xxiv.

Dizard, Wison Jr. 2000. Old Media, New Media. Mass Communication in the Information Age. Third Edition. United States of America: Addison Wesley Longman, Inc.

Giddens, Anthony 1997. Sociology. Third Edition. Great Britain: TJ International, Padstow, Cornwall.

Habermas, Jürgen 1981. Theorie des kommunikativen handelns. Band I. Handlungsrationalität und gesellschaftliche Rationalisierung. Suhrkamp. Augsburg.

Hakkarainen, Pekka 1987. Huumausainekulttuuri ja käyttötavat Suomessa. Julkaisematon sosiologian lisensiaattitutkielma. Turun yliopisto.

Hakkarainen, Pekka 1992. Huumausaineiden käyttötavat. Teoksessa Kontula, Osmo (toim.) Huumeiden käyttäjät Suomessa. Hämeenlinna: Karisto, 119–145.

Hakkarainen, Pekka 2000. Tupakka –nautinnosta ongelmaksi. Tampere: Vastapaino.

Hakkarainen, Pekka & Metso, Leena 2003. Huumeiden käytön uusi sukupolvi. Yhteiskuntapolitiikka 3/2003, 244–256.

Hansen, W. 1992. School-based substance abuse prevention: a review of the state of the art in curriculum, 1980–1990. Health Education Research vol. 7, 403–430.

Havio, Marjaliisa & Mattila, Riitta & Sinnemäki, Tarja & Syysmeri Leena 1995. Päihteenkäyttäjä hoitotyön haasteena. Jyväskylä: Gummerus.

Hein, Ritva & Virtanen, Ari 2002. Päihdetilastollinen vuosikirja. Stakes.

Hurme, Toivo 2002. Harmin paikka? Haittojen vähentämisen käsitteellinen ongelmallisuus huumeepolitiikassa. Yhteiskuntapolitiikka 5/2002, 415–422.

Hyvönen, Eero 1993. Tekoäly ja tietämystekniikka. Teoksessa: Hyvönen, Eero, Karanta, Ilkka ja Syrjänen, Marrku (toim.) Tekoälyn ensyklopedia. Hämeenlinna: Karisto Oy, 13–26.

Jaatinen, Jaana 2000. Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina. Stakes, Raportteja 251.

Jallinoja Piia, Helakorpi, Satu & Uutela Antti 2003. Huumekontaktit, huumemielipiteet ja valtakunnallisen viestintäkampanjan havaittavuus. Tutkimus suomalaisista vuonna 2002. Helsinki Kansanterveyslaitos: Hakapaino.

Kainulainen, Heini 2002. Pitääkö huumeiden käyttäjää rangaista? Teoksessa: Kontula, Osmo (toim.) Huumeiden käyttäjät Suomessa. Hämeenlinna: Karisto, 229–251.

Kaukonen, Olavi 1998. Valtiollisesta yhteisölliseen huumausainekontrolliin. Teoksessa: Jaatinen, Jaana & Kaukonen, Olavi & Warsell, Leena & Halmeaho, Matti & Ahtola, Raija.

Huumeet ja kouluyhteisö. Konstruktionistinen tapaustutkimus. Stakes, Tutkimuksia 91, 169–187.

Kaukonen, Olavi 2000. Päihdepalvelut jakautuneessa hyvinvointivaltiossa. Stakes, Tutkimuksia 107.

Ketonen, Oiva 1994. Tieteen etiikkaa. Teoksessa: Niskanen, Vesa A. (toim.) Tieteellisten menetelmien perusteita ihmistieteissä. Opiskelijan opas. Helsinki: Yliopistopaino, 78–86.

Kivimäki, Antti, 2003. Uusi tutkimustapa tuo nopeasti tietoa huumeiden käytön muutoksista. Helsingin Sanomat 14.9.2003, A13.

Kinnunen, Aarne 1990. Hedonistinen huumeen käyttö ja sen hallinta. Tapaustutkimus helsinkiläisistä pilvenpolttajista. Sosiologian pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Kontula Osmo 1992. Huumeiden käyttäjät suomalaisessa päihdepolitiikassa. Teoksessa: Kontula, Osmo (toim.) Huumeiden käyttäjät Suomessa. Hämeenlinna: Karisto, 11–31.

Kuusi, Hanna 2004. Viinistä vapautta. Alkoholi, hallinta ja identiteetti 1960-luvun Suomessa. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kääriäinen, Aino 2003. Lastensuojelun sosiaalityö asiakirjoina. Dokumentoinnin ja tiedonmuodostuksen dynamiikka. Sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimuksia 1/2003, Helsingin yliopisto.

Lehtonen, Heikki 1990. Yhteisö. Tampere: Vastapaino.

Mäkelä, Klaus 1990. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa: Mäkelä, Klaus (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 42–61.

Partanen, Juha & Metso, Leena, 1999. Suomen toinen huumeaalto. Yhteiskuntapolitiikka 2/1999, 143–149.

Partanen, Juha 2002. Huumeet maailmalla ja Suomessa. Teoksessa: Kaukonen Olavi & Hakkarainen, Pekka (toim.) Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus Kirja, 13–37.

Pietilä, Veikko 1976. Sisällön erittely. Helsinki: Gaudeamus.

Piispa, Matti 2002a. Kuinka liberaalit valtasivat sitin? Analyysi Puolitotuus.comin ensimmäisistä viikoista. Teoksessa: Jallinoja, Piia, Piispa, Matti & Tigerstedt, Christoffer (toim.) Huumeviestintä ja paikallistoimintahanke 2001–2003-arviointiryhmän väliraportti.

Piispa, Matti, 2002b. Jätetäänkö nettikeskustelut huumeista liberaaleille? Tiimi 2/2002, 8–9.

Piispa, Matti, 2002c. Nettikeskustelut huumeista liberaalien leirinä. Tiimi 6/2002, 15–17.

Rakshit, Tommi & Peuhu, Ari 1993. Tekoälyn filosofia. Teoksessa: Hyvönen, Eero, Karanta, Ilkka ja Syrjänen, Marrku (toim.) Tekoälyn ensyklopedia. Hämeenlinna: Karisto Oy, 62–72.

Salasuo, Mikko 1999. Ensimmäinen huumeaalto Helsingissä. Kannabisalakulttuurin synty, kehitys ja muodot vuosina 1962–1975. Yhteiskuntahistorian pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Salasuo, Mikko & Rantala, Kati 2002. Huumeiden viihdekäyttö ajankuvana. Teoksessa: Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka (toim.) Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus Kirja, 38–67.

Sarvanti, Tapani 1997. Huumepolitiikka ja oikeudenmukaisuus. Stakes, Tutkimuksia 83

Seppälä, Heikki 1992. Huumausainekontrolli oikeuslaitoksen näkökulmasta. Teoksessa: Kontula, Osmo (toim.) Huumeiden käyttäjät Suomessa. Hämeenlinna: Karisto, 167–176.

Seppälä Pauliina 2000. Kielletyt päihteet ja rave-kulttuuri. Yhteisöllisyyttä, etiikkaa ja identiteettiä. Kansainvälistä taustaa ja suomalainen tapaustutkimus. Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Seppälä Pauliina 2003. Havaintoja huumeista. Tutkimus huumeilmiön varhaisena tunnistajana. Stakes, Raportteja 275.

Seppälä, Pauliina & Mikkola, Tomi, 2003. Voiko valistus olla kaksisuuntaista? Tiimi 1/2003, 11–13.

Seppälä, Pauliina & Salasuo, Mikko 2001. Aaltoja vai vedenpinnan pysyvää nousua? Yhteiskuntapolitiikka 1/2001, 71–75.

Strauss, Anselm L. 1998. Qualitative analysis of social scientists. Cambridge: Cambridge university press.

Sulkunen, Pekka & Rantala, Kati & Määttä, Mirja 2003. Kantaa ottamuuden etiikka ja ehkäisevän päihdetyön ongelma kulutusyhteiskunnassa —esimerkkejä Klaari-projektista. Sosiaalipolitiikan ja tutkimuksen aikakauslehti 2/2003, 100–121.

Reinarman, Craig 1994. The social construction of drug scares. Teoksessa: Adler, Patricia & Adler, Peter (eds.) Construction of deviance. Belmont, Cal: Wadsworth Publisfing Company, 92–104.

Tobler, N. 2001. Prevention is a two-way process. Drug and Alcohol Findings nro 5. Lontoo: The Findings Partnership, 25–7.

Tervola, Marjut 2003. Kohtuus kunniaan. Helsingin Sanomat 24.8.2003, D5.

Toimenpideohjelma huumausainepolitiikan tehostamiseksi vuosille 2001–2003 ja raportti ohjelman toteutumisesta. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2003:8. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Valtioneuvoston periaatepäätös alkoholipolitiikan linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2003:6.

Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepolitiikasta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 4/1999.

Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepoliittisesta toimenpideohjelmasta vuosille 2004–2007. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 1/2004.

Virtanen, Ari 2003. Suomen huumausaineiden seurantakeskuksen kansallinen raportti EMCDDA:lle, Huumausainetilanne Suomessa 2002. Stakes, Tilastoraportteja 2/2003.

Lait ja asetukset

Huumausainelaki 1993. 1289/17.12.1993.

Huumausaineasetus 1993. 1603/30.12.1993

Päihdehuoltolaki 1986. 41/17.1.1986.

Laki rikoslain muuttamisesta 1993. 1904/17.12.1993.

Internet-lähteet

<http://www.a-klinikka.fi/tiimi/3402/paakirj.htm>, haettu 2/2004

http://www.a-klinikka.fi/tiimi/arkisto/102/apua_info.htm, haettu 1/2004

<http://annualreport.emcdda.eu.int/fi/>, haettu 1/2004

<http://www.health.fi/paihde/index.html>, haettu 9/2003

<http://www.kokototuus.com>, haettu 9/2003

<http://www.puolitotuus.com>, haettu 9/2003

Lahdenmäki, Ari, Rantala, Riku & Siivonen Riku, Journalisti: Poliitikkojen sätkynukkena.

<http://www.journalistiliitto.fi/journalisti/arkisto/62003/kesk/lahdenma.htm>, haettu 9/2004

<http://www.m-cult.net/mediumi>, haettu 10/2003

<http://www.metodix.com/metodi/pirkko/sisallonanalyysi.htm>, haettu 2/2004

<http://www.mtv3.fi/uutiset/arkisto/9701/970102/9701020108.html>, haettu 3/2004

http://www.stat.fi/tk/tp_tied/tiedotteet/v2003/915tts.html, haettu 2/2004

<http://www.a-klinikka.fi/tiimi/3402/paakirj.htm>, haettu 3/2004

<http://www.tupakka.org>, haettu 2/2004

<http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/pdf/fi/42828.pdf>, haettu 3/2004

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupahakemus

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

28.10.2003

Terveystieteiden tutkimuskeskus

Toiminnanjohtaja Harri Vertio

Teen pro gradutyönäni tutkimusta puolittotuus.comissa esiintyvistä päihdevalistusta ja huumeiden kokeilu- ja viihdekäyttöä koskevista repertuaareista. Tutkimus toteutetaan Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa yhteiskuntapolitiikan laitoksella, jossa itse opiskelen sosiaalityön linjalla. Pro gradu -työtäni ohjaa VTT Kari Huotari.

Haen lupaa toteuttaa tutkimukseni ja käyttää Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ylläpitämiä puolittotuus.com ja kokototuus.com- internet-sivuja tutkimukseni aineistona. Haen myös lupaa käyttää keräämääni aineistoa mahdollisissa jatkotutkimuksissani.

Tarkoitukseni on tutkia puolittotuus.comissa käytäviä valistuskeskusteluja erityisesti huumeiden viihdekäyttäjien tuottamista repertuaareista käsin. Tavoitteenani on selvittää samalla suomalaisen valistusrepertuaarin suurimpia puutteita ja ansioita erityisesti viihdekäytön kohdalta. Lisäksi pyrin kartoittamaan huumeiden käyttäjän tai käyttöä suunnittelevan näkökulmasta, millaista tietoa huumeiden viihdekäytöstä ja kokeilukäytöstä, tarvitaan tällä hetkellä. Tutkimus perustuu ajatukseen siitä, että huumeiden viihde, kokeilu- tai ongelmakäyttöä tuskin saadaan ikinä karsittua Suomesta kokonaan. Sen sijaan niistä aiheutuvia haittoja voi olla mahdollista vähentää ja huumevalistusta yleisesti kehittää. Huumeisiin liittyvät ongelmat ja tiedontarpeet on ymmärrykseni mukaan mahdollista tunnistaa nykyistä aikaisemmin.

Tutkimukseni suuntauksena on varhaisen tunnistamisen tutkimussuuntaus. Myös käsitteet kaksisuuntainen valistus ja ennaltaehkäisevä päihdetyö ovat tutkimuksessani perustavia.

Tutkimussuunnitelma on liitteenä.

Kun tutkimus on toteutettu, toimitan teille tutkimustulokset.

Mikäli teillä on kysyttävää, voitte ottaa yhteyttä minuun joko sähköpostitse tai puhelimitse

Ystävällisin terveisin,

Kaisa Yliruokanen

e-mail: kaisa.yliruokanen@helsinki.fi

puh. 040 84 15 720

Liite 2. Tutkimuslupa

Terveyden edistämisen keskus
Centret för hälsöfrämjande
Finnish Centre for Health Promotion

Kaisa Yliruokanen

Helsinki 10.3.2004

Asia

Kaisa Yliruokasen tutkimuslupahakemus Kokototuus.com – Puolitotuus.com keskustelujen käyttämiseksi opinnäytetyön aineistona.

Terveyden edistämisen keskus on käsitellyt tutkimuslupa-anomusta koordinaatioryhmässään ja päättänyt myöntää Kaisa Yliruokaselle luvan käyttää pro gradutyönsä aineistona Terveyden edistämisen keskuksen ylläpitämien Puolitotuus.com ja Kokototuus.com –sivuilla käytäviä keskusteluja.

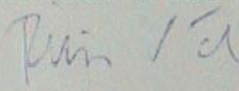
Terveyden edistämisen keskus edellyttää, että työssä kunnioitetaan Internet-sivuilla keskusteluja käyvien kaikkien henkilöiden arvomaailmaa ja että aineistoa käsitellään objektiivisesti.

Terveyden edistämisen keskus pitää itsellään täyden oikeuden kaikkiin Internet-sivuja koskeviin muutoksiin mukaan lukien sivujen lakkauttamisen Terveyden edistämisen keskukselle sopivana ajankohtana.

Terveyden edistämisen keskus on kiinnostunut opinnäytetyön etenemisestä ja toivoo saavansa sen nähtäväksi jo luonnosvaiheessa.

Vastaamme mielellämme sivuja koskeviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin

Ritva Varamäki
Kehittämispäällikkö
Terveyden edistämisen keskus

Karjalankatu 2 C 63, FIN-00520 Helsinki, Finland
tel. (09) 7253 0300, +358 9 7253 0300